

SPROGLIG MANGFOLDIGHED I SPANIEN OG SCHWEIZ

En komparativ analyse af flersprogethed i Spanien og Schweiz og hvilken rolle de implementerede sprogpoltikker har haft for landene og deres nationale identitet.

Julie Kaae Jensen
Cand.ling.merc. i Europæiske Studier og Engelsk
Copenhagen Business School, juli 2016
Specialevejleder: Michael Herslund

Sider: 79,7
Typeenheder: 181 342

MULTILINGUALISM IN SPAIN AND SWITZERLAND

A comparative analysis of the linguistic situation in the two countries and the significance of language to national identity

ABSTRACT

Spain and Switzerland are both multilingual federal states and despite similarities one thing leaps to the eye: in Switzerland communities co-exist harmoniously, while tension and dissatisfaction characterize the relationship between Catalonia and Spain. The contentious relationship between Catalonia and Spain reached its peak when the Constitutional Court overruled part of their Statute of Autonomy in 2010 and calls for complete independence started to grow. Even though the referendum had no legal status as the Constitutional Court impugned it, Catalonia's independence project has given rise to a constitutional crisis in Spain. The Catalans are extreme committed to creating their own nation state and lay a strong claim to nationhood with their own language, Catalan, a unique cultural heritage and a common history dating back more than thousand years. The Catalan people consider their language not just to be a language and an instrument for communication – it is also the main and most visible symbol of Catalan nationality and cultural identity. In Switzerland speech communities exist side by side without any conflicts in spite of linguistic and cultural differences. However, the introduction of English in Swiss schools has given rise to a heated debate. Some consider English a threat to Switzerland's existing structure of multilingualism, as it has been introduced at the expense of the Swiss national languages. This could undermine the national solidarity and comprehension between the linguistic communities. Others find that Switzerland has to adapt to globalisation.

There are three dimensions of language planning: status planning, acquisition planning and corpus planning. How language planning is dealt with in multilingual states, reflects the authorities position on language and how much importance they attach to it. Historically seen the relationship between Catalonia and Spain has always been tense. Up until 1714 Catalonia was an independent region with own language, laws and customs. This changed with the defeat of Catalonia in the War of the Spanish Succession, where they were stripped of all privileges, parliament and court of law and Catalan was forbidden in the public sphere. The oppression and disrespect of the Catalan people and neglect of its language is the main reason

for the current tensions between the Spanish state and Catalonia. Even though Catalan was acknowledged as official language with Castilian in Catalonia in 1978, Catalan has not been given equal status as Castilian on federal level, so one might say that the status planning of Catalan has been too inadequate. In Switzerland however all three major languages were acknowledged as official languages as the nation state was founded in 1848. However, Rhaeto-Romanic which usage is rather limited was not acknowledged as national language until 1938 and only semi-official status in 1996. The acknowledgement of the three major languages put them on an equal footing from the beginning, which is the main reason why Switzerland is not experiencing any major linguistic conflicts today. The cantonal autonomy, direct democracy and principle of subsidiarity have also been key contributors to this. Swiss acquisition planning has focused on all four languages and not just one, and this linguistic diversity has become part of the Swiss national identity. Catalonia has with its acquisition planning succeeded in re-establishing the Catalan language and actually to such a degree that Spaniards in Catalonia feel discriminated against.

Both constructivism and ethnosymbolism can explain the Spanish nation building. Constructivism explicates the first attempt at building a Spanish nation in 1714, where no respect was shown the regional languages, Catalan included. Constructivists regard language as a tool without any significance to national identity. As democracy was restored in 1978, the regional languages were taken into consideration and made official in their respective regions. This applies to the theory of ethnosymbolism that accentuates the importance of language to national identity. Ethnosymbolism therefore also explains the decision of the Swiss founding fathers to grant all three languages official status. Constructivism describes the Swiss nation building best, because the national identity is based on political rights, democratic ideology and common political institutions.

INDHOLDSFORTEGNELSE

RESUMÉ	1
1 INDLEDNING	5
1.1 Problemformulering og hypotese	6
1.2 Metode og teori	7
1.3 Disposition	8
2 SPROG, NATIONAL IDENTITET OG NATIONSdannelse	9
2.1 Hobsbawms konstruktivisme vs. Hastings essentialisme	10
2.1.1 Nationers og nationalismens oprindelse	11
2.1.2 National identitets og nationalismens kilder	12
2.2 Benedict Andersons "Imagined Communities"	14
2.3 Anthony D. Smiths etnosymbolisme	15
2.4 Videre brug af teorierne	17
3 SPROGPOLITIK I FLERSPROGEDE NATIONER	17
3.1 Sprogkontakt	19
3.2 Sprogrettigheder	20
3.2.1 Personalitetsprincippet	21
3.2.2 Territorialitetsprincippet.....	21
3.3 Sprogpolitik og sprogplanlægning	22
3.3.1 Statusplanlægning	22
3.3.2 Tilegnelsesplanlægning	22
3.3.3 Korpusplanlægning.....	23
4 SPANIEN OG CATALONIEN	23
4.1 Historisk baggrund	24
4.2 Sproglig baggrund.....	30
4.3 Økonomisk ulighed.....	31
4.4 Politisk baggrund.....	32
4.5 Status quo	35
5 SCHWEIZ	35
5.1 Historisk baggrund	36
5.2 Sproglig baggrund.....	40
5.3 Sproglig mangfoldighed	42
5.4 Den sproglige situation i dag.....	43

6	ANALYSE AF SPANIEN OG CATALONIEN	44
6.1	Sproget og magten	44
6.2	Sprogrettigheder i Catalonien	48
6.3	Sprogkonflikter mellem Catalonien og Spanien	50
6.4	Sprogplanlægning	51
6.4.1	Statusplanlægning.....	51
6.4.2	Tilegnelsesplanlægning	52
6.4.3	Korpusplanlægning	52
6.5	Konstruktionen af den spanske stat.....	53
6.6	Catalonien – en konstrueret nation uden stat.....	54
6.7	Sprog og national identitet i Catalonien	56
6.8	Den manglende nationale identitet i Spanien	58
7	ANALYSE AF SCHWEIZ.....	59
7.1	Sprogrettigheder i Schweiz	59
7.2	Schweiz – sproglig mangfoldighed med mangfoldige identiteter	62
7.3	Sprogplanlægning	63
7.3.1	Statusplanlægning.....	63
7.3.2	Tilegnelsesplanlægning	64
7.3.3	Korpusplanlægning	65
7.4	Konstruktionen af den schweiziske nationalstat.....	66
7.4.1	Schweiz – en Willensnation?.....	68
8	KOMPARATIV ANALYSE AF SPANIEN OG SCHWEIZ	69
9	DISKUSSION	72
10	KONKLUSION.....	74
11	BIBLIOGRAF	79
12	BILAG	87

1 INDLEDNING

At mennesker fra forskellige sprogfællesskaber har levet sammen side om side i ét fælles politisk fællesskab er et kendt fænomen fra oldtiden. Siden tiden omkring den franske revolution opstod imidlertid begrebet nation som en betegnelse for en gruppe mennesker, som føler sig beslægtede via deres fælles historie og kulturelle baggrund. Begrebet nation refererer til et bestemt territorium og ofte til ét fælles sprog og netop sproget er derfor tit blevet fremhævet som det afgørende parameter for, hvornår det kan kaldes en nation. Af denne grund er sprog blevet et højeksplosivt emne, som kan udløse mange følelser, ødelægge politiske fællesskaber, udgøre en fare for andre fællesskaber, bruges som skyts i nationalismens navn og danne fundament for en ny nationalstat. Nationale bevægelser henter deres legitimitet om selvstændighed i krav som fælles historisk grundlag, religion eller territorium, men et af de stærkeste argumenter fra de nationale bevægelser har været, at et fælles sprog udgør det vigtigste kriterium for at oprette et politisk fællesskab.

I denne globaliserede verden er det derfor interessant at se på, hvordan mennesker, som tilhører forskellige sproggrupper, så lever sammen i ét politisk fællesskab. Det er interessant at undersøge, hvordan de sproglige, kulturelle, politiske og økonomiske spændinger, som kan dukke op og dele vandene mellem sproggrupperne, bliver løst eller i hvert fald bliver gjort håndterbare, samt hvordan de forskellige sproggrupper kommunikerer med hinanden – både på regeringsniveau og på gadeplan.

Spanien og Schweiz er begge flersprogede stater, som op igennem tiden har håndteret deres sproglige mangfoldighed på meget forskellige måder. De er begge forbundsstater og er delt op i autonome regioner og kantoner med et udstrakt selvstyre. Begge lande har officielle sprogpolitikker: i Schweiz ligger ansvaret for og implementeringen af sprogpolitikken på kantonalt plan, og i Spanien bestemmer centralmagten rammebetingelserne, men overlader lovgivningen og administrationen til regionerne. Begge lande er altså inddelt i regioner/kantoner med et udstrakt selvstyre, begge har officielle sprogpolitikker, og de har begge mere end ét officielt sprog – i Spanien dog kun på regionalt plan. Her hører ligheden så op, for hvor der i Schweiz ikke har været nogen nævneværdige konflikter, er spændingerne mellem Catalonien og centralmagten i Spanien eskaleret de seneste 10 år og mundet ud i et krav fra Catalonien om løsrivelse fra Spanien. Den catalanske nationalisme er igen blusset op, og man får næsten følelsen af, at Catalonien får direkte ubehag ved at være en del af Spanien.

Hele den catalanske identitet er bundet op på ikke at være Spanien, og catalonierne fremhæver strategisk især deres eget sprog, men også deres eget flag, egne nationaldage og egen kultur i kampen for selvstændighed. Den nuværende regeringskrise efter to parlamentsvalg – senest i juni måned i år - hvor det ikke er lykkedes at danne regering, skyldtes, at ingen partier ville være koalitionspartner med separatistpartiet fra Catalonien.

En debat om sprog foregår dog i disse år i Schweiz, og det er, hvorvidt engelsk skal være første fremmedsprog i skolerne, eller om det skal være et af de andre officielle sprog – enten tysk, fransk eller italiensk - sådan som det plejer at være. Flere skoler i den tysktalende del af Schweiz har indført engelsk som første fremmedsprog i stedet for fransk, og det har ført til en ophedet debat om betydningen af at kende de andre nationalsprog. Der har været røster fremme om, at dette kunne true samhørigheden mellem sprogsamfundene i Schweiz.

Det vil derfor være interessant at undersøge, hvorfor Schweiz tilsyneladende er lykkedes med projekt *flersproget nation*, mens Spanien ikke er. Hvilke faktorer har spillet en rolle for, at Schweiz' tilgang til at være en flersproget nation har været en succes, mens Spaniens tilgang har ført dem på kollisionskurs med Catalonien?

1.1 PROBLEMFORMULERING

Ovenstående overvejelser har ført til følgende problemformulering:

Hvilken betydning har sproget for spændingerne mellem Catalonien og den spanske centralmagt, og hvordan kan situationen forklares i forhold til det sprogligt heterogene Schweiz, hvor fire forskellige sprog og kulturer sameksisterer fredeligt? Hvilken rolle har de indførte sprogpolitikker haft for henholdsvis Spanien, Catalonien og Schweiz og deres nationale identitet?

HYPOTESE

Grunden til at Schweiz har overlevet som en sproglig, kulturel og politisk enhed er, at det via den førte sprogpolitik og -planlægning er lykkedes at bevare og opretholde en ligeværdig position mellem de fire nationalsprog: tysk, fransk, italiensk og rætoromansk. For Spaniens vedkommende vidner historien om, at relationen mellem Catalonien og den spanske stat altid

har været præget af spændinger. Catalonien har været undertrykt af den spanske stat op igennem historien og flere gange har brugen af det catalanske sprog været forbudt i det offentlige rum. På grund af den tunge historiske bagage er det ikke lykkedes Spanien efter demokratiet atter blev indført i 1978 at opbygge en national identitet blandt andet gennem deres sprogpolitik og – planlægning. Den historiske bagage har simpelthen været for tung og tabubelagt. Derfor har det givet plads til regional nationalisme, som i den grad stortrives i Catalonien, og det catalanske sprog er blevet det vigtigste symbol for den catalanske nationale identitet og et værdiladet politisk skyts i kampen for løsrivelse.

1.2 METODE, TEORI OG AFGRÆNSNING

Til at forklare Spanien og Schweiz' nationaldannelse og nationale identitet har jeg valgt at uddybe tre teorier: essentialismen, konstruktivismen og etnosymbolismen. Alle tre teorier har forskellige opfattelser af hvad national identitet er, hvornår nationen så dagens lys, og hvordan national identitet opstår. Derudover har de tre teorier også divergerende meninger om, hvor stor en rolle sprog spiller for national identitet, som er interessant viden for belysning af problemformuleringen i denne afhandling. Jeg har valgt at stille Eric Hobsbawms konstruktivistiske tilgang overfor Adrian Hastings essentialistiske paradigme, da de udgør hinandens modsætninger og har en holdning til sprogets rolle for den nationale identitet. Derudover er de med til at forklare dannelsen og videreudviklingen af den spanske, catalanske og schweiziske nationale identitet. Hastings' bog *The Construction of Nationhood* (1997) er skrevet som en direkte kritik af Hobsbawms fremstilling i *Nations and Nationalism since 1780 – Programme, Myth, Reality* (1993) og vil blive uddybet i den komparative undersøgelse i kapitel 2 om *sprog, national identitet og nationsdannelse*. Men de to teorier synes ikke at forklare alt, så derfor har jeg også valgt at inddrage Anthony Smiths etnosymbolske paradigme og Benedict Andersons *Imagined Communities*. Anthony D. Smith introducerede med hans paradigme etnosymbolisme begrebet før-moderne etniske identiteter, *ethnie*, som han mente blev ført videre som fundament i de moderne nationer igennem *myte, symbol, erindring, værdinorm og tradition* (Smith, 2003: 14). Dermed bygger han bro mellem de to polariserede teorier. Benedict Anderson mener sproget spiller en afgørende rolle for udformningen af national identitet med hans begreb *trykkefællesskab*. Nationalismeforskningen er et meget stort emne og med al respekt for teoretikerne bliver behandlingen af emnet i denne opgave i generelle vendinger, da jeg har bestræbt mig på at

reducere deres argumentation ned til et minimum og kun fokusere på de mest centrale betragtninger.

Teorierne om national identitet og nationalisme, som udgør en del af rammen og grundlaget for afhandlingens analyser og diskussioner, vil blive omsat i praksis ved at lave en komparativ undersøgelse - med vægt på det sproglige aspekt - af, hvilken rolle de har spillet i nationsdannelsen i Spanien og Schweiz og for udviklingen af den nationale identitet.

Med udgangspunkt i de tre typer af sprogplanlægning – statusplanlægning, korpusplanlægning og tilegnelsesplanlægning – vil afhandlingen kigge på, hvilke typer af sprogplanlægning, som Catalonien og Schweiz har implementeret og undersøge, hvilken rolle de spiller for de nuværende situationer i de to respektive lande. Hvilken sprogplanlægning et land vælger signalerer, hvilken betydning de officielle myndigheder tillægger sprog(ene) og dermed også, hvor vigtige de synes sprogene er. Derfor vil der blive inddraget empirisk materiale fra henholdsvis Spanien, Schweiz' og Cataloniens forfatninger og sproglove. Hvilke sprogrettigheder et land vælger at give dets borgere er afgørende for at kunne administrere en flersproget stat, så derfor vil territorialitets- og personalitetsprincippet også blive gennemgået.

1.3 DISPOSITION

Afhandlingen starter med to kapitler med teori. Det første kapitel behandler sammenhængen mellem sprog, national identitet og nationsdannelse. Det næste kapitel med teori belyser sprogpolitik i flersprogede nationer, hvor begreberne sprogkontakt, sprogrettigheder og de forskellige former for sprogplanlægning vil blive forklaret. Teorikapitlerne bliver efterfulgt af det empiriske materiale, hvor kapitel fire skildrer Spanien og Catalonien og kapitel fem Schweiz. Kapitel fire indeholder den historiske, sproglige, politiske baggrund for henholdsvis Spanien og Catalonien og slutter af med en opdatering af situationen mellem Spanien og Catalonien p.t. Kapitel fem inddrager elementer af den schweiziske historie, den sproglige situation og mangfoldighed, og hvorledes introduktionen af engelsk i skolerne i Schweiz rokker ved den sproglige balance mellem sprogsamfundene. Derefter vil Spanien, Catalonien og Schweiz blive analyseret i forhold til teorien og siden hen sammenholdt i en komparativ analyse. Før konklusionen vil der være en detaljeret diskussion af det spændte forhold mellem Catalonien og den spanske stat.

2 SPROG, NATIONAL IDENTITET OG NATIONSDANNELSE

Sprog er tæt forbundet med begreberne nation, national identitet og nationalisme. Sprog spiller ikke kun en instrumentel rolle for at kunne opfylde praktiske, kommunikative behov for bedre at kunne samarbejde med hinanden. Det er også en vigtig markør for social og national identitet. Man kan stille sig selv spørgsmålet om, hvorfor der ikke har udviklet sig et universelt verdenssprog, som kunne fremme kommunikationen mellem mennesker. Svaret må være, at der ligger en iboende trang i os til at adskille os fra andre grupper og fællesskaber, og at netop sproget er uløseligt forbundet til definitionen af denne forskellighed (Mar-Molinero, 2000: 3). Klavs Odgaard Christensen uddyber dette i sin ph.d.-afhandling *Sprogpolitik og Identitetsdannelse i flersprogede Forbundsstater* ved at sige, at sproget som identitetsmarkør – *i samspillet med symboler, erindringer, traditioner, køn, alder, profession og følelser* – har betydning for konstruktionen af identiteten og dermed udfylder en meget væsentlig kulturel og sociologisk funktion (9).

Her i globaliseringens tidsalder er der mere end nogensinde før fokus på national identitet, fordi der bliver sat spørgsmålstegn ved oplevelsen af et nationalt tilhørsforhold. Da sprog både er et meget smidigt kommunikationsværktøj og et symbol på identitet og magt, kan det bruges til både at markere og konstruere identitet, men gør det også muligt for andre at identificere og kategorisere én ud fra sproget (Niño-Murcia et al, 2008: 87).

Der hersker stor uenighed blandt forskerne om definitionen på begrebet *nation*, men to ting er de fleste dog enige om: *en nation er ikke en stat*, fordi statsbegrebet relaterer til institutionelle aktiviteter, mens nationsbegrebet betegner en fællesskabstype (Smith, 2003: 24). *En nation er heller ikke et etnisk fællesskab*, fordi det etniske fællesskab i mange tilfælde både mangler en offentlig kultur og ikke er i besiddelse af et historisk territorium (ibid.: 24-25).

Ernest Gellner introducerede i 1983 den opfattelse, at nationer er en konstruktion skabt af en elite, og at nationalisme var et nødvendigt fænomen i den industrielle epoke, fordi der var behov for en fleksibel arbejdsstyrke med ét fælles sprog (Smith, 2003: 70-71). Denne opfattelse brød med de tidligere paradigmer, som mente, at nationer var evige, organiske enheder bundet sammen af slægtskab og biologisk arv (ibid.: 75-76). Eric Hobsbawm og

Benedict Anderson er enig med Gellner i, at nationer og nationale identiteter er socialt konstruerede produkter af industrialiseringen og modernismen – hjulpet godt på vej af opfundne traditioner og symboler (ibid.: 71-72). Hobsbawm mener med en marxistisk klassesetning, at nationerne skabes af eliten med det ene formål at forene masserne, så de kunne tjene den herskende klasse (ibid.: 71-72). Anderson ser nationen som et forestillet politisk fællesskab, som udfylder det vakuum, som religionen efterlod, da dens position svækkedes (Anderson, 2001: 53).

Essentialisten Adrian Hastings argumenterede i 1997 for, at nationalisme og nationen - som han kobledes sammen med etnicitet - har langt dybere rødder end konstruktivisternes mente (Hastings, 1997: 5). Han mente, at sprog og religion – især oversættelsen af biblen til modersmål - har haft stor betydning for dannelsen af national identitet (Smith, 2009: 45).

Følgende afsnit er en komparativ fremstilling af Eric Hobsbawms konstruktivistiske tilgang til studiet af nationalisme og Adrian Hastings' essentialistiske tilgang. Da denne afhandling handler om sprog og identitet, vil Benedict Andersons teori om *Imagined Communities*, og især hans begreb *tryksprog* efterfølgende også blive uddybet. Kapitlet fortsætter med Anthony D. Smiths paradigme etnosymbolisme og slutter med en redegørelse for den videre brug af teorierne.

2.1 HOBBSAWMS KONSTRUKTIVISME vs. HASTINGS' ESSENTIALISME

Konstruktivister og essentialister har vidt forskellige definitioner af begrebet nation.

Konstruktivisterne lægger vægt på de rent *subjektive* faktorer, såsom følelser, holdninger og opfattelser, når de skal definere nationen, mens essentialisterne lægger vægt på de *objektive* såsom sprog, religion, traditioner og institutioner (ibid.: 23-24). Eric Hobsbawm tilslutter sig Gellners definition af nation (Hobsbawn, 1990: 10):

Nations as a natural, God-given way of classifying men, as an inherent... political destiny, are a myth: nationalism, which sometimes takes pre-existing cultures and turns them into nations, sometimes invents them, and often obliterates pre-existing cultures; that is a reality. (Gellner, 1983: 48-49)

Hastings definerer nationen således:

A nation is a far more self-conscious community than an ethnicity. Formed from one or more ethnicities, who have a shared cultural identity and spoken language, and normally identified by a literature of its own, it possesses or claims the right to political identity and autonomy as a people, together with the control of specific territory. (Hastings, 1997: 3)

2.1.1 NATIONER OG NATIONALISMES OPRINDELSE

Hobsbawm er af den overbevisning, at der ikke eksisterede nationer før 1780, og at nationer er moderne, socialt konstruerede fænomener, skabt af en politisk elite med det ene formål at udvikle fælles kulturelle normer og traditioner for masserne, så de kunne tjene den herskende klasse (Smith, 2001: 72-73). Nationalisme er et politisk princip, der angiver, at den politiske og nationale enhed skal være kongruent, og som bevidst er blevet brugt til at manipulere en fællesskabsfølelse frem (Hobsbawm, 1990: 9-10). Nationen og den nationale identitet er vokset ud af denne nationalisme – kort sagt, nationalisme går forud for nationen (Guibernau, 2001:15).

Hastings derimod mener, at man ved at kigge nærmere på europæiske nationers sprog og handlinger kan datere nationer og deres nationalisme tilbage til middelalderen, og at nationalismen opstod som følge af nationernes dannelse (Hastings, 1997: 5). Nationalismen kom især til udtryk, når den etniske eller nationale enhed blev truet udefra (ibid.: 4).

Ifølge Hobsbawm sker skabelsen af den nationale identitet og bevidsthed i de politisk konstruerede nationer igennem opfundne traditioner og symboler. Han definerer disse opfundne traditioner og myter, som noget eliten skabte, så befolkningen kunne få dækket et behov for at skabe sammenhæng mellem fortiden og de drastiske sociale ændringer, som industrialiseringen betød for dem (Smith, 2003: 114). Især litterære opfindelser om national historie, mytologi og symbolik var populære i sidste halvdel af det 19. århundrede og blev sammen med opfundne traditioner som flag, hymner, nationale højtider og ceremonier for de faldne i tiden instrumenter, som eliten kunne kontrollere masserne med (ibid.). Hobsbawm mener, at de opfundne traditioner er del af en bevidst strategi for at skabe stabilitet og opbakning til eliten i en tid, som var præget af politisk uro og sociale omvæltninger (1990: 85-88).

Hastings kunne ikke forstå, at Hobsbawm som historiker kunne mene, at der ikke eksisterede nationer før 1780, og han benægter forbindelsen mellem nationer, nationalisme og modernitet. Han mener, at nationer opstod spontant og ikke som en bevidst viljesakt fra elitens side (Smith, 2003: 134). Hastings fokuserer meget på religion og sprog og fremhæver religionens fremtrædende rolle i middelalderen som en samlende kraft for befolkningen. Han hævder, at kristendommen var med til at omdanne de etniske fællesskaber til nationer (Hastings, 1997: 179). Hans tese er, at etniske fællesskaber bliver til nationer, når folkesprog bliver til skriftsprog, og han bruger derfor biblen som målestok for dateringen af en nations dannelse, da religiøse skrifter ofte er den første litteratur, som bliver oversat til modersmål (ibid: 12). Modsat konstruktivistene mener Hastings, at nationen ikke behøver at være funderet på politik, men betragter derimod en nations kulturelle fællesskab i form af en unik herkomst og historisk samhørighed som et uundværligt fundament for at udvikle en politisk identitet i nationalstaten.

2.1.2 NATIONAL IDENTITETS OG NATIONALISMENS KILDER

Hastings forsøger at finde den nationale identitets kilder i folkelig kultur og ikke primært hos elitens forestillinger og kreationer. Derfor kan nationer ikke forklares som moderne menneskeskabte kulturelle fænomener, men er snarere førmoderne etniciteter formet af det litterære sprog (Hastings, 1997: 11-12). Sprog er en del af os og giver os et tilhørsforhold til en bestemt gruppe – den definerer, hvem vi er. Litteratur på modersmålene medførte stabilitet og standardisering af de etniske gruppers talesprog og bevirkede, at de blev opmærksomme på sig selv som en distinkt, afgrænset, kulturel og politisk enhed (ibid.: 21, 193). For essentialisterne spiller sprog en meget vigtig rolle i den nationale identitet. Den er en vigtig markør for national identitet og – afhængig af hvor godt man mestrer sproget - kan være med til give eller formene dig adgang til nationen. Kontinuitet er meget vigtig for essentialisterne, og det gælder også i forbindelse med sproget. Sproget er en nedarvet kulturskat fra gammel tid, som var med til at adskille fællesskaberne fra hinanden i gammel tid. Sproget er en del af vores "naturlige" iboende identitet, som er rodfæstet i os og spiller en altafgørende rolle for definitionen af, hvem vi er. Sprogfællesskaber kan godt overleve som stærke loyale enheder i etablerede nationer (Hastings, 1997: 3).

Nationalismens hovedkilde er - ifølge Hastings - religionen og specielt kristendommen, fordi religionen er en integreret del i mange kulturer og etniske fællesskaber (ibid.: 4).

Kristendommen spillede en stor social rolle, fordi biblen blev oversat til modersmålene, og gudstjenesterne efter reformationen blev holdt på modermålet. Biblen sørgede derved for, at folket havde en skabelon for, hvordan en nation, som var samlet omkring Gud, kunne se ud (ibid.: 193-195). Hastings understreger, at han hverken tror på den grænse mellem det præmoderne til det moderne - som modernisterne hævder eksisterer - og ej heller, at nationalisme er døren fra det præmoderne til det moderne (ibid.: 9) (Smith, 2003: 135). Faktisk kan man først forstå nationer og nationalisme, når man holder op med at forbinde de to ting med moderniteten, mener Hastings (Hastings, 1997: 9).

Hobsbawm derimod afviser både forbindelsen mellem massernes sproglige og religiøse bånd og moderne nationalisme og eksistensen af etnicitet og sprog som historisk fundament for dannelse af nationalstaten (Hobsbawm, 1990: 64). Konstruktivisternes anser både nationen og dets symboler, inklusiv nationalsprog, som sociale konstruktioner. (Hobsbawm, 1990:54). Nationens grundlæggere - eliten - kan vælge at støtte ét sprog eller dialekt og undertrykke et andet og derved kategorisere dem som minoritetssprog eller måske ligefrem dialekter. Hobsbawm anser sproget som et hvilket som helst andet symbol og redskab til at forene befolkningen og understreger, at det ikke har politisk potentiale. Han skriver:

In short, special cases aside, there is no reason to suppose that language was more than one among several criteria by which people indicated belonging to a human collectivity. And it is absolutely certain that language has as yet no political potential. (Hobsbawm, 1990: 62-63)

Konstruktivisternes er af den opfattelse, at etnisk nationalisme er en politisk version af "fiktiv etnicitet" (Smith, 2003: 140). Han indrømmer dog, at der findes mange *proto-nationale* fællesskaber med fælles regionale sprog og lokale religioner, men at de ikke kan karakteriseres som nationer, fordi de mangler den "..... *nødvendige forbindelse med den territoriale politiske organisationsenhed....*", som er afgørende for, hvornår vi i dag kalder et land for en nation (ibid.: 47).

Afslutningsvis skal det nævnes, at Hobsbawm ikke ser nogen fremtid for nationen og den nationale identitet. Han er overbevist om, at disse fænomener vil dø ud sammen med nationalstaten, efterhånden som den afgiver mere og mere suverænitæt til overstatslige institutioner. Det konstruktivistiske syn er meget dynamisk: Nationalstaten ændrer sig hele

tiden og tilpasser sig samfundet, og de nationer og deres fortællinger, som engang er blevet skabt, kan blive opløst igen (Smith, 2003:111-112). Nationalisme vil derimod stadig eksistere, men spille en sekundær rolle, da det har udspillet sin rolle som globalt politisk program (Hobsbawm, 1990: 181). Essentialisterne og Hastings er uenig i denne forudsigelse, fordi de hævder, at nationalstaterne vil tilpasse sig udviklingen og erhverve nye funktioner ved at søge i sprogets, etnicitetens og religionens kulturelle ressourcer (Smith, 2003: 139).

Konstruktivismen står altså i skarp kontrast til essentialismen. Man kan kalde konstruktivismen en form for borgerlig nationalisme, hvor statsborgerskab er en rettighed, som alle kan opnå. Den er en inkluderende form for nationalisme, som er funderet på *ius soli*¹, som vil sige, at man automatisk bliver statsborger ved at være født indenfor statens grænser eller ved at få statsborgerskab efter immigration. Konstruktivismens nationalisme står i skarp modsætning til essentialismens etnolingvistiske nationalisme, som er ekskluderende og funderet på *ius sanguinis*² - altså på blodets bånd. Alle moderne nationalstater bygger på en nationsform, som ligger et sted imellem borgernationen og kulturnationen – også kaldet henholdsvis det franske og tyske nationsbegreb. Det franske nationsbegreb - borgernationen – beskriver en nation, som har staten som omdrejningspunkt og som gør staten legitim igennem opbakning til dets styre og institutioner. Det tyske nationsbegreb - kulturnationen - anser fødsel og afstamning og fælles kulturarv for betydningsfuld (Wright, 2000: 18).

2.2 BENEDICT ANDERSONS "IMAGINED COMMUNITIES"

Konstruktivisten Benedict Anderson har en subjektiv definition af nationen:

Det er et forestillet politisk fællesskab – og forestillet som både uafværgeligt begrænset og suverænt. (Anderson, 2001: 48).

Anderson begrundet *forestillet* med, at indbyggerne i en nation aldrig vil komme til at kende alle de andre medlemmer, og alligevel har de hver især billedet af deres fællesskab i hovedet (ibid.: 48). Det er en abstrakt størrelse, som kun findes i vores bevidsthed. Han karakteriserer dette forestillede fællesskab som et kulturelt fænomen i lighed med religion og slægtskab og mener, at det udfylder det tomrum, som kom efter religionens svækkelse i slutningen af det

---

¹ Ius soli er et begreb indenfor indfødsretslov, som betyder hjemstavnets ret (*right of soil*).

² Ius sanguinis er også et begreb indenfor indfødsretslov og betyder blodets ret (på engelsk: *right of blood*). Tildeling af statsborgerskab bliver ikke bestemt efter fødested, men ved om en eller begge forældre er statsborgere i det pågældende land – altså via blodets bånd.

18. århundrede. Nationalisme afløser ikke religionen, men er skabt af og i modstand til det religiøse fællesskab, som med sit kulturelle system engang udgjorde samme referenceramme, som nationalitet gør i dag (Anderson, 2001: 54-55). Fællesskabsfølelsen er en af de vigtigste drivkræfter i nationen, og det er essentielt for den nationale selvforståelse, at der eksisterer et oprigtigt kammeratskab. Nationalisme – hævder Anderson - er ikke en politisk ideologi, men snarere ”... en type fortælling, der forestiller sig det politiske fællesskab som endeligt, suverænt og horisontalt klasseoverskridende” (Smith, 2003: 112).

Anderson mener, at nationer er funderet på *trykkefællesskaber* – det vil sige et fællesskab, der læser litteratur på samme modersmål, og som blev styrket gennem trykningen af litteratur på modersmålene i stedet for på latin (ibid.: 112). Han fokuserer på den litterære udvikling, som skete indenfor det moderne, kapitalistiske samfund. Ifølge Anderson har bogtrykkerkunsten haft en fundamental rolle for skabelsen af nationer og national identitet, og især avisen har haft en altafgørende rolle (Anderson, 2001: 79-81). Det støt stigende antal læsekyndige borgere skyldtes to ting: dels oversættelse af biblen til modersmålene og en standardisering af sprog – Anderson kalder dem *tryksprog* – hvilket medførte en stabilisering af bestemte sprog indenfor afgrænsede territorier, som skete på bekostning af mindre dominerende dialekter (ibid.: 89-92). Bogtrykkerkunsten bidrog til forestillingen om et nationalt fællesskab mellem folk, som ikke havde kontakt til hinanden til hverdag, hvilket medførte en opblomstring af nationalismen. Ved at kommunikere på det nationale sprog kunne man sprede nationale budskaber igennem de trykte medier og derved samle befolkningen i en forståelse af, at de tilhørte én specifik nation. Dette kalder Anderson for *trykkapitalisme*. Anderson mener altså, at det frem for alt er sprog og især det trykte sprog, som er med til at kreere dette billede af et forestillet fællesskab med fastlagte grænser. De fastlagte grænser er med til at skabe følelsen af *os* vs. *dem*, som er en vigtig bestanddel af nationalisme (Mar-Molinero, 2000: 14).

2.3 ANTHONY D. SMITHS ETNOSYMBOLISME

Anthony D. Smith's etnosymbolske paradigme er en syntese af essentialismens traditionelle synspunkter og konstruktivismens moderne synspunkter, men Smith kan nok karakteriseres som mere essentialist end konstruktivist. Smith anerkender og giver dermed essentialisterne ret i, at der har eksisteret nationer i gammel tid, fordi han mener, at en lille elite godt kan gøre

det ud for en nation, men han anerkender ikke essentialisternes påstand om, at nationer er en kontinuerlig, ældgammel, historisk enhed, som altid har eksisteret. Ej heller godtager han konstruktivisternes postulat om, at nationer udelukkende er nye opfundne politiske produkter som følge af moderniseringen (Smith, 2003: 87).

Smith er af den opfattelse, at nationalisme er et moderne fænomen, men at moderne nationer er baseret på myter og erindringer, som går tilbage til meget gamle kulturelle grupperinger, som han kalder *etnier* (ibid.: 26). Derved binder han modernitetens udvikling sammen med gamle kulturelle bånd og etniske identiteter. For at kunne forstå nationalisme, vurderer Smith, skal man forsøge at træde ind i nationalismens indre verden, og derfor vægter han subjektive elementer som erindring, tradition, myte og symbol højt (ibid.: 83). Smith definerer henholdsvis nationen og national identitet således:

A named community possessing a historic territory, shared myths and memories, a common public culture and common laws and customs. (Smith, 2002: 15)

National identitet er den fortsatte reproduktion og nyfortolkning af værdimønstre, symboler, erindringer, myter og traditioner, som sammensætter nationernes distinktive arv, samt individernes identifikationer med mønsteret og arven og med de kulturelle elementer. (Smith, 2003: 33)

Et nationalt fællesskab bliver skabt af en befolkning, som langsomt over tid – Smith omtaler det som *la longue durée* - har udviklet en fælles kulturel identitet opbygget på erindringer, myter og symboler (ibid.: 34). Han understreger vigtigheden af at se nationer og etnier over *la longue durée*, fordi det afdækker det rigtige billede af etniernes plads i historien, både ved at vise deres indflydelse på nationers opståen og ved at klarlægge de mange brud, der har været i historie (ibid.: 84-85).

Smith er enig med konstruktivisterne i, at den politiske nationalisme opstod i slutningen af det 18. århundrede, da staten tog aktiv del i formningen af befolkningen igennem national litteratur og symboler og opmuntrede loyalitet til fædrelandet. Smiths teori betoner balancen mellem den nationale identitets langsomme forandring og kontinuiteten, og dette sker ved en genfortolkning af historien, af myterne og sagnene og en rekonstruktion af de etniske bånd og følelser, som fungerer som bindeled mellem fortid, nutid og fremtid (ibid.: 117).

Sproget, anser, Smith, er en altafgørende del af nationsdannelsen. Nationen har over tid udviklet et fælles sprog, som er fundamentet for udviklingen af den nationale identitet. Til forskel fra essentialisterne, mener Smith dog ikke, at kontinuitet er vigtigt for sprog. Sprog er ganske rigtig rodfæstet som en del af vores identitet helt tilbage til gammel tid, men der kan ske brud i sprogets - og ligeledes også i andre nationale symbolers - kontinuitet, så dets karakter ændrer sig over tid (ibid.: 84). Sprogets rolle og udtryk kan forandre sig og genfortolkes. Derfor er det vigtigt også at kigge på værdien af andre symboler – traditioner, myter og erindringer - for den nationale identitet.

2.4 VIDERE BRUG AF TEORIERNE

Der er mange divergerende holdninger om etnicitet, nationalisme og sprogets rolle i national identitet, men alle teorier har ét tilfælles: de forsøger at give en forklaring på, hvorfor verden ser ud, som den gør. Budskaberne i de mangfoldige teorier forplumres nogen gange af, at der ikke altid er enighed om definitionerne på eksempelvis begreberne etnicitet og nation. Når grundlaget for teorierne sker ud fra forskellige præmisser, er det svært at undgå forvirring af definitionerne på begreberne. Alle teorier har både stærke og svage sider, men de komplementerer hinanden, fordi de anlægger hver deres indfaldsvinkel og opnår hver deres sandhed.

Ovennævnte teorier om nationalisme, nationsdannelse og national identitet er blevet udvalgt og uddybet for at kunne analysere det empiriske materiale i denne afhandling. Især teoriernes syn på sprogets rolle vil blive draget ind og fremhævet i analysen. Teorierne vil blive anvendt til at forklare sprogsituationen i Schweiz og Catalonien. De vil blive brugt til at belyse, både hvilken rolle sprog har haft i dannelsen af nationen i Schweiz og Spanien, samt hvilken rolle sproget spiller for den nationale identitet i henholdsvis Schweiz og Catalonien og for spændingerne imellem Catalonien og Spanien.

3 SPROGPOLITIK I FLERSPROGEDE NATIONER

Sprogpolitik er en bevidst styring af et samfunds sprogforhold, som gennem planlægning og implementering skal være med til at vedligeholde og udvikle ét eller flere sprog og styrke en rigtig sprogbrug. Clare Mar-Molinero skelner mellem sprogpolitik og sprogplanlægning. *Sprogpolitikken* afspejler overvejelser og valg, som er lavet i en ideologisk og politisk

sammenhæng. *Sprogplanlægningen* er selve implementeringen af sprogpolitikken og forudsætter, at de rette midler er tilstede (Mar-Molinero, 2000: 74). Sprogpolitikken skal være juridisk bindende og ikke bare formulerede principper, for at sprogplanlægningen kan føres ud i livet.

I forbindelse med nationsbygningen i det 19. århundrede blev tanken om en sammensmeltning af stat og nation født ud fra tanken: *ét sprog, én nation, én stat*. Målet var at kreere en kulturel og sproglig enhed, som kunne bringe folk sammen, og denne sproglige og kulturelle ensretning blev anset som den ideelle måde at konstruere en nationalstat. Klavs Odgaard Christensen skriver dog i sin ph.d.-afhandling *Sprogpolitik og Nationsdannelse i flersprogede Forbundsstater*, at denne opfattelse om den homogene nationalstat er en myte (Christensen, 2004: 44-45). Denne type nationsbygning medførte mange konflikter og undertrykkelse, og ensretningen bragte en skepsis over for blandt andet sproglige og kulturelle forskelle med sig. Flersprogethed kan vendes til en ressource, der understøtter og styrker den nationale identitet, mener Christensen, hvis bare staten tager hensyn til den sproglige diversitet igennem sprogpolitikken og planlægningen. I så fald kan den tillægges "....en afgørende kultur- og samfunds bærende funktion" (ibid.: 9).

Når man taler om flersprogethed i en samfundsmæssig sammenhæng er det interessant at se det i samspil med de væsentligste magtfaktorer i et samfund, såsom politik, økonomi, uddannelse og kultur. Det er især vigtigt at se på, hvordan en flersproget stat håndterer eksistensen af flersprogethed i uddannelsessystemet, og hvilke strategier, der bliver iværksat for at udligne eller håndhæve den sproglige asymmetri og de konflikter, som uvægerligt opstår i situationer med sprogkontakt.

Kapitlet fortsætter med at undersøge begrebet sprogkontakt, hvor især Peter H. Neldes teori om sprogkonflikt vil blive berørt. Derefter følger et afsnit om sprogrettigheder, som også indeholder en forklaring af personalitetsprincippet og territorialitetsprincippet og slutter med en redegørelse for sprogplanlægningens tre elementer: status-, tilegnelses- og korpusplanlægning.

3.1 SPROGKONTAKT

Alle sprog har en historie, som vidner om forandringer, påvirkninger og domænetab, men også erobring af nye områder. Sprog er hele tiden under påvirkning fra fremmede sprog og bliver formet af denne kontakt med andre sprog. Sprog er ikke en uforanderlig størrelse, som fra dets opståen har bevæget sig uberørt op igennem tiden til nutiden. Eksempelvis udviklede det klassiske latin sig til hverdagssproget *vulgærlatin*, som senere udviklede sig til de romanske sprog, hvortil også catalansk, castiliansk, fransk, italiensk og rætoromansk hører. Nogle sprog forandrer sig og lever, mens andre sprog lider domænetab og dør.

Selvom kontakt mellem sprogene er et kendt fænomen langt tilbage i tiden, blev studiet af sprogkontakt dog først en del af sprogforskningen i 1960'erne, da disciplinen sociolingvistik satte fokus på den sociale dimension ved at undersøge samspillet mellem sprog og samfund. Den sociologiske indfaldsvinkel gjorde det hurtigt klart, at sprogforandringer kunne skyldes forskellige faktorer: både demografiske og samfundsmæssige omstændigheder og politiske og ideologiske forhold er med til at forandre et sprog. Eksempelvis medførte den ovennævnte idé om den kulturelle og sproglige ensretning af nationalstaten, at ensprogethed blev hyldet som det eneste rigtige. Dette medførte sproglig hegemoni, hvor sprogene ikke var ligestillede, og at brugerne af sprogene udviklede forskellige holdninger til de talte sprog i samfundet (Pedersen, 2000: 35). Ved sprogkontakt vil ét sprog altid forbindes med mere magt og prestige end et andet, hvilket vil forværre forholdet mellem sprogsamfundene (Nelde, 1995a: 86). Det vil være med til at trække de fysiske og mentale grænser mellem sprogsamfundene skarpere op, og disse sprogforskelle kan mobilisere skyts til nationalistiske bevægelser, som ønsker at opnå selvstændighed og løsrivelse fra staten (Christensen, 2004: 72-73). De kan nemlig bruge sproget som banner og symbol - som en samlende kraft for nationen - mod *de andre*.

Peter H. Nelde mener, at det er uundgåeligt, at sprogkontakt medfører sprogkonflikter (1995a: 83). De er et resultat af sammenstød, som skyldes forskelle i normer, værdier og holdninger og har en afgørende indflydelse på ens identitet, opvækst, uddannelse og ens bevidsthed om tilhørsforhold til en gruppe. Sprogkonflikter er kun et symptom på, at der mellem sprogsamfundene eksisterer andre fundamentale konflikter af historisk, økonomisk eller politisk karakter, mener Nelde (ibid.: 83). Sproget kan – i politisk sammenhæng - blive

brugt som et samlet symbol for alle de underliggende stridigheder og kampe, som er på andre områder. Politikerne kan vælge – for nemheds skyld - at fokusere på sprogkonflikten i stedet for at fokusere på de reelle problemer, som ligger til grund for problemerne med det resultat, at sproget får en langt større og vigtigere rolle end ved konfliktens begyndelse (Nelde, 1995b: 70). Tit går de medvirkende årsager til problemerne så langt tilbage i historien, at problemerne virker uovervindelige.

3.2 SPROGRETTIGHEDER

Sprogrettigheder og sprogpolitik har indenfor de sidste 30 år påkaldt sig en stigende interesse. Grundene til dette har blandt andet været minoriteters nationalisme og deres fokus på regionale sprog, immigranternes integration og EU-samarbejde på tværs af landegrænser (Kymlicka et al. 2003: 4-7). I FN's Verdenserklæring om Menneskerettigheder fra 1948 står der (Wright, 2004: 190):

Everyone is entitled to all rights and freedoms.... without distinction of any kind such as..... language. (Art. 2, § 1)

Denne rettighed er med til at forhindre diskrimination af individer, som taler et bestemt sprog, men er hverken med til at værne om, bevare eller garantere brugen af et sprog. Derfor er der siden hen blevet taget flere tiltag for at udvikle normer for, hvordan netop dette skulle sikres og reguleres: EU's *Europæiske Pakt om Regionale og Mindretalssprog* fra 1992 og UNESCO's *Universelle Erklæring om Sproglige Rettigheder* fra 1996 er eksempler på dette (Wright, 2004: 3) (Mar-Molinero, 2000: 68). Mar-Molinero klassificerer sproglige rettigheder som *individuelle* og *kollektive* rettigheder. De individuelle rettigheder består i retten til at blive anerkendt som medlem af et sprogligt fællesskab, retten til at bruge ens sprog i såvel den private som offentlige sfære og retten til at bevare og udvikle ens kultur. Den kollektive ret er eksempelvis retten til at modtage undervisning på sit eget sprog, retten til kulturelle tilbud og massemedier på ens eget sprog og retten til at bruge ens eget sprog, når man henvender sig til offentlige administrative enheder (ibid.: 68). Kymlicka mener, at det ikke er nok for et minoritetssprog at opnå disse rettigheder, men at målet må være en statslig anerkendelse af det flersprogede samfund (Kymlicka et al., 2003: 31).

Administrationen af flere sprog i et land er i praksis et kompleks anliggende. Man har forestillingen om, at befolkningen i et land med flere officielle sprog mestrer alle officielle

sprog og kan kommunikere på kryds og tværs på de forskellige sprog. Dette er langt fra tilfældet. Ofte eksisterer og administreres sprogsamfundene adskilt fra hinanden i hver deres region, og individerne i ét sprogsamfund er ofte ikke i stand til at tale sprogene i de andre regioner. Faktisk er en forbundsstat en praktisk konstruktion, hvis en stats territorium rummer regioner med etniske eller sproglige skillelinjer, for så kan man med indførelsen af *personalitetsprincippet* og *territorialitetsprincippet* skabe balance mellem sprogsamfundene, samtidig med at man bevarer den nationale enhed.

3.2.1 PERSONALITETSPRINCIPPET

Personalitetsprincippet angiver, at det enkelte individ har de samme sproglige rettigheder lige meget, hvor i landet de befinder sig, og at man kan benytte sit modersmål i kommunikationen med de offentlige instanser (Kymlicka et al, 2003: 29). Nogle kategoriserer dette princip som hørende under menneskerettighederne (Réaume: 2003: 284) (Wright, 2004: 13). I Schweiz har man ret til at henvende sig til de offentlige instanser på det *føderale* plan på alle fire nationalsprog, tysk, fransk, italiensk eller rætoromansk. Samme ret nyder eksempelvis catalanske og baskiske borgere i Spanien ikke, da de kun kan henvende sig på castiliansk til myndighederne på det *statslige* plan.

3.2.2 TERRITORIALITETSPRINCIPPET

Territorialitetsprincippet er en kollektiv beskyttelse af et (minoritets) sprog, og som sikrer retten til at tale ens modersmål indenfor et bestemt afgrænset territorium (Kymlicka et al., 2003: 29) (Mar-Molinero, 2000: 70). Princippet med sprogligt afgrænset territorier gør det muligt at opnå fordele i den offentlige administration eller i uddannelsessystemet. Schweiz er et oplagt eksempel, hvor mange kantoner har valgt ét sprog som deres officielle kantonssprog. Men der findes også kantoner med flere officielle sprog, og for eksempel i Graubünden nyder rætoromansk godt af territorialitetsprincippets beskyttende vinger. Selvom territorialitetsprincippet har visse fordele, kan man også mene, at det kræver en vis fleksibilitet fra tilflyttende borgere, som måske skal lære et helt nyt sprog. Det kan have en afgørende negativ betydning for mobiliteten i et land.

3.3 SPROGPOLITIK OG SPROGPLANLÆGNING

Sprogpolitik og sprogplanlægning har eksisteret i mange århundreder. Begge begreber indebærer processer, som tager udgangspunkt i at ændre eller bevare forhold af sproglig karakter. I 1960'erne fik man for alvor øjnene op for den komplekse proces at uddanne og undervise flersprogede samfund efter afkoloniseringen (Phillipson, 2003: 15). I de følgende afsnit vil de tre former for sprogplanlægning - statusplanlægning, korpusplanlægning og tilegnelsesplanlægning - blive beskrevet.

3.3.1 STATUSPLANLÆGNING

Statusplanlægning handler om sprogets status, rettigheder og funktion i samfundet, altså i hvilke samfundsmæssige sammenhænge sproget kan anvendes. Det involverer støtte til at fremme anvendelsen af sproget i forskellige sammenhænge - især i landets offentlige administration og i love, domme og myndighedsbeslutninger. Dette gøres allerbedst ved at tildele et sprog en status som officielt sprog. Alternativt kan et sprog gives status som nationalsprog, som dog ikke giver helt de samme rettigheder som et officielt sprog (Christensen, 2004: 67-68). Statusplanlægning indebærer også forsøg på at forbedre sprogets anerkendelse i den offentlige sfære og at yde finansiel støtte til lancering af nye ønskede sproglige adfærdsmønstre (Mar-Molinero, 2000: 78-79).

3.3.2 TILEGNELESPLANLÆGNING

Tilegnelsesplanlægning har med sprogbrugernes tilegnelse af sproget at gøre og organiseringen af denne igennem undervisning og uddannelse lige fra børnehave til universitet (Phillipson, 2003: 15). Typisk er dette underlagt undervisningsministerier, som også bestemmer, hvilke(t) sprog skal bruges som undervisningssprog og altså også om et minoritetssprog opnår denne rettighed (ibid.). Hvor statusplanlægningen er med til at påvirke holdningen til brugen af et sprog, hjælper tilegnelsesplanlægningen dem med at lære det gennem både undervisningssystemet og medierne (Mar-Molinero, 2000: 79).

Et eksempel på tilegnelsesplanlægning er de såkaldte *immersion* programmer, som blev introduceret i skolerne i Catalonien i 1978. Programmet er et frivilligt undervisningsprogram, som er kendt fra Canada. Idéen bag programmet er i et flersproget land at styrke børns sprogkundskaber i fremmedsproget og opnå tosprogethed, uden at de taber kundskaber i

deres modersmål (Arnau, 2009: 34). Dette gøres ved at undervisningen i enkelte fag foregår på fremmedsproget.

3.3.3 KORPUSPLANLÆGNING

Korpusplanlægning handler om ændringer og udviklinger i sprogets form, såsom syntaks, kommatering, retstavning eller ordforråd. Robert Phillipson omtaler det som sprogets *byggeklodser og kodificering og standardisering af disse* (Phillipson, 2003: 14). Denne standardisering kan opnås ved reguleringer gennem ordbøger og grammatikker og er sket rigtig mange gange i forbindelse med valg af officielle sprog på bekostning af andre eksisterende dialekter. På den måde har sprogplanlæggerne, som fører sprogpolitikken ud i praksis ved udgivelse af ordbøger, en meget større (og skjult) indflydelse end de politikere, som har vedtaget sprogpolitikken (Mar-Molinero, 2000: 78). I takt med det engelske sprogs udbredelse – man kunne også kalde det indtrængen – spiller korpusplanlægningen en afgørende rolle for at udarbejde nyt ordforråd, så der ikke sker domænetab for et sprog. I sådanne situationer hænger korpusplanlægning tæt sammen med statusplanlægning.

4 SPANIEN OG CATALONIEN

Dette afsnit fokuserer på fire emner, som hver på sin måde fortæller noget om forholdet mellem Catalonien og Spanien: historie, sprog, økonomi og politik. Først vil der være en gennemgang af Catalonien og Spaniens historie, da en del af de spændinger, som eksisterer i dag har sin rod i historien og forklarer den nuværende situation. Sproget er en vigtig markør for catalonierne, så derfor vil der efterfølgende være et afsnit om dette emne. Afsnittet omhandler det catalanske sprogs udbredelse og oprindelse, og de catalanske sproglove fra 1983 og 1998 berøres kort. Derefter følger en kort redegørelse for den økonomiske udvikling i Catalonien, da dette også er med til bidrage til en forståelse af den nuværende spændte situation. Det afsnittet om politik tager udgangspunkt i revideringen af selvstyreloven i 2005, som for alvor satte gang i den nuværende debat i Catalonien om løsrivelse fra Spanien. Sidste afsnit ridser den aktuelle spændte politiske situation op, hvor det siden det spanske valg d. 21.12.15 og d. 26.06.16 ikke har været muligt at danne en regering. Forholdet mellem Catalonien og Spanien og Cataloniens krav om at få lov til at afholde en juridisk bindende afstemning om løsrivelse spiller en afgørende rolle for, at der ikke kan dannes en flertalsregering.

4.1 HISTORISK BAGGRUND

Den iberiske halvø har op igennem tiden været beboet af mange forskellige folkeslag, som alle har sat deres præg på øen både sprogligt og kulturelt. Først var det iberiske folkeslag, keltere, fönikere, kartaginiensere og grækere, og senere blev halvøen en del af Romerriget.

Indbyggerne blev efterhånden romerske borgere med romerske rettigheder, og der skete en gradvis romanisering af halvøen (Picht, 1999: 5). Catalonien blev en blomstrende provins, der hørte til den største romerske region, Hispania Tarraconensis.

Efter Romerrigets opløsning i det 5. århundrede slog det germanske folkeslag, visigoterne, sig ned på den iberiske halvø, og efter mange interne stridigheder vandt araberne i 711 retten til den visigotiske trone, og riget, som ændrede navn til Al-Andalus, dækkede næsten hele den iberiske halvø (ibid.: 10). I perioden frem til Al-Andalus' opløsning i 1031 udviklede den nordlige del sig til uafhængige kongedømmer.

Det lykkedes Greven af Barcelona, *Wilfredo el Velloso*, at samle de catalanske grevskaber under én ledelse ved at danne fyrstehuset Barcelona i slutningen af det 9. århundrede (ibid.: 16). I 1150 indgik Catalonien i en union, *La Corona de Aragón*, med kongeriget Aragonien. Unionen ekspanderede senere deres territorium mod nord med områder i Sydfrankrig og ved at erobre de Baleariske Øer, Valencia, Sardinien, Korsika, den sydlige del af Italien, Sicilien og dele af det østlige Grækenland. Catalonien konsoliderede sig som en stærk, selvstændig fungerende stat med store handelsinteresser (Mar-Molinero, 2000: 42). Unionen med Catalonien, Aragonien, Valencia og Mallorca fungerede som en konføderation med de fire suveræne enheder samlet under én ledelse. Det catalanske parlament, *Generalitat*, i Barcelona var en af kongen uafhængig, lovgivende magt, hvorimod parlamentet i Castilien kun havde en rådgivende funktion for kongen og ikke nogen reel magt. Efter Cataloniens indtræden i unionen beholdt de udover parlamentet også deres egen forfatning og retssystem, *Fuero*, samt andre privilegier (Picht, 1999: 22).

I perioden fra det 11.-13. århundrede lykkedes det de nordlige stater med Castilien i spidsen langsomt at generobre den iberiske halvø – *reconquista* - fra maurerne. Derudover førte Castilien krige mod de omkringliggende kongeriger og kom dermed til at dominere hele det nordlige område fra Biscayabugten og næsten helt ned til Gibraltar i syd (ibid.: 21). Med

ægteskabet mellem Isabella af Castilien og Ferdinand af Aragonien i 1469 blev parrets to riger forenet, hvilket blev begyndelsen til en samling af det Spanien, som vi kender i dag. I 1479 oprettedes en personalunion af de to riger – herunder altså også Catalonien – og det år betegnes som Spaniens fødsel.

Sammenlægningen med kongeriget Castilien blev begyndelsen på en svækkelse af Cataloniens magtposition. Kongemagten i Castilien udviklede sig i en absolutistisk retning, hvorimod kongens magt i La Corona de Aragón hvilede på demokratiske aftaler mellem ham og de enkelte stænder (Picht, 1999: 22). Catalonien oplevede økonomisk nedgang og en mere begrænset rolle i det spanske monarki. Det centralistiske Castilien stod i skarp kontrast til unionen med hertugdømmet Catalonien, som opretholdt en traditionel middelalderlig styreform, hvor adelen stadig blandede sig i politiske beslutninger, samtidig med at de enkelte regioner fastholdt en betydelig grad af selvstyre (ibid.).

Den nye rollefordeling mellem Spanien og Catalonien gav anledning til mange gnidninger. Det kulminerede med en revolution i 1640, *Guerra dels Segadors*, som blev støttet af Frankrig, der lå i krig med Spanien³. Årsagerne til konflikten var især Cataloniens modvilje mod den spanske regeringsmagts centraliseringsforsøg, deres krigspolitik og de høje skatter, som Catalonien blev pålagt at betale, og som skulle være med til at finansiere Spaniens mange militære forehavender. Catalonien blev besejret i 1652. Konsekvenserne af den fransk-spanske krig blev, at Spanien blandt andet mistede Roussillon i forbindelse med Pyrenæerfreden i 1659 (Jensen, 2005: 24 ff.). Roussillon er i dag omtalt som den franske del af Catalonien eller Nordcatalonien, og det er tradition i Roussillon at mindes denne splittelse fra Catalonien hvert år den 7. november (Gyldendal, Den Store Danske).

Det værste sammenstød mellem centralmagten i Spanien og Catalonien, og som fik enorme konsekvenser for Catalonien var den Spanske Arvefølgekrig (1701-1714). Da Carlos II døde uden direkte arving, stillede både Frankrig og Østrig begge med en kandidat. Bourbon-slægten i Frankrig ville have Filip af Anjou, som var barnebarn af Louis XIV af Frankrig, og Habsburg-slægten i Østrig pegede på kejser Leopold I's yngste søn, Karl. Spanien støttede Frankrig, og Catalonien støttede alliancen med Østrig, England og Holland. Denne krig blev en

---

³ Guerra dels Segadors = Høstfolkskrigen. Den fransk-spanske krig varede fra 1635 til 1659.

katastrofe for Catalonien. Efter intens kamp måtte Catalonien kapitulere den 11. september 1714. Frankrig gik ud som sejrherre, og Filip V (tidligere Anjou) blev, som den første konge fra Bourbon dynastiet, indsat som konge i Spanien. Han straffede Catalonien for at have holdt med Østrig og sørgede for med indførelsen af reformprogrammet, *Nueva Planta*, at Catalonien den 16. januar 1716 blev frataget alle sine privilegier: forfatning, love, domsmyndighed, parlament og selvstyre (Picht, 1999: 55 ff.) (Hansen, 2001: 70 ff.). Gradvist forbød han også brugen af det catalanske sprog i det offentlige rum (Wright, 1999, s. 42).

Napoleons invasion af Spanien i begyndelsen af det 19. århundrede i forbindelse med revolutionskrigene førte til en guerillalignende revolte, den Spanske Selvstændighedskrig, og blev indledningen til et meget kaotisk 19. århundrede med en splittelse af landet i en liberal bevægelse og katolske, konservative, autoritetstro kræfter.

Cataloniens utilfredshed med centralmagten ulmede hele tiden under overfladen og kom igen til udtryk ved deres deltagelse i Carlistkrigene⁴, som carlisterne tabte alle (Jensen, 2005, s. 29). Carlisme var en konservativ, katolsk og monarkistisk bevægelse, som havde mange catalanske og især baskiske støtter. Bevægelsen opstod, fordi Ferdinand VII ophævede den saliske lov⁵, så hans datter Isabella kunne arve tronen på bekostning af Ferdinand VII's bror, Don Carlos. Cataloniens deltagelse i krigene havde baggrund i deres ringe politiske indflydelse og en utilfredshed med mange af de love og traditioner, som var blevet håndhævet af centralmagten i de sidste par århundreder. Bevægelsen havde størst opbakning i 1830'erne, men fik en opblomstring efter den spansk-amerikanske krig i 1898, hvor Spanien tabte Cuba, Guam, Philippinerne og Puerto Rico til USA.

Modviljen mod Isabella II's styre førte til en ny demokratisk forfatning i 1869, som blandt andet sikrede Catalonien og Baskerlandet øget selvstyre. I Catalonien forsøgte man at skabe en catalansk stat indenfor den 1. spanske republik, som blev oprettet i 1873 (Picht 1999: 87-91). Et militærkup med konservative kræfter i spidsen førte dog til, at monarkiet genindførtes i 1874 (Jensen, 2005: 29). Officielt blev der igen indført forbud mod brugen af det catalanske sprog: i 1881 blev det forbudt på alle juridiske dokumenter, i 1896 i alle offentlige møder og i 1900 blev det forbudt i teatrene (Gibson, 2012).

---

⁴ 1. Carlistkrig (1833-39), 2. Carlistkrig (1847-49) og 3. Carlistkrig (1872-76).

⁵ Den saliske lov, også kaldet Lex Salica, forhindrede kvinder i at arve tronen (Gyldendal, Den Store Danske).

De følgende årtier havde Spanien det såkaldte *Restauración Española* – restaurationsmonarki - som fik sin forfatning i 1876 (Jensen, 2005: 29). De politiske hovedkræfter i landet - de liberale og de konservative - opretholdt en balance og skiftedes til at have magten. De kunne dog ikke forhindre tabet af de sidste spanske kolonier, hvilket var en katastrofe for Spanien og betød, at deres dage som stormagt var endegyldigt slut (Picht, 1999: 100). Den politiske balance blev mere og mere vanskelig at opretholde, fordi nye politiske bevægelser kom til: republikanere, socialister og de nationalistiske bevægelser. I perioden mellem 1902-1923 havde Spanien 34 regeringer, og det mandede i 1923 ud i, at et militærdiktatur kom til magten under ledelse af Primo de Rivera, som blev støttet af monarkiet (Jensen, 2005: 29).

Under anden halvdel af det 19. århundrede oplevede Catalonien en kulturel, historisk og litterær renæssance: *Renaixença*, som både var et produkt af tidens romantiske strømninger og af de føderalistiske idéer, som fik næring efter dannelse af den første spanske republik i 1873 (Picht, 1999: 99). Efterhånden fik den catalanske bevægelses budskaber et mere og mere politisk formål: de ville have selvstyre til Catalonien. Især den økonomiske opblomstring i Catalonien i forbindelse med industrialiseringen og tabet af kolonierne i 1898 betød, at støtten til den catalanske nationalisme voksede. Resten af Spanien blev anset som en økonomisk klods om benet af Catalonien. Arbejderklassen var dog mere radikale i deres synspunkter end både borgerskabet og middelklassen, idet de opfordrede til selvstændighed (Sørensen, 1998). Selvom der herskede divergerende holdninger, var de alle udtryk for en modbevægelse mod den centralistiske og uniforme centralmagt.

To af nøglepersonerne i denne catalanske, nationalistiske bevægelse var *Valenti Almirall* og *Enric Prat de la Riba*. Førstnævnte var republikaner, som gik ind for en transformation af den centraliserede spanske stat til en decentral og føderal stat, hvor de historiske regioner, Catalonien, Baskerlandet og Gallien, skulle have selvstyre. Almirall grundlagde i 1870 den første avis skrevet på catalansk, *Diara Catalá*. De la Riba dannede i 1901 det konservative og monarkistiske parti *Lliga Regionalista*, som var det første catalanske nationale parti af betydning, og som krævede større administrativ selvstændighed til Catalonien (Picht, 1999: 103). Partiets største succes var indførelsen af et begrænset selvstyre, *Mancomunidad*, i 1914. Derudover udarbejdede han i 1892 det politiske program *Bases de Manresa* og i 1906

manifestet *Nacionalitat Catalana*, som blev de første skridt hen imod udviklingen af loven om selvstyre (Mar-Molinero, 2000: 44). Manifestet dannede grundlaget for den politiske catalanske nationalisme og kom midt i en turbulent tid med store demonstrationer i Catalonien mod centralmagts undertrykkelse og efter et forbud mod catalanske aviser. Catalanske anarkister og republikanere stødte i 1909 sammen med regeringshæren i oprøret *Semana Trágica* (Picht, 1999: 104).

De la Riba grundlagde i 1907 *Institut d'Estudis Catalans* (IEC), som er en catalansk akademisk institution, som forsker i den catalanske kultur (Mar-Molinero, 2000: 45-46) (Gibson, 2011). Dette blev der sat et midlertidigt stop for, da diktator *de Rivera* kom til i 1923. Mancomunidad blev også afskaffet, og brugen af det catalanske sprog i det offentlige rum blev igen forbudt. Han trådte tilbage i 1930 efter at have mistet opbakning fra kongen og hæren, og året efter vandt socialister og republikanere valget, hvorefter den 2. spanske republik blev udråbt. Catalonien fik endelig selvstyre den 9. september 1931 og det catalanske parlament, Generalitat, blev genoprettet (Jensen, 2005: 30).

I 1933 indførte Catalonien flaget, *Senyera*, som officielt flag. En udvidet version, *Senyera Estalada* (med hvid stjerne), blev under den 2. Republik benyttet af catalanske separatister, og flaget er i dag blevet symbolet på catalansk nationalisme og ønsket om uafhængighed og bliver flittigt brugt på nationaldagen og på fodboldstadionet. Forfatningsdomstolen slog i 2007 fast, at der skal flages med det spanske flag, *Rojigualda*, på offentlige bygninger (Pedersen, 2015). Det bliver ikke gjort med glæde i Catalonien, da det er et symbol på centralmagten i Madrid, som man ønsker at slippe væk fra.

De politiske spændinger mellem venstre- og højrefløjen blev udnyttet af general Franco, som iværksatte et militærkup i 1936 (Jensen, 2005: 30). Catalonien var blandt republikkens stærkeste støtter, så modstanden mod Franco havde et meget stærkt fæste i Catalonien. Da Franco kom til magten i 1939, blev der slået kraftigt ned på dette, og regionalisme og socialisme blev straffet hårdt (Buhl, 2013: 93). Franco afskaffede Cataloniens autonomi, og catalansk sprog og kultur blev igen undertrykt. Det blev forbudt at tale catalansk i det offentlige rum og dermed også i uddannelsessystemet. Dette var blevet vedtaget med sproglovene af 21. maj 1938 (Baron, 2015: 193). Bøger på catalansk blev brændt, og man blev

straffet hårdt, hvis man talte catalansk – hvilket blev gjort som et tegn på foragt - i stedet for castiliansk, som var anerkendt som eneste officielle sprog (ibid.). Franco sørgede for at spansktalende borgere flyttede til Catalonien for at skabe splid og for at "udtynde" det catalanske islæt (Gibson, 2011). Op gennem 1940'erne og 1950'erne lykkedes det Franco at holde catalonierne nede, men langsomt begyndte de at vågne igen: der udkom eksempelvis et stadigt stigende antal bøger på catalansk – alt dette dog stadig uden Francos accept (Humblebæk, 2001: 190). Uddannelsesloven fra 1970 gjorde det igen muligt at undervise i catalansk (Wright, 2004: 206).

Efter Francos død blev Spanien igen et konstitutionelt monarki med en demokratisk forfatning i 1978, og der blev indført religionsfrihed⁶. Under Franco havde det officielt været en kongemagt, men indtil 1969 uden kongeligt overhoved, og efter 1969 var den indsatte konge, Juan Carlos, uden reel magt (Baron, 2011: 87).

Som beskrevet ovenfor har centralisme, nationalisme og separatisme spillet en meget stor rolle i Spaniens historie, så den nye spanske stat og dens forfatning blev udformet som et kompromis, som ville kunne stille både de konservative, venstrefløjen, nationalister, socialister og frankister tilfreds. Resultatet blev en decentral forbundsstat, som åbnede op for regional autonomi, og Catalonien blev i 1979 en selvstyrende region med egen selvstyrelov, hvori catalansk – sammen med spansk - blev anerkendt som Cataloniens officielle sprog.

Som såkaldt *historisk nationalitet* har Catalonien ligesom Baskerlandet og Galicien en privilegeret position i forhold til de øvrige 14 spanske autonome regioner og autonome byer, Ceuta og Melilla. Udtrykket *historisk nationalitet* er ikke defineret officielt, og selvom udtrykket klart henviser til Catalonien, Baskerlandet og Galicien, er de ikke angivet ved navns nævnelse i forfatningen. Udtrykket dækker over områder, hvis indbyggere har en stærk historisk identitetsfølelse, og forfatningen tilkendegiver, at den respekterer deres historiske og kulturelle identitet. Til at regulere forholdet mellem centralmagten og de autonome regioner blev oprettet en forfatningsdomstol, *Tribunal Constitucional*.

---

⁶ Franco havde indgået et samarbejde med Vatikanet, som sikrede ham Vatikanets officielle anerkendelse mod, at katolicismen blev statsreligion i Spanien.

4.2 SPROGLIG BAGGRUND

Alle sprog på den iberiske halvø – undtagen baskisk (euskara)⁷ – hører til den romanske sprogstamme i den indoeuropæiske sprogfamilie. De romanske sprog nedstammer fra vulgærlatin, som var den talte form af det latin, som romerne udbredte efterhånden som Romerriget ekspanderede. Der opstod situationer med diglossi⁸ i de forskellige regioner, hvor det talte latin (vulgærlatin) efterhånden fjernede sig så meget fra det latin, som blev brugt som skriftsprog i liturgiske tekster, at man kunne tale om selvstændige sprog – de romanske sprog var en realitet⁹.

Castiliansk hører til i kategorien af vestiberiske sprog under de iberoromanske sprog. Catalansk kan kategoriseres som både galloromansk og iberoromansk, fordi det er en overgangsform mellem sproggrupper. Når det klassificeres som occitanromansk (sammen med occitansk, som dækker over en gruppe dialekter som for eksempel provencalsk og gasconsk), hører det med til den galloromanske gren. Når det grupperes som østiberisk, rangeres det under den iberoromanske gren (Vallverdú, 1984: 13). Den tætte kontakt til Frankrig gennem historien har betydet en væsentlig påvirkning fra det franske sprog, og catalansk kan ses som en blanding af spansk og fransk. Nogle hævder, at catalansk har mere til fælles med den provencalske dialekt end med castiliansk, mens andre mener, at castiliansk efterhånden har smittet så meget af på catalansk, at de to sprog nu har mest til fælles (ibid.: 14).

Efter den catalanske selvstyrelov blev gennemført i 1979, blev catalansk sammen med spansk officielle sprog i Catalonien. For nylig er aranesisk også blevet anerkendt som officielt sprog – dog kun i Val d'Aran, som ligger i det nordøstlige Catalonien (Christiansen, 2016). Aranesisk er en dialekt af occitansk - nærmere bestemt en variant af den gasconske dialekt (ibid.). Catalansk tales også i *Valencia*, hvor det dog betegnes valenciansk, og på *Balearerne*, hvor det begge steder er officielt sprog sammen med spansk.

---

⁷ Nogle forskere mener, at det er familie med georgisk – andre mener, at det har slægtskab med akvitansk (uddødt sprog).

⁸ Brugen af to sprog(lag) i forskellige sociale situationer (Gyldendal, Den Store Danske, 2016).

⁹ Den ældst bevarede romanske tekst er de franske *Strasbourg-eder* fra 842.

Det catalanske sprog tales endvidere i *Franja de Ponent*, som ligger i den østligste del af Aragón, i området *El Carche*¹⁰ og i *Nordcatalonien*, men er dog ikke officielt sprog nogen af stederne. Indbyggerne i Nordcatalonien føler både kulturelt og identitetsmæssigt stadig stor samhørighed med Catalonien. Også i *Andorra* og i byen *Alguer* på Sardinien tales der catalansk. I Andorra er catalansk det eneste officielle sprog, og i Alguer er det også anerkendt som officielt sprog sammen med italiensk. Den indbyrdes forståelighed dialekterne imellem er høj – undtaget er dialekten i Alguer, som har sit helt eget individuelle særpræg. En spansktalende, der ikke kan tale catalansk, vil godt kunne forstå catalansk, hvis de hører det, men det er straks sværere for dem at læse det.

Ifølge en rapport fra det catalanske kulturministerium fra 2014 bor der 7,518,000 mennesker i Catalonien, heraf er 64,3% født i Catalonien, 18,5% er født i resten af Spanien og 17,2% er født uden for Spaniens grænser. Af de 7,518,000 kan 94,3% forstå catalansk, 80,4% kan tale det, 82,4% kan læse catalansk og 60,4% kan skrive det¹¹. I perioden mellem 2003 og 2013 er der sket en lille nedgang i antallet af dem, som kan forstå, tale og læse det, og en lille stigning i antallet, der kan skrive det. At der på trods af den store immigration kun har været en lille nedgang og endda en lille stigning af dem, som kan skrive det, tyder på, at den catalanske tilegnelsesplanlægning er en succes. I 2014 boede der i Catalonien 1,089,000 med andet statsborgerskab end spansk. Immigrationen fra udlandet er steget markant fra 1,5% i 1981 til 17,2% i 2014, mens indvandringen fra Spanien i samme årrække er faldet fra 34,4% til 18,5% (Generalitat de Catalunya, 2014, s. 6-11). 36,3% af befolkningen i Catalonien har catalansk som hverdagssprog, 50,7% har spansk og 6,8% siger, at de bruger begge sprog lige meget, og 6% , at de bruger andre sprog (ibid., s. 21).

4.3 ØKONOMISK ULIGHED

I kraft af personalunionen med Aragonien udviklede Catalonien sig i 12. og 13. århundrede til en økonomisk og politisk stormagt med et mægtigt handelsimperium, som strakte sig over hele Middelhavet. Med indtrædelse i personalunionen med Castilien i 1479 begyndte en periode med økonomisk nedgang for Catalonien. Med opdagelsen af Amerika, åbnede sig muligheder for nye markeder, men Catalonien blev udelukket fra at handle med de erobrede

---

¹⁰ Catalansk tales kun af ca. 500 borgere i El Carche.

¹¹ Tallene bygger på den seneste statistik for personer over 15 år fra 2013 fra EULP og Idescat (Statistical Institute of Catalonia).

områder i Amerika. Habsburg-dynastiet bevarede skellet mellem Castilien og unionen, og derfor var det kun de castilianske handelskompagnier, som kunne drage nytte af de lukrative forretninger i kolonierne. Catalonien fik først mulighed for at handle med kolonierne i 1778, da de sidste handelsbegrænsninger blev ophævet. I det 19. århundrede oplevede Catalonien en rivende industriel udvikling og blev den region i Spanien, som havde den største industrielle produktion. Især tøj- og tekstilfremstilling var en meget stor eksportvare (Sørensen, 1998). Catalonien er i dag Spaniens rigeste region med den største økonomi og klarer sig økonomisk godt, hvis man sammenligner med resten af Spanien. Situationen i dag er den, at Catalonien står for ca. 20% af Spaniens samlede BNP (Catalonia Trade & Investment, 2015). Cataloniens befolkning udgør ca. 16% af Spaniens befolkning og står for ca. 25% af Spaniens samlede eksport (ibid.) Krisen er dog ikke gået ram forbi Catalonien, og i 2012 måtte de se sig nødtvungen til at modtage økonomisk hjælp fra centralmagten i Madrid. Generelt set synes mange cataloniere imidlertid, at de betaler rigtig meget til det øvrige Spanien i forhold til, hvad de får igen. Økonomiske årsager kan være et incitament for nogle cataloniere for at ville løsrive sig, for hvis man sammenligner målinger fra før og efter den økonomiske krisen i 2008 viser de, at mere end halvdelen af Cataloniens befolkning i dag ville stemme ja til selvstændighed, hvor det før krisen kun var omkring 10%, som ønskede at blive selvstændige (Henriksen, 2013).

4.4 POLITISK BAGGRUND

I forfatningen fra 1978 hedder det i artikel 2:

Forfatningen baseres på den spanske nations uopløselige enhed, alle spanieres fælles og udelelige fædreland, og anerkender og garanterer retten til autonomi for de nationaliteter og regioner, samt solidariteten mellem dem. (Humblebæk, 2001:193)

Som det ses blev der fastlagt tre grundlæggende principper for, hvordan staten skulle organiseres: enhed, autonomi og solidaritet. Disse begreber kan godt tolkes som uforenelige begreber, men meningen var at tilfredsstille både den del, som ønskede autonomi og den del, som var bange for statens opløsning (Humblebæk, 2001: 193).

Der var megen debat i det spanske parlament i 1978 om, hvordan de historiske regioner og hermed også Catalonien skulle omtales i forfatningen. Som et kompromis blev vedtaget

termen *nationalitet*. For Catalonien har spørgsmålet om at blive kategoriseret som nation i stedet for nationalitet fyldt meget i deres nationale bevidsthed. For rigtig mange cataloniere er det en del af deres nationale identitet og selvforståelse, at de med deres sprog, kultur og historie føler sig som en nation. Ordet *nationalitet* definerer et fællesskab, som helt klart ikke er en nation, men som er noget mere end en region (Humblebæk, 2014: 88). Dette er ikke helt nok for mange cataloniere. Så derfor var det måske ikke så overraskende, at begrebet nation prægede debatten, da Catalonien skulle have revideret deres selvstyrelov i 2006. Ordet *nation* blev nævnt ikke mindre end 100 gange i udkastet til deres nye selvstyrelov (Humblebæk, 2014: 187). Dette gik dog ikke igennem, og termen blev igen ændret til det mere konstitutionelt accepterede *nationalitet*. Dog fik de lov til i præamblen til loven at give udtryk for, at Cataloniens regering - med et overvejende flertal - definerer Catalonien som en nation, og at dette afspejler de catalanske borgeres ønske og følelse. Desuden nævnes der, at forfatningen stadig opfatter dem som en *nationalitet* (Estatut d'Autonomia, præambel, 2006).

Niveauet for den finansielle autonomi i Catalonien, det catalanske sprogs status, retslige forhold og relationen mellem Catalonien og den spanske stat var andre stridsspørgsmål, som blev behandlet under forhandlingerne. Den ændrede lov fastsatte, at Catalonien har ret til at råde over 50% af skatteindtægterne i regionen (mod tidligere 30%), og at det var en pligt at lære både catalansk og castiliansk. Det blev desuden understreget i loven, at Catalonien er en del af den spanske stat og skal opretholde bilaterale forbindelser med centralmagten (Humblebæk, 2014, s. 188). Den reviderede selvstyrelov blev godkendt af både den spanske og catalanske regering, samt ved en folkeafstemning i Catalonien.

Det konservative parti, Partido Popular (PP), som er kendt som stærk modstander af Cataloniens uafhængighed, indgav i 2006 en klage til forfatningsdomstolen. PP mente, at dele af selvstyreloven var forfatningsstridige, og blandt klagepunkterne var pligten til at lære catalansk, at Catalonien blev omtalt som en nation i præamblen og den større finansielle autonomi (ibid.: 190). Andre klagepunkter gik på retslige forhold og kompetencerne mellem Catalonien og den spanske stat, som PP mente indskrænkede statens magt i Catalonien (ibid.)

Mens de ventede på afgørelsen, emmede det af utilfredshed i Catalonien. I 2009 organiserede aktivister og frivillige den første folkeafstemning om Cataloniens selvstændighed nogensinde.

De var desillusionerede og skuffede over klagen fra PP til forfatningsdomstolen og over udsigten til, at domstolen skulle underkende loven. Resultatet af afstemningen blev et klart flertal til ja-siden, men valgdeltagelsen var kun på 30%. En tungtvejende grund til den lave valgdeltagelse var højst sandsynligt, at centralmagten havde erklæret afstemningen for ulovlig.

Forfatningsdomstolen afsagde dom i 2010 og erklærede 14 punkter i den ændrede selvstyrelov for helt eller delvist forfatningsstridige, og 24 artikler blev ændret, så det catalanske selvstyre blev begrænset. 11 af disse førnævnte 14 punkter omhandlede forholdet og kompetencerne mellem Catalonien og staten. PP's mest tungtvejende anklagepunkter med omtalen af *nation* (i præamblen) og pligten til at lære det catalanske sprog blev ikke erklæret for forfatningsstridige. Dog erklærede domstolen, at ordet "fortrukne" i sætningen om, at catalansk skulle være det ".....normale og fortrukne sprog i den offentlige administration og de offentlige medier i Catalonien" var forfatningsstridigt (ibid.: 191).

Denne underkendelse udløste massedemonstration i Barcelona og pustede for alvor til selvstændighedskravets ild. Selv de mere moderate catalanske nationalister, som ellers hele tiden havde troet på det konstitutionelle arrangement med Catalonien som en autonom region, havde nu fået nok og sluttede sig til tilhængerne af selvstændighed. De følgende år var der flere demonstrationer i Barcelona for større uafhængighed fra Spanien. På Cataloniens nationaldag i 2013 dannede 1,6 millioner cataloniere en kæde af mennesker igennem Catalonien for at markere ønsket om uafhængighed (Nissen, 2015).

I 2014 bad den catalanske regeringsleder Artur Mas igen Spaniens premierminister om at godkende en folkeafstemning om catalansk løsrivelse. Dette blev afslået og senere stadfæstet af forfatningsdomstolen som forfatningsstridigt i henhold til artikel 2 i forfatningen (*"Forfatningen baseres på den spanske nations uopløselige enhed, alle spanieres fælles og udelelige fædreland....."*). Det catalanske parlament trodsede dette påbud og afholdt alligevel afstemningen. Med en valgdeltagelse på kun 42% stemte 81% for catalansk uafhængighed.

4.5 STATUS QUO

Catalonien afholdt regionalvalg i september 2015. Valgets helt store tema var kampen for løsrivelse. Det catalanske parlament har siden hen vedtaget en resolution, som fastsatte en plan for etablering af en republik indenfor 18 måneder. Dette blev igen erklæret for forfatningsstridigt af forfatningsdomstolen (Ritzau, 2015). Cataloniens ønske om løsrivelse fra Spanien er blevet set som en trussel mod det overnationale politiske projekt i EU, fordi det varsler om en udvikling hen imod et mere ustabilt og fragmenteret Europa. Cataloniens stræben efter selvstændighed kan anspore andre nationale minoriteter - nationer uden stater - til at ville det samme (Nervil et al, 2015: 47). Desuden har *Brexit* bidraget til denne udvikling, da Skotland nu igen taler om løsrivelse.

Det spanske parlamentsvalg i december 2015 blev et usædvanlig valg for det spanske demokrati. For det første fordi ingen kunne danne et stabilt flertal i den nyvalgte kongres, og fordi Spaniens mangeårige topartisystem med landets to største partier var slut. Partierne forsøgte i over 4 måneder at danne regering, men det lykkedes ikke. De to største partier, det konservative Partido Popular (PP) og det socialistiske PSOE, som har skiftedes til at regere siden starten af 80'erne, har fået konkurrence fra to nye partier, det borgerlige midterparti, *Ciudadanos*, og det venstreorienterede *Podemos*. Situationen er den, at PSOE og PP ikke vil samarbejde med hinanden. PP har forsøgt at danne en mindretalsregering, men det er ikke lykkedes. Hvis PSOE skal have flertal i kongressen, bliver de nødt til at samarbejde med enten *Ciudadanos* eller *Podemos* og med det catalanske separatistparti, *Esquerra Republicana* – både *Ciudadanos* og *Podemos* har afslået at samarbejde med hinanden. PSOE har afslået at samarbejde med separatistpartiet, da de ikke vil samarbejde med et parti, som støtter Cataloniens løsrivelse fra Spanien (Jensen, 03.02.2016). D. 3. maj blev der udskrevet nyvalg, som afholdtes d. 26.06.16. Som det ser ud lige nu, hjælper det nye valgresultat ikke på situationen.

5 SCHWEIZ

Dette kapital starter med et afsnit indeholdende en kort historisk redegørelse over udviklingen af den schweiziske konføderation til den nuværende forbundsstat Schweiz. Religionens betydning, deres (få) stridigheder og opbygningen af den nuværende forbundsstat bliver også behandlet. Dernæst følger et afsnit om de fire nationalsprog, deres

oprindelseshistorie og deres nuværende fordeling i Schweiz, samt hvilke sprogrettigheder borgerne i Schweiz har. Den sproglige mangfoldighed og nogle af de medfølgende sproglige problemstillinger bliver ridset op i tredje afsnit. I det fjerde og sidste afsnit behandles sprogfællesskabernes forskelligheder og den nuværende sprogstrid, om hvilken rolle engelsk skal spille i forhold til de andre nationalsprog.

5.1 HISTORISK BAGGRUND

Den nuværende moderne føderale republik Schweiz har eksisteret siden 1848. Schweiz startede som en konfederation af bare tre kantoner, Uri, Schwyz og Unterwalden, som grundlagde det Schweiziske Edsforbund, *Eidgenossenschaft*, som modstand mod den tyske, feudale overmagt, Huset Habsburg. I det 14. århundrede kom yderligere fem kantoner til: Luzern i 1332, Zürich i 1351, Glarus og Zug i 1352 og Bern i 1353. Forbundet blev i det 15. århundrede udvidet med Fribourg og Solothurn i 1481, Basel og Schaffhausen i 1501 og Appenzell i 1513 (Christensen, 2004: 100).

I det 14. århundrede blev Unterwalden skilt i halvkantonerne Obwalden og Nidwalden, og i 1833 blev også Basel delt i Basel-Land og Basel-Stadt. Appenzell, blev som den tredje kanton delt op i Appenzell Ausserrhoden og Appenzell Innerrhoden i 1597. Opdelingen af sidstnævnte skete på baggrund af reformationen, hvor den schweiziske reformator *Zwingli* havde flere tilhængere i Appenzell Ausserrhoden end i Appenzell Innerrhoden, hvor katolicisme stod stærkest. Således blev de delt i et reformert Innerrhoden og et katolsk Ausserrhoden¹². Begrebet *halvkanton* blev i 1999 fjernet fra Schweiz' forfatning, og i dag har de tidligere halvkantoner kantonal status på lige fod med de andre kantoner.

Officielt var det selvstyrende Edsforbund stadig indlemmet i det Tysk-Romerske Rige indtil den Westphalske Fred i 1648, hvorefter det blev løst fra dette bånd. Sproglig diversitet eksisterede ikke på dette tidspunkt, da størstedelen af befolkningen i alle tretten kantoner, som udgjorde den schweiziske konfederation indtil 1798, var tysktalende, så tysk var det eneste officielle sprog. Kun i Fribourg talte en betydelig del af befolkningen fransk (McRae, 1998: 40). Man skal forstå konfederationen før 1798 som en alliance af suveræne enheder,

---

¹² Reformert er ikke det samme som en evangelisk-luthersk. Zwingli og Luther havde divergerende holdninger til nadveren: Zwingli anså den som en symbolsk handling, hvorimod Luther mente, at Jesu Kristi blod virkelig er til stede i brødet og vinen.

der især allierede sig som militær magt mod udefrakommende trusler, hvilket gav dem en fælles identitet og historie. Edsforbundet forsøgte sig som en ekspansiv militærmagt, men efter nederlaget i 1515 ved Marignano holdt de sig fra dette (McRae, 1998: 39-40). Man kan sige, at grundstenen til Schweiz' neutralitetspolitik blev lagt her; kantonerne i konføderationen kunne ikke blive enige om ekspansive militære satsninger efter dette nederlag og valgte derfor at være neutrale.

De førømtalte tretten tysktalende kantoner udgjorde det politiske fundament for konføderationen indtil 1798, hvor Bonaparte invaderede konføderationen og gjorde det schweiziske Edsforbund til den *Helvetiske Republik*. Schweiz blev en fransk vasalstat: kantonernes særlige frihed og deres selvstændighed blev indskrænket, og de fungerede som administrative departementer efter fransk model (McRae, 1998: 40). Otte nye kantoner/departementer blev enten oprettet eller inkluderet, og fransk- og italiensktalende områder kom nu med i republikken og fik de samme rettigheder, som de "gamle" kantoner. For første gang i Schweiz' historie var der både tysk-, fransk- og italiensktalende schweiziske borgere, og alle var lige for loven. Et dekret fra 20. september 1798 fastsatte, at alle republikkens love skulle udstedes på alle tre sprog (ibid.). Den franske besættelse spiller en meget vigtig rolle for det senere officielle flersprogede schweiziske samfund og den sproglige ligestilling, som skulle komme til at udgøre en meget vigtig del af Schweiz' markante særpræg og blive en signifikant del af deres identitet (ibid.: 41).

Selvom befolkningen fik mange nye rettigheder, da franskmændene indførte en ny grundlov, blev en centraliseret styreform også indført, og det huede absolut ikke schweizerne, som indtil da havde været vant til autonomi. Efter en kort borgerkrig, *Stecklikrieg*, mellem konservative konføderalister og liberale centralister blev den centraliserede magtform droppet, og kantonerne fik mange af deres tidligere rettigheder tilbage i 1803 (ibid.: 41). Dette blev gjort ved indførelsen af den såkaldte *Vermittlungsakte*, som i perioden fra 1803 til 1813 udgjorde det forfatningsmæssige grundlag for Schweiz. Ved Wienerkongressen i 1815 anerkendtes Schweiz' selvstændighed, og Schweiz blev garanteret deres neutralitet af de andre europæiske stormagter. Statsforbundet – i praksis kantonerne – fik al magten tilbage, og tysk blev genindført som konføderationens officielle sprog (ibid.). Seks af de nye kantoner, som var blevet etableret under Napoleon, forblev selvstændige: St. Gallen, Graubünden,

Aargau, Thurgau, Tessin og Vaud. I Graubünden blev der talt både tysk, italiensk og rætoromansk, i Tessin italiensk og i Vaud fransk. Dertil kom to nye fransktalende kantoner, Geneve og Neuchâtel, og en fransk-/tysktalende kanton, Wallis, som tidligere var blevet indlemmet i Frankrig (Christensen, 2004: 100).

Med optagelsen af de nye kantoner fik Schweiz sine nuværende geografiske grænser og sin politiske struktur, som næsten forblev uændret indtil 1979. Bern fik tildelt kanton Jura i 1815, som compensation for tabet af kantonerne Vaud og Aargau, som fik kantonal status i 1803 (McRae, 1998: 42). Denne tildeling udviklede både religiøse og sproglige spændinger med tiden og førte til det katolske og fransktalende Juras løsrivelse fra det reformerte og tysktalende Bern. Jura blev i 1979 den 26. kanton og sidste kanton i Schweiz (Christensen, 2004: 104-105).

Som nævnt i forbindelse med opdelingen af kanton Appenzell bidrog reformationen til en religiøs opsplitning af Schweiz i de katolske, konservative og centralt beliggende kantoner på den ene side og de reformerte og liberalt orienterede på den anden (ibid.: 102). Tiden i den første halvdel af det 18. århundrede i Schweiz var også stadig præget af oplysningstidens tanker, som resulterede i – sammen med industrialiseringen – en styrkelse af den progressive bevægelse med tiltagende krav om centralisering. De liberale mente, at det kantonale autonomi stod i vejen for økonomisk vækst, da det besværliggjorde handel og den frie bevægelighed mellem kantonerne, fordi hver kanton havde sin valuta, og indbyggerne ikke kunne rejse frit rundt (McRae, 1998: 42).

Urolighederne blussede op i 1840'erne, og stridighederne kulminerede i en kort borgerkrig¹³, *Sonderbundskrieg*, i 1847, da syv katolske og konservative kantoner – Schwyz, Uri, Unterwalden, Luzern, Zug, Freiburg og Wallis - brød samarbejdet med Edsforbundet, og dannede deres eget forbund, *Sonderbund*, i 1845 (Pedersen, 2014: 133). Optakten til borgerkrigen var dels religiøse stridigheder og dels politisk uenighed om, hvordan samarbejdet mellem kantonerne skulle fortsætte. De progressive liberale var fortalere for dannelse af en forbundsstat, hvor samarbejdet mellem kantonerne blev knyttet tættere sammen med en central styring. De katolske konservative ville bevare det løse forbund, som

---

¹³ Den varede knap én måned – fra 03.11-29.11.1847.

havde eksisteret hidtil. Der blev grebet militært ind fra forbundsdagens side, og de liberale gik ud af kampen som sejrherre (McRae, 1998: 42).

Grundlæggelsen af det moderne Schweiz i 1848 var en omformning af en konføderation til en føderal forbundsrepublik. Den nye forfatning tog både hensyn til de liberale og de konservatives ønsker: det blev en stat, som var udstyret med en central styring og med delvis suveræne kantoner, som havde en udpræget grad af selvstyre. Mange statskompetencer blev uddelegeret til kantonerne, og blandt andet skolevæsenet blev et kantonalt anliggende. Der blev indført fri bevægelighed mellem kantonerne og med tiden også fælles valuta. Da kantonerne i 1848 allerede var politisk selvstyrende og havde hver deres respektive sprog, blev sproglig homogenisering som samlende national kraft derfor udelukket. Tysk, fransk og italiensk blev alle tre erklæret for officielle sprog i den føderale forbundsrepublik. Det er slået fast i § 4 i forfatningen. De 26 kantoner har deres egen forfatning, eget parlament, regering og domstole. Schweiz' parlament blev placeret i Bern og blev også valgt som hovedstad – mest på grund af sin centrale placering midt i Schweiz.

Forfatningen blev revideret i 1874 og fik tilføjet en meget stor grad af direkte demokrati. Det er karakteriseret ved en kort afstand mellem befolkning og magthavere - både kantonalt og føderalt - og hyppige afstemninger - både kommunalt, kantonalt og føderalt (Christensen, 2004: 89). Schweizerne har både en initiativret – en såkaldt *Volksinitiative* - og en vetoret - *fakultatives Referendum*. De kan benytte vetoretten, hvis de gerne vil forhindre, at et allerede vedtaget lovforslag bliver implementeret. Hvis 50.000 schweizere indenfor 100 dage har skrevet under på, at de er imod lovforslaget, skal det sendes til folkeafstemning (Schweizerische Eidgenossenschaft, 2016 - Referenden). Initiativretten betyder, at alle schweizere kan begære, at et lovforslag om ændring af forfatningen eller et nyt lovforslag bliver sendt til folkeafstemning. Det kræver en indsamling af 100.000 underskrifter fra borgere (Schweizerische Eidgenossenschaft, 2016 - Volksinititative). Selvom schweizerne har tre planer at forholde sig til - det kommunale, det kantonale og det føderale plan - så sikrer nærhedsprincippet igennem de mange folkeafstemninger, at beslutningerne træffes så nær på schweizerne som muligt. Lokale spørgsmål diskuteres og stemmes om i lokalområdet.

Schweiz valgte selv i 1815 at blive neutrale og er forblevet neutrale – også under begge verdenskrige - og det er efterhånden blevet et nationalt varemærke både internationalt og også noget, som schweizerne tillægger stor betydning (Christensen, 2004: 103). De har dog indgået aftale med NATO i 1997 og er i 2002 blevet medlem af FN. Historisk set har neutraliteten også været ensbetydende med, at Schweiz anses som en sikker havn, og det har betydet kronede dage for de schweiziske banker (Beim, 2015). Det har dog også gjort Schweiz til et kontroversielt land på grund af den bankhemmelighed, som de fastholder¹⁴.

5.2 SPROGLIG BAGGRUND

Schweiz beboedes omkring år 100 f.Kr. af helvetierne, en keltisk stamme, som i år 58 f.kr blev underlagt Romerriget, og derefter efterhånden blev romaniseret. I den sydøstlige del af Schweiz, som romerne kaldte Raetia, boede den rætoromanske befolkning, og det er her lykkedes at bevare deres sprog den dag i dag. Nogle mener, at der er tale om et ikke-indoeuropæisk sprog med keltisk islæt, som er blevet romaniseret (Farø, 2005). Andre kategoriserer det som enten galloromansk eller italomansk.

Fra omkring 250 til 550 havde germanske alemannere indtaget hele det centrale og nordøstlige Schweiz og tilintetgjort den romerske kultur. Efter Romerrigets fald i 476 bosatte en anden germansk stamme – burgunderne - sig i den vestlige del af Schweiz. I modsætning til alemannerne blev burgunderne kristne og blandede sig fredeligt med de romaniserede helvetiere, hvis sprog de efterhånden overtog (Den Store Danske, 2016). Derfor tales der i dag fransk i Vestschweiz og alemannisk i det østlige Schweiz. Alemannisk er en dialektgruppe af højtysk, som tales i Schweiz, Sydtyskland (Baden-Württemberg og det vestlige Bayern), Østrig (Vorarlberg), Frankrig (Alsace) og Liechtenstein. De schweiziske tyske dialekter sammenfattes ofte under betegnelsen *schwyzerdütsch*. I den sydlige del af Schweiz blev området, som nu er kendt som Tessin, underlagt longobarderne i det 6. århundrede. De talte en form for nu uddødt germansk sprog, longobardisk, men blev efterhånden påvirket af vulgærlatin. I 774 blev det longobardiske rige besejret af Karl den Store, og Tessin blev indlemmet i Frankerriget som det sidste schweiziske område. Da Frankerriget gik i opløsning

---

¹⁴ Schweiz har truffet en aftale med OECD om udveksling af konto- og formueoplysninger af skatterelevans, som træder i kraft i 2017 (Beim, 2015).

i 843, tilfaldt Tessin Italien¹⁵. En "forening" af det schweiziske område skete, da både Tessin, Central- og Nordøstschweiz og Vestschweiz kom ind under det Tysk-romerske Rige i det 11. århundrede (Pedersen, 2014: 20-25)..

Forbundsrepublikken Schweiz har altid fremstået som en succeshistorie med deres håndtering af deres sproglige og kulturelle mangfoldighed. Schweiz er med sine fire sprog, tysk, fransk, italiensk og rætoromansk, et flersproget og multikulturelt samfund. Rætoromansk er en fællesbetegnelse for en dialektgruppe bestående af *rumantsch*, *ladin* og *friulisk*. I Graubünden i Schweiz tales der rumantsch, som også er en paraplybetegnelse over forskellige underdialekter: *sursilvansk*, *surmiransk*, *sutsilvansk*, *putèr* (øvre engadinsk) og *vallader* (nedre engadinsk). *Rumantsch grischun* er et standardiseret skriftsprog, som blev indført i 1982¹⁶. Ladin tales i området omkring Dolomitterne i Norditalien, og friulisk tales i Nordøstitalien i regionen Friuli-Venezia Giulia. Friulisk er det mest udbredte af de tre dialekter, men har hverken officiel status eller nyder nogen form for beskyttelse i Italien (Den Store Danske, 2016).

Ifølge tal fra 2014 fra Schweizerisches Bundesamt für Statistik (SBfS) bor der 8,24 millioner indbyggere i Schweiz, hvoraf 63,3% taler tysk, 22,7% fransk, 8,1% italiensk og 0,5% rætoromansk. 20,9% har angivet, at de - udover at have enten ét eller flere af de officielle sprog som hovedsprog - også har et andet hovedsprog. De mest anvendte fremmedsprog er engelsk og portugisisk. Ifølge statistikken benytter 38,7% af schweizerne sig af mere end ét sprog. I 19 af de 26 kantoner er tysk det fremherskende sprog, og rent geografisk tales det i den centrale og nord- og nordøstlige del af Schweiz. Fransk tales i den vestlige del af landet, og i fire kantoner Vaud, Neuchâtel, Genève og Jura, er fransk det eneste officielle sprog. Tessin/Ticino i Sydschweiz er den eneste italiensktalende kanton. I det østlige Schweiz i Graubünden tales der – som den eneste kanton Schweiz – tre sprog: tysk, italiensk og rætoromansk og er den eneste kanton, hvor rætoromansk er officielt sprog (Christensen, 2004: 100).

I politik og administration på føderalt plan er de fire nationalsprog proportionalt repræsenteret. Det bliver tilstræbt, at den sproglige repræsentation i den øverst føderale

---

¹⁵ Italien, som vi kender det i dag, blev først samlet i 1861, så det var mere en række småstater.

¹⁶ Grischun er det rætoromanske navn for Graubünden.

regering, Bundesrat, skal afspejle den sproglige opdeling i befolkningen. Statistikken viser, at den oftest forekommende fordeling op igennem det sidste århundrede har været 4 tysktalende, 2 fransktalende og 1 italiensktalende regeringsmedlemmer (McRae, 1998: 130-132).

Tallene fra SBfS fra 2014 fastslår, at 24.3 % af de 8,24 millioner indbyggere er udlændinge, hvoraf de fleste kommer fra EU-lande som Tyskland, Frankrig, Italien og Portugal. Hvad religion angår, er de heller ikke én enhed: 38,0 % er katolikker, 26,2% er reformerte, 22,2% har ikke noget tilhørsforhold og 5% er muslimer. Landet har til trods for sin mangfoldighed ikke været præget af konflikt og splittelse af landet på grund af hverken sprog eller religion. Den eneste gang i Schweiz' historie, hvor der har været en sprogkonflikt, var i den overvejende tysktalende kanton Bern, hvor det fransktalende mindretal i Jura følte sig forfordelt. Som nævnt resulterede Jura-konflikten i, at det fransktalende og katolske mindretal – efter folkeafstemning - blev selvstændige i 1979, og at Jura blev den 26. og sidste kanton i forbundsstaten.

5.3 SPROGLIG MANGFOLDIGHED

En af de mest karakteristiske sproglige særkender ved Schweiz er forekomsten af rigtig mange dialekter. Alle sprogene i Schweiz har dialekter. Det fransk og italienske, som bliver talt i Schweiz, adskiller sig dog meget lidt fra det fransk og italienske rigssprog, som bliver talt i henholdsvis Frankrig og Belgien og Italien. Der er imidlertid sket en sproglig kalkering med låneord fra de tilgrænsende sproglige områder i Schweiz. Det standardiserede skriftsprog rumantsch grischun modsvarer ikke nogen af de fem talte rumantsch dialekter. Vedtagelsen af standardsproget i 1982 har medført megen diskussion og er meget omstridt og bestemt ikke populært hos alle. I 2013 udkom en ordbog (tysk-rumantsch grischun), men under meget lidt bevågenhed (SRF, 2013).

Tysk er derimod det sprog, som er udstyret med flest dialekter. I alle områder af den tysktalende del af Schweiz er den regionale dialekt af *schwyzerdütsch* det mest udbredte dagligdags sprog og dermed deres modersmål. Det tysk som børnene lærer i skolen og bruger som skriftsprog er derimod schweizerhøjtysk, som er en variant af standardtysk, som tales i Tyskland. Man kan dog ikke lave en grov opdeling og sige, at schweizerhøjtysk kun skrives og

schwyzerdütsch kun tales, for schweizerhøjtysk anvendes også på tv – både i schweiziske nyhedsudsendelser og ved eftersynkronisering af eksempelvis amerikanske serier. Schwyzerdütsch anvendes også som skriftsprog for eksempel på facebook, og eksempelvis kan en schweizer fra Bern have svært ved at læse, hvad en schweizer fra Zug skriver på dialekt. Schweizerhøjtysk og schwyzerdütsch er to forskellige sprog med forskellig grammatik og ordforråd. Det er en problemstilling, som besværliggør kommunikationen mellem tysk-, fransk- og italiensktalende schweizere. Det schweizerhøjtysk, som de fransk- og italiensktalende lærer i skolen, kan de ikke bruge, når de taler med de tysktalende schweizere. De vil blive forstået, når de taler schweizerhøjtysk, men for de tysktalende schweizere er schweizerhøjtysk et fremmedsprog.

Det har vist sig siden hen, at schweizerne har fundet en national identitet i den sproglige mangfoldighed og er stolte af den. Især schwyzerdütsch har bidraget til en kantonal patriotisme. Dette får dem dog ikke til at føle sig mindre knyttet til det nationale schweiziske fællesskab. Dialekterne er med til at lægge afstand til naboerne, Tyskland og Østrig, og giver schweizerne en følelse af egen identitet (Farø, 2005: 8).

5.4 DEN SPROGLIGE SITUATION I DAG

Selvom den sproglige heterogenitet i Schweiz er unik og harmonisk, er der dog enkelte interne problemer. Begrebet *Röstigraben*¹⁷ hentyder til de kulturelle forskelle og sproglige kommunikationsvanskeligheder, der eksisterer mellem den tysk- og fransktalende del. Sprogområderne orienterer sig mod deres respektive sprogområder i Frankrig og Tyskland, og det kan ikke undgå at smitte af kulturelt. De kulturelle og politiske forskelle udmønter sig for eksempel i en banal ting som madvaner. I den tysktalende del er der en tendens til, at der bliver spist flere pølser og drukket mere øl end i den fransktalende, som til gengæld drikker mere vin og er lidt mere højtrøstede. Politisk er de også splittet: i den fransktalende del er man mere pro EU, end den tysktalende del er. Det seneste eksempel på forskellen var en afstemning i 2014 om at begrænse indvandringen af EU-borgere til Schweiz. Flertallet af den fransktalende del var imod forslaget, mens flertallet af den tysktalende del støttede det kontroversielle forslag.

---

¹⁷ Röstli er en schweizertysk nationalret, som består af revne kartofler ristet på panden.

Introduktionen af engelsk som første fremmedsprog i nogle tysktalende regioner i stedet for nationalsproget fransk har været genstand for en hed debat i den senere tid. Fortalerne for at lancere engelsk som første fremmedsprog henviser til globaliseringen og behovet for at følge med tiden. Modstanderne taler om en udhuling af forståelsen og kommunikationen mellem sprogsamfundene.

6 ANALYSE AF SPANIEN OG CATALONIEN

Det følgende kapitel vil på baggrund af teorierne beskrevet tidligere i afhandlingen indeholde en analyse af, hvilken rolle sproget spiller for spændingerne mellem centralmagten i Spanien og Catalonien. Analysen vil inddrage såvel historiske kendsgerninger, etableringen af den spanske stat, den catalanske nationale identitet og manglen på den spanske, samt den implementerede sprogpolitik, sprogstridigheder og det catalanske krav om selvstændighed. For at kunne forklare situationen imellem Spanien og Catalonien vil dette kapitel inddrage teorierne om nationalisme, national identitet og de forskellige typer af sprogplanlægning.

6.1 SPROGET OG MAGTEN

Sprog og magt hænger sammen, og et sprogs prestige og vigtighed afspejler den magt og indflydelse, som brugerne af sproget har. Da Catalonien udviklede sig til en politisk og økonomisk stormagt i perioden fra 1100-tallet og frem til midten af 1400-tallet, afspejledes dette også i sproget; catalansk var et sprog omgærdet af respekt, som fungerede som et kulturelt sprog på linje med italiensk og fransk (Mar-Molinero, 2000: 42). Det catalanske sprog blev brugt i det offentlige liv og rum og efterhånden også i skrevne dokumenter og i litterære værker. De litterære værker var skrevet på et standardiseret catalansk, fordi det aragonske administrative organ det Kongelige Kancelli, *Cancelleria Reial*, udfærdigede standardmodeller for skriftlige dokumenter, og dermed bidrog til en standardisering af det catalanske sprog (Turell, 2000: 61).

I tiden mellem 1479 til Catalonien mistede deres privilegier i 1716 skete en udbredelse af det castilianske sprog på bekostning af det catalanske sprog. Domænetabet betød, at catalansk efterhånden kun eksisterede som et talt sprog og på grund af manglende finansiel støtte til standardisering eksisterede der mange dialekter (Mar-Molinero, 2000: 42). Castiliansk blev anset for det højkulturelle, fine sprog, mens catalansk blev det lavkulturelle sprog (ibid: 22).

Dette forværredes kun med Filip V's Nueva Planta reform 1716, som udover at afskaffe alle catalanske privilegier og institutioner, også forbød brugen af catalansk i den offentlige forvaltning og i de offentlige institutioner (Mar-Molinero, 2000: 42). Skolerne fortsatte dog med at undervise på catalansk – også selvom det var forbudt, men dette ændrede sig definitivt i 1857, hvor Spaniens første lov på uddannelsesområdet, *Moyano loven*, indførte tvungen skolegang med castiliansk som undervisningssprog (Vallverdú, 1984: 21). Denne lov forblev stort set uændret indtil 1970.

Det castilianske sprogs udbredelse og senere dominans i Spanien startede langsomt i takt med Castilien førende rolle i tilbageerobringen af halvøen fra araberne (ibid.: 20). Efter personalunionen med Aragonien og Catalonien udvidede Castilien sin magt og castiliansk blev styrket som det dominerende sprog i Spanien gennem standardiseringen af sproget, da Elio Antonio de Nebrija i 1492 udgav en grammatik over det moderne spanske/castilianske sprog: *Gramática de la lengua castellana*. Det var den første offentliggjorte grammatik på et romansk sprog på den tid og satte standarden for de efterfølgende ordbogsværker over det moderne spanske sprog (ibid.: 20). Derudover introducerede Castilien flere og flere centraliserede love og politikker på castiliansk, og efterhånden talte det politiske, militære og klerikale hierarki kun castiliansk. Det udstrålede prestige og indflydelse og blev brugt ved domstolene, i kirken, på juridiske dokumenter og i administrationen af den spanske stat (Mar-Molinero, 2000: 21). Men det var først i 1713, at der blev gjort bevidste tiltag til, at castiliansk skulle være det nationale sprog, da det Kongelige Spanske Akademi - *Real Academia de la Lengua Española* (RAE) - blev stiftet. De udgav flere bøger om grammatik og retskrivning og var dermed med til at standardisere castiliansk. I 1768 udsendte Charles III et dekret om, at der kun skulle bruges castiliansk i de offentlige institutioner, hvilket igen betød en fortrængning af det catalanske sprog, da nogle uddannelser på dette tidspunkt var begyndt at foregå på catalansk (ibid.: 23). Udbredelsen af castiliansk foregik derved på alle niveauer af samfundet, da både litteratur og kulturelle arrangementer, udveksling af idéer, værdier og undervisning foregik på castiliansk.

Vendepunktet for den negative udvikling for det catalanske sprog skete, da den nationale bevægelse *Renaixença* i det 19. århundrede bølgede indover Catalonien og igen pustede liv i den litterære catalanske kultur. Det begyndte langsomt i 1830'erne og 1840'erne, og opblomstringen tog for alvor fart med genindførelsen af digtekonkurrencen, *jocs florals*, i

1859¹⁸ (ibid.: 43). Bevægelsen udviklede sig fra kulturel regionalisme til assertiv nationalisme. Et centralt element i bevægelsen blev især sproget, den historiske rekonstruktion og en glorificering af fortiden, især med fokus på tiden omkring middelalderen (Conversi, 1997: 16). *Renaixença's* succes og opblomstringen af den catalanske litteratur sørgede for et godt og legitimt grundlag for den politiske nationalismes opståen (Conversi, 1990: 53). Den øgede bevidsthed om brugen af det catalanske sprog gjorde det klart, at der manglede standardiserede grammatiske regler, som kunne råde bod på det sproglige kaos, der herskede i det catalanske sprog, og som gjorde det svært at få offentliggjort noget i de trykte medier. Der var ikke nogen fælles officielle forskrifter for skriftlig catalansk og regler om retskrivning manglede.

Dette ændrede sig dog efter udgivelsen af den første avis på catalansk, *Diari Català*, som satte gang i den skriftlige produktion på catalansk (Keating, 2001: 145). Instituttet for Catalanske Studier (IEC) var blot ét resultat af den øgede sproglige bevidsthed og én af mange institutioner, som blev oprettet med det formål at øge respekten og prestigen for det catalanske sprog og den catalanske kultur (Mar-Molinero, 2000: 46). Instituttet fik i 1911 tilknyttet lingvisten Pompeu Fabra, som formåede at genetablere respekten og accepten af det catalanske sprog ved at fastlægge og udgive retningslinjer for det catalanske sprog (Mar-Molinero, 2000: 46). Især under den 2. republik i 30'erne fik Catalonien indhentet noget af det domænetab, som var foregået i de foregående århundreder. Der blev sat gang i processen, som konsoliderede catalansk som fællessprog, og castiliansk blev kategoriseret som hørende til den spanske centralmagt (Vallverdú, 1984: 23).

Denne udvikling satte Franco en stopper for ved at fremsætte et totalforbud mod brugen af catalansk i det offentlige liv. Bøger på catalansk blev brændt og embedsmænd, der talte catalansk, blev straffet, og catalansk som undervisningssprog blev forbudt. Catalonierne opgav ikke deres sprog – de talte det i hjemmet – og i 1960'erne skete der så småt en opblødning, så der blev talt catalansk ved offentlige arrangementer (Wright, 2004: 204-205). Catalonierne brugte kun nødtvungent castiliansk, og kun i de situationer hvor de absolut ikke

---

¹⁸ Jocs florals (på engelsk kendt som floral games) var en gammel tradition, som startede blandt trubadurer i Toulouse i 1300-tallet. Det var en konkurrence udi digtekunsten, hvor vinderne blev præmieret med blomster.

kunne komme udenom det. Det var så drastiske tiltag, der blev gennemført, at den første catalanske avis først udkom i 1976 (Vallverdú, 1984: 24).

At finde årsagerne til spændingerne mellem Catalonien og Spanien er lidt ligesom at lege med den lille russiske trædukke, babusjka. Ved første øjekast ser man kun den første dukke, som på samme måde kunne symbolisere, at sproget ser ud til at være hovedårsagen til spændingerne mellem den spanske stat og Catalonien. Catalansk er blevet det allermest fremtrædende symbol på den indædte kamp mod centralmagten og benyttes i sprogkrigen som et politisk strategisk våben. Men hvis man åbner babusjkaen, finder man nye lag, som vidner om andre grunde til den åbenlyse strid imellem de to parter. Jeg vil give Peter H. Nelde ret i, at sprogkonflikter ofte dækker over andre og dybereliggende årsager, og som beskrevet tidligere bidrager økonomi, national stolthed og politisk nationalisme også til striden, men er ikke hovedårsagen til konflikten. Når man helt ind til den mindste dukke i babusjkaen, som ikke er delbar, har man fundet ind til sagens kerne og årsagen til striden – til den altafgørende, vigtige del. Denne kerne er for Spanien og Cataloniens vedkommende historien og den undertrykkelse, som Spanien har udsat Catalonien for. Som astronom Carl Sagan sagde engang (1980): *"You have to know the past to understand the present"*. Denne udtalelse sætter spændingerne mellem centralmagten og Catalonien i perspektiv, fordi de historiske begivenheder, som har udspillet sig mellem Catalonien og Spanien, er hovedårsagen til stridighederne i dag. At Catalonien engang har været en stormagt med et sprog, som var omgærdet af respekt og prestige for siden hen at blive undertrykt og holdt nede med magt af Castilien og senest af Franco, har efterladt ar på den catalanske sjæl. Efter den nye forfatning og demokratiet kom i 1978, anser Catalonien stadig den nuværende centralmagt som Francos (og Castiliens) forlængede arm. Alle har de været undertrykkere og repræsenterer *den anden*, som ikke vil os det godt. Begreberne *de andre* og *os* betyder meget i opbygningen af nationalisme. De er blevet brugt både i opbygningen af Cataloniens nationalisme i det 19. århundrede og er en del af den i dag. Selvom catalansk blev erklæret officielt sprog – sammen med castiliansk - i Catalonien, og de har fået udstrakt selvstyre i 1979, føler Catalonien stadig ikke, at de har fået fuld oprejsning for den undertrykkelse, som de led under i perioden fra 1716-1978. Den manglende anerkendelse op igennem tiden har ført til et dybtfølt nag overfor centralmagten, som eksisterer den dag i dag og er årsagen til spændingerne mellem de to.

6.2 SPROGRETTIGHEDER I CATALONIEN

Den spanske forfatning af 1978 slår fast i § 3 pkt. 1 og pkt. 2, at spansk har status som det officielle sprog i den spanske stat, og at de andre sprog – deriblandt catalansk - er officielle sprog i de respektive selvstyrende regioner¹⁹. Dette er også anført i § 3 pkt. 1 og 2 i Cataloniens selvstyrelov:

1. *Sproget i Catalonien er catalansk.*
2. *Catalansk er det officielle sprog i Catalonien, ligesom castiliansk, som er officielt i hele den spanske stat.*

Ordlyden i artiklerne er interessant: Selvstyreloven fremhæver catalansk som primære sprog frem for castiliansk, og det er altså en omvendt fremhævelse af det primære sprog end forfatningen, som fremhæver castiliansk som det *primære* sprog og først i artikel 2 nævner *de andre spanske sprog*. Selvstyreloven garanterer dog alligevel den normale og officielle brug af begge sprog og bekræfter deres ligeværdige stilling i det catalanske samfund (art. 3, pkt. 3).

Med forfatningen af 1978 kom uddannelsessektoren i Catalonien til at høre under det såkaldte *competencias concurrentes*, som indebærer, at centralmagten fastlægger rammebetingelserne, mens den mere detaljerede lovgivning, og dens forvaltning er regionernes eget ansvar. Det vil sige, at kompetencerne på undervisningsområdet i høj grad blev overdraget til Catalonien selv, og de har siden hen vedtaget en række sproglove med henblik på en normalisering af det catalanske sprog. Sprogpolitikken blev en del af de særlige regler, *hechos diferenciales*, som blev tildelt Catalonien som historisk nationalitet. At territorialitetsprincippet blev indført i Catalonien sikrede, at catalansk som minoritetssprog blev ydet beskyttelse. Men det betød dog langt fra, at det var sikret overlevelse. Derfor blev der i løbet af årene vedtaget forskellige sproglove.

Normaliseringsloven fra 1983 udnævnte catalansk og castiliansk som officielle forvaltningssprog, og dermed påbegyndtes en aktiv politisk indsats for at fremme det catalanske sprog i Catalonien. Det bevirkede, at catalansk skulle bruges af de offentlige myndigheder og i uddannelsessystemet. Men det var især sprogloven fra 1998, der banede vejen for øgede privilegier for det catalanske sprog på bekostning af spansk (Tallgren, 2008).

---

¹⁹ § 3 pkt. 1. Castiliansk er statens officielle spanske sprog. Alle spaniere har pligt til at kende det og retten til at bruge det. Pkt. 2. De andre spanske sprog skal også være officielle i de respektive selvstyrende regioner i overensstemmelse med deres selvstyrelov.

Samtidig viste det, hvor stor en betydning det sproglige spørgsmål allerede dengang havde fået i politik. Loven fremmede brugen af catalansk i uddannelsessystemet, men også i erhvervslivet, på det juridiske og finansielle område, i medierne og i kulturlivet. Loven fastsatte ligefrem kvoter for anvendelsen af catalansk til forskellige offentlige formål, og overtrædelse af loven ville blive straffet (Tallgren, 2008). Sprogloven af 1998 medførte, at al undervisning på alle catalanske uddannelsesinstitutioner – undtagen institutioner på universitetsniveau - foregår på catalansk. Dog tilbydes de såkaldte *immersion* programmer til klasser, hvor majoriteten af eleverne taler spansk (Arnau, 2009: 37). Det skal sikre, at eleverne får styrket deres sprogkundskaber i catalansk, uden at miste kundskaber i deres modersmål. Der bliver undervist i spansk og andre fremmedsprog tre timer pr. uge pr. sprog (ibid: 37). Kritikerne hævder, at det marginaliserer og diskriminerer det castilianske sprog og brugerne af det, og at det kan sammenlignes med de metoder, som blev brugt under Franco, og er et forsøg på at udslette alt, som er spansk (Lahav, 2013). Fortalerne påpeger, at catalansk stadig er et minoritetssprog, og at catalansk er modersmålet i Catalonien. Desuden mener fortalerne også, at indflydelsen fra spansk tv og spanske medier stadigvæk har meget stor indflydelse på og muliggør indlæringen af spansk. Kritikerne påpeger, at det godt kan være, at der er flere, der taler spansk end catalansk i Catalonien, men de mener ligesom filosofen Gilles Deleuze, at *minoritet ikke er et spørgsmål om antal, men om magt og kontrol* (Janning, 2014). Der har været meget få klager over den catalanske uddannelsesmodel til den spanske forfatningsdomstol, og forfatningsdomstolen har hver gang erklæret, at den catalanske uddannelsesmodel ikke er forfatningsstridig (Arnau, 2009: 37).

Territorialitetsprincippet sikrer catalonierne retten til at henvende sig på catalansk til de offentlige myndigheder på *regionalt* plan. Dette lever op til § 3 pkt. 3 i den spanske forfatning, som lover beskyttelse og *særlig respekt* til de forskellige former for sprog. Ordlyden i artiklen er meget vag, for ingen af de regionale sprog er nævnt ved navn:

Rigdommen af de forskellige former for sprog i Spanien er en kulturarv, som skal være genstand for særlig respekt og beskyttelse.

Det catalanske sprog nyder ikke så meget *særlig respekt*, at catalonierne kan benytte sig af personalitetsprincippet overfor staten. Det betyder, at de ikke kan henvende sig på catalansk til de offentlige myndigheder på *statsligt* plan. Catalonien prøvede at få dette krav skrevet ind i § 33 pkt. 5 i den reviderede selvstyrelov fra 2006, men det blev afvist af

forfatningsdomstolen (Generalitat de Catalunya, 28.06.10: s. 41 og 44). Dog har det ene kammer i det spanske parlament, Senatet, vedtaget en statut d. 03.05.94, der muliggør – i begrænset omfang – brugen af de regionale sprog i Senatet, så en borger kan kommunikere med Senatet på et sprog efter eget valg (Salvador, 2005: 300-302). I det andet kammer i parlamentet, Deputeretkammeret, er det muligt for parlamentsmedlemmer at udtrykke sig på sprog, som er erklæret officielle i en selvstyrende region, men kun i korte vendinger, og forudsat at det efterfølgende blev oversat til castiliansk (ibid.: 303). Det er et forsøg på fra centralmagts side at imødekomme den spanske sproglige diversitet, men viser også de vanskeligheder, som den spanske stat har i at acceptere og håndtere deres nationale, kulturelle og sproglige mangfoldighed. De tager bitte små skridt, fordi de er bange for at balancen tipper, så det udgør en fare for Spanien som *uopløselig enhed* (forfatningen, §2). Man kan mene, at det er et spørgsmål om praktiske foranstaltninger, såsom tolkning, som ville gøre det muligt at favne den sproglige spanske diversitet og føre idéen om flersprogethed i parlamentet ud i livet. Men det er så meget mere, der er på spil – det er et spørgsmål om den politiske balance, som så mange gange tidligere i den spanske historie har vist sig usædvanlig skrøbelig og udløst uroligheder og borgerkrig.

6.3 SPROGKONFLIKTER MELLEM CATALONIEN OG SPANIEN

De dårlige erfaringer med politisk ustabilitet op igennem historien er årsag til, at der er inkluderet en artikel i den spanske forfatning, som giver hæren lov til at gribe ind, hvis den spanske stats suverænitet eller selvstændighed er i fare (Forfatningen, § 8, pkt. 1). Selvom risikoen for at det sker i dag nok er meget minimal, er det ikke særlig værdigt for en demokratisk stat, at deres forfatning muliggør, at hæren har hjemmel til at tilsidesætte folkestyret og dets principper.

Hvis den spanske regering for længst havde anerkendt Spanien som et pluralistisk land med forskellige sprog og kulturer og ligestillet catalansk med castiliansk ved at gøre det til officielt sprog i Spanien, kunne den spændte situation måske have været undgået. I stedet er sproget blevet det mest markante symbol for catalansk identitet og for Cataloniens kamp for retfærdighed. Forbindelsen mellem sprog og identitet – især den etnolingvistiske identitet – er stærk i det catalanske samfund. Eksemplerne er mange: der blev fremsat et krav til biografere om, at de skulle eftersynkronisere film til catalansk. Da kontrollen med

biograferne ikke var så effektiv, undlod mange biografer at gøre det, hvilket udløste en hed debat og uroligheder af forkæmperne for det catalanske sprog (Sørensen, 1998). Sprogloven fra 1998 medførte også, at man eksempelvis kan blive straffet, hvis man sætter et skilt op, som kun er skrevet på spansk (Tallgren, 2008). I det spanske parlament bruges catalansk som demonstration mod centralmagten, idet catalanske parlamentsmedlemmer fremsiger politiske taler på catalansk uden at oversætte bagefter, hvilket medfører bortvisning fra talerstolen.

6.4 SPROGPLANLÆGNING

Erfaringerne fra historien viste det spanske folk, at det var nødvendigt at tage højde og hensyn til den sproglige mangfoldighed i Spanien, hvis den spanske stat skulle have en chance for at overleve. Derfor blev forfatningen i 1978 indrettet med lige dele demokratiske rettigheder i "*lige ret for alle*" og rettighederne i selvstyrekompromisset "*mere ret til nogen*" (Hansen, 2001).

6.4.1 STATUSPLANLÆGNING

At catalansk først blev erklæret som officielt sprog i Catalonien i 1978 er for os i dag et næsten ufatteligt faktum. Man kan virkelig undre sig over, hvordan dette har været muligt. Den første bevidste statusplanlægning foregik igennem reformen Nueva Planta 1716, som forbød brugen af catalansk i det offentlige rum, institutioner og forvaltning og gjorde castiliansk til det officielle sprog i staten. Forinden var der dog sket en sådan grad af negligerende af det catalanske sprog, at det på daværende tidspunkt kun eksisterede som mundtligt sprog og som mange dialekter. Som beskrevet tidligere var catalansk tilbage i middelalderen et litterært sprog, der emmede af prestige og magt. Castilien indførte flere og flere centraliserede love og politikker, som alle var skrevet på castiliansk. Rollerne var nu byttet om, og det var nu castiliansk, som udstrålede prestige og indflydelse og blev brugt overalt i den officielle verden i den spanske stat. Til trods for den kontinuerlige undertrykkelse af det catalanske sprog – senest under Franco-tiden - lykkedes det dog sproget at overleve. Efter catalansk var blevet erklæret officielt sprog i Catalonien, har sproglovene fra 1983 og 1998 været med til at normalisere det catalanske sprog på mange områder, og i dag findes der både tv- og radiostationer, aviser, tidsskrifter og bøger på catalansk.

6.4.2 TILEGNELSPLANLÆGNING

Selvom catalansk i 1716 blev forbudt, fortsatte skolerne dog med at undervise på catalansk – også selvom det var forbudt. Denne situation ændrede sig i 1857, hvor Spaniens første lov på uddannelsesområdet, *Moyano loven*, blev iværksat og indførte tvungen skolegang med castiliansk som undervisningssprog (Vallverdú, 1984: 21). Tilegnelsesplanlægningen i uddannelsessystemet i Catalonien har ændret sig meget efter 1978. Majoriteten af den spansktalende befolkning i Catalonien var ensprogede, og de, der talte catalansk, havde kun mundtlige kompetencer (Arnau, 2005: 36). Tallene taler i dag deres eget sprog: næsten 95% forstår catalansk, 80% kan tale det, 82% kan læse og 60% kan skrive det, så genoplivelsen af det catalanske sprog er en succes. Tallene for kompetencerne i spansk i selvsamme gruppe er over 95% i alle fire færdigheder (Arnau, 2005: 36). Undervisningssproget i uddannelsessystemet – undtagen på universitetet – er catalansk. Der er tre timers undervisning i henholdsvis spansk og andre fremmedsprog, hvilket som nævnt har medført meget kritik.

6.4.3 KORPUSPLANLÆGNING

Korpusplanlægningen for det catalanske sprog begyndte allerede i middelalderen, da James I i 1276 oprettede det administrative organ det Kongelige Kancelli, *Cancelleria Reial*. Denne enhed udfærdigede standardmodeller for skriftlige dokumenter og bidrog til standardiseringen af catalansk (Turell, 2000: 61). Dette bidrog i allerhøjeste grad til manifesteringen af det catalanske sprogs udbredelse, magt og anseelse som et prestigefyldt sprog. Men da den negative udvikling for Catalonien startede i begyndelsen af det 15. århundrede og forstærkedes efter forbuddet af catalansk i 1716, frafaldt sådanne støtteforanstaltninger til det skriftlige catalanske sprog, og det mistede fodfæste og endte som et udelukkende talt sprog bestående af flere forskellige dialekter. Vendepunktet kom for alvor under *Renaixença*, da Pompeu Fabra i perioden frem til 1932 udgav sine ordbogsværker, som havde altafgørende betydning for genetableringen af respekten for og accepten af det catalanske sprog. I perioden mellem 1913 og 1932 udgav han ordbogsværker over retskrivningsregler (*Normes ortogràfiques*) i 1913, retskrivning (*Diccionari ortogràfic*) i 1917 og grammatik (*Gramàtica Catalana*) i 1918, og den vigtigste af dem alle kom i 1932: Ordbog over det Catalanske Sprog (*Diccionari General de la Llengua Catalana*), som indtil 1995 var

IEC's officielle ordbog over det catalanske sprog (Mar-Molinero, 2000: 46). I 1995 udkom IEC's *Diccionari de la llengua catalana*, som i dag regulerer det catalanske sprog.

For det spanske sprogs vedkommende kom udgivelsen af Antonio de Nebrijas grammatik over det spanske sprog i 1492 og grundlæggelsen af det Kongelige Spanske Akademi, *Real Academia de la Lengua Española* (RAE), i 1713, til at have altafgørende betydning for standardiseringen og reguleringen af castiliansk. Akademiet udgav i 1741 et værk, som fastlagde normen for retskrivningen, *Ortografía*, og i 1771 en grammatik, *Gramática Castellana*, som blev en vigtig brik for det castilianske sprogs rolle i det spanske nationsopbygningsprojekt.

6.5 KONSTRUKTIONEN AF DEN SPANSKE STAT

Nationsbygning og dannelsen af den spanske stat bliver i det følgende afsnit forklaret gennem de følgende teorier om national identitet: essentialismen, konstruktivismen og etnosymbolisme. Vejen til Spaniens seneste statsdannelse 1978 rummer en meget konfliktfyldt historie i forhold til Catalonien, og især tre årstal er interessante: 1479, 1716 og 1978. I perioden fra 1479 til 1716 var Spanien en personalunion med suveræne enheder med hver deres forfatning, love og myndigheder. De var ikke en nationalstat i den gængse betydning, som vi forstår i dag med ét sprog, én stat og én nation. Catalonien beholdt sit eget sprog, men det fik ikke den nødvendige støtte og gunstige forhold for at kunne blomstre, som castiliansk gjorde. Konstruktivisternes teori passer godt med Spaniens forsøg efter 1716 at danne en spansk nationalstat. Der var her tale om et decideret bevidst forsøg på at konstruere en spansk stat med ét sprog, castiliansk, som blev indført som eneste undervisningssprog i skolerne. Nationale symboler som det spanske flag, *Rojigualda*, blev introduceret, da Isabella d. 2 i 1843 gjorde det til officielt flag og 1761 nationalhymnen, *Marcha Real*. Som beskrevet tidligere anser konstruktivistene ikke sprog som et vigtigt begreb for national identitet, men kun som et værktøj til at forene nationen. De mener, at sproget er en konstruktion, som ikke har noget politisk potentiale og vurderer, at det ikke har nogen væsentlig betydning. Den spanske elite tillagde dengang ikke de regionale sprog i Spanien meget betydning og valgte castiliansk som det eneste officielle sprog. Dermed undervurderede de vigtigheden af de andre regionale sprog og deres betydning for brugerne af dem. De negligerede helt og aldeles det værdisæt og den identitet, som fulgte med sproget, og som jo senere har vist sig at være

en betydningsfuld del af den nationale identitet. Denne undertrykkelse af catalonierne og det catalanske sprog er grunden til spændingerne imellem centralmagten og Catalonien. Da man skulle lave en forfatning efter Francos død i 1978, indså man, at denne måde at konstruere og opbygge en stat på ikke var måden at gøre det på. Man erkendte vigtigheden af sprogets betydning for den nationale identitet og vigtigheden af ikke at ignorere et sprog, fordi det sætter dybe spor af fjendtlighed og vrede. Derfor tog man højde for den sproglige og kulturelle mangfoldighed i Spanien, hvilket medførte en både demokratisk og nødvendig forfatning, men også en forfatning, som landede mellem to stole. Den blev et kompromis, som skulle sikre opbakning fra begge fløje i Spanien. Derfor kom den til at indeholde rettigheder, som både sikrede "lige ret til alle" og "mere ret til nogen", hvilket mudrer begreberne og lægger op til en konstant forhandling mellem centralmagten og de historiske regioner. At der blev taget højde for de regionale sprog og kulturer bevirker, at etnosymbolisme er den teori om national identitet, som bedst beskriver Spaniens seneste forsøg i 1978 på danne en nationalstat. Der blev taget hensyn til regionernes og dermed også den catalanske før-moderne etniske identitet og kultur, og det catalanske sprog fik tildelt visse rettigheder. Man kan sige, at centralmagten kom Catalonien halvt i møde, for det catalanske sprog er jo ikke helt ligestillet med castiliansk – kun indenfor et afgrænset territorium. Jeg er enig med Irene Baron i, at Spaniens forfatning har en uafklaret holdning til skellet mellem borger- og kulturnation, og at forfatningen kommer til at fremstå som et kompromis, som rummer en *påtvungen forsoning uden egentligt fundament* (Baron, 2011: 97-99). Med den historiske undertrykkelse af regionerne var det svært at samle Spanien som én samlet kulturnation med fælles kulturarv, så derfor bærer forfatningen også præg af en borgernation – altså en politisk nation, der har staten som omdrejningspunkt, og som via opbakning til institutioner og styre giver staten sin legitimitet.

6.6 CATALONIEN – EN KONSTRUERET NATION UDEN STAT?

Den kulturelle, politiske og økonomiske bevægelse i Catalonien i slutningen af det 19. århundrede var i bund og grund et forsøg på at finde ind til den særlige catalanske identitet. Man kan argumentere for, at både den konstruktivistiske og den essentialistiske/etnosymbolistiske teori om national identitet og nationalisme kunne beskrive denne udvikling. Den kulturelle og sproglige opblomstring, som skete igennem *Renaixença*, var inspireret af den romantiske bevægelse, som viste fornyet interesse for fortiden og især

middelalderen. Man kan sige, at den opblomstrende nationalisme blev brugt politisk til at konstruere en catalansk identitet, som befolkningen kunne samles om. Samtidig med genoplivelsen af den catalanske kulturelle arv, skete der en standardisering af det catalanske sprog, og der blev indført symboler og traditioner, som også kunne bidrage til identiteten. I 1899 blev *Els Segadors* Cataloniens nationalhymne. Den bygger på en sang, som går tilbage til Høstfolkskrigen i 1640 og er en passioneret opfordring til at forsvare Cataloniens jord. Det catalanske flag, *Senyera*, blev også introduceret i den her periode. Ifølge en myte fra gammel tid skal flaget symbolisere Karl den Skaldede's blodige fingre, som i taknemmelighed for modig indsats er trukket henover Grev Wilfred den Hårede's skjold kort før Wilfreds død i forbindelse med belejringen af Barcelona i 897 af maurerne. Et andet eksempel er Cataloniens nationaldag d. 11. september, som blev fejret første gang i 1885 til minde om den dag i 1714, hvor catalonierne måtte overgive sig til Filip V efter den Spanske Arvefølgekrig. Andre traditioner, som adskiller catalonierne fra andre, er den traditionelle catalanske dans, *La Sardana*, og konkurrencen om at bygge de højeste tårne af mennesker, *Els Castells*. Konstruktivisterne mener, at nationer og dens symboler, nationalsprog og opfundne traditioner som flag, hymner og nationale højtider er sociale konstruktioner og instrumenter, som eliten kunne kontrollere masserne med (Hobsbawm, 1990:54). Men Hobsbawm har ikke ret, når han hævder, at sprog ikke havde noget politisk potentiale, for det har det i høj grad demonstreret, at det har i Catalonien.

Der kan også argumenteres for, at Benedict Andersons teori om *Imagined Communities*, som hævder, at nationer er funderet på trykkefællesskaber, spiller en stor rolle i genopbygningen af den catalanske nationalidentitet. I den sidste halvdel af det 18. århundrede eksisterede rigtig mange catalanske dialekter på grund af undertrykkelse og manglende støtte og standardisering af sproget. Som led i konstruktionen af den catalanske nationalidentitet skete en standardisering af det catalanske sprog: både den skrevne litteratur under *Renaixença* bidrog til dette, men især også udgivelsen af grammatikker og ordbøger over det catalanske sprog i begyndelsen af det 19. århundrede og af det første dagblad på catalansk, *Diaria Catalá*, i 1870, var med til at skabe en følelse af tilhørsforhold til det catalanske afgrænsede sprogfællesskab. Så konstruktionen af den catalanske identitet kan ses som et eksempel på konstruktivisme: det skulle forene det catalanske folk og havde et politisk mål med det.

På den anden side kan man – ligesom essentialisterne – mene, at den catalanske nationale identitets genoplivelse skete, fordi de er et selvbevidst fællesskab, som deler en fælles kulturel identitet og sprog indenfor et afgrænset territorium, og som har sin egen litteratur og derfor kræver retten til at være en politisk selvstændig enhed (Hastings, 1997: 3). Hastings underbygger sin teori om, at kristendommen har haft en stor rolle for udviklingen af nationalisme ved at kigge på, hvornår biblen i blandt andet Spanien og Catalonien er blevet oversat til nationalsproget. Hastings synes, at det siger meget om Catalonien som nation i middelalderen, at biblen blev oversat til catalansk så tidligt som 1478, for så siden hen at gå helt til grunde på grund af castiliansk undertrykkelse. Spanske oversættelser af biblen fandtes først i det 16. århundrede, men ingen af dem blev trykt i Spanien og kan – ifølge Hastings – derfor ikke tages som bevis på, at den bidrog til opbygning af den nationale identitet i Spanien (Hastings, 1997: 23-24).

Ifølge etnosymbolisterne kan Cataloniens nationale identitet også stamme fra et solidarisk fællesskab (etnie), som langsomt over tid (*la longue durée*) har udviklet en fælles kulturel identitet med fælles oprindelsesmyter, fælles erindringer og elementer af en fælles kultur, som bliver holdt i hævd af en genfortolkning af disse myter og erindringer og som rekonstruerer disse bånd af etnicitet og følelser (Smith, 2003: 117). Dette passer meget godt på Catalonien, som fremhæver deres kultur og historie som en del af deres distinkte identitet. Etnosymbolisterne og essentialisterne vægter et fælles sprog som en altafgørende del af den nationale identitet, hvilket passer rigtig godt med sprogets rolle i den catalanske nationale identitet. Cataloniernes nuværende manglende insisteren på, at etnicitet i form af fælles afstamning spiller en rolle i den nationale catalanske identitet, taler dog imod især essentialisternes teori. *Ius sanguinis* spiller ikke nogen rolle i den catalanske identitet – det gør derimod *ius linguae*, så der er tale om sproglig etnicitet, og sproget er jo noget, som man ikke er født med, men selv kan tilegne og derved blive catalansk.

6.7 SPROG OG NATIONAL IDENTITET I CATALONIEN

Historisk set har modellen for integration i Catalonien været ret unik. Hvor andre nationer har brugt princippet om *ius soli* eller *ius sanguinis*, har Catalonien brugt *ius linguae*: dem, som taler catalansk, bliver betragtet som catalanere ((Niño-Murcia et al, 2008: 91). Sproget har længe været en altafgørende del af den catalansk nationalidentitet. Identiteten har aldrig

været bundet op på etnicitet og afstamning, men derimod har det været en territorial og borgerlig nationalisme (Keating, 2001: 167). Mangeårige præsident for Catalonien Jordi Pujol har givet en definition på, hvornår man var catalonier. Hans definition er i de senere år blevet den officielle definition: *"Everyone who lives and works in Catalonia and has the wish to be so and feels tied to this land, is Catalan. The majority of people who work and live in Catalonia want sooner or later to be Catalan"* (ibid.: 155). Pujol definerer desuden catalansk nationalisme således: *"Catalanism is a feeling - a will to be - and, from this, a will to build a country"* (ibid: 157). Man kan mene, at denne meget inkluderende definition af catalansk identitet har været nødvendig for at sikre opbakning, fordi tilflytningen til Catalonien – både fra andre spanske regioner og udlandet og dermed også individer, som ikke taler catalansk - er steget markant, og immigrationen er i dag 17,2% fra udlandet og 18,5% fra andre spanske regioner. Undersøgelser har vist, at der blandt tosprogede cataloniere sker en gensidig afsmitning af sprogene, og den sker i højere grad fra spansk til catalansk end omvendt, og det underminerer den catalanske identitet, hvis deres sprog "udvandes", så det er endnu en grund til, hvorfor catalonierne hæger om deres sprog. Cataloniere har udviklet deres helt egen version af castiliansk (catalansk-spansk), som gør dem let identificerbare for andre spanisktalende fra andre regioner af Spanien (Niño-Murcia et al, 2008: 98-103). Omvendt har spaniere også udviklet deres helt eget catalansk – intersproget spansk-catalansk²⁰. Trods Pujols meget favnende definition af "at være catalansk" danner sproget stadig en barriere, som skelner tilflyttere fra indfødte. Et eksempel på denne sprogbarriere kom til syne ved præsidentvalget i Catalonien i 2006, hvor der for første gang i historien blev valgt en præsident, som ikke var født i Catalonien. José Montilla vandt med en kampagne med valgsloganet: *"I am a Catalan by choice and by sentiment (...) I was born in an Andalusian village, but I am Catalan, and my goal is to become the president of the Generalitat to serve all Catalans of origin and of destiny"* (ibid.: 93-94). Han blev dog af nogle målt og vejret og fundet for let, fordi han talte spansk-catalansk med nogle af de karakteristiske fejl, som én, som har spansk som modersmål, men taler flydende catalansk, har. Der blev stillet spørgsmålstejn ved hans autenticitet, og om han kunne repræsentere Catalonien. Montilla svarede igen på kritikken ved at negligere det etnolingvistiske aspekt og angribe hans nationalistiske modstandere med, at de ekskluderede en del af den catalanske befolkning, når de delte

---

²⁰ Intersprog er det sprog, som man opbygger, når man er ved at lære et fremmedsprog. Intersproget ligger mellem modersmålet og fremmedsproget.

befolkningen op i catalansktalende og ikke catalansktalende (ibid.). Man kan udlede af den diskussion, at når den etniske identitet er baseret på sprog, så vil forandringer i sproget uvægerligt føre til en ny definition af den identitet, og denne problemstilling bliver de catalanske nationalister nødt til at tage stilling til.

Både etnosymbolisterne og essentialisterne har ret i, at sprog spiller en meget vigtig rolle i den nationale identitet – det fremgår med al tydelighed i Catalonien. Det er en meget vigtig markør for national identitet og eksemplet med Montilla viser, at sproget kan være med til at give dig adgang til nationen eller besværliggøre adgangen til den, hvis man ikke mestrer sproget godt nok. Derudover har essentialisterne ret i, at sproget er en nedarvet kulturskat, og at et sprogfællesskab godt kan overleve som loyal enhed i en etableret nation – dette er Catalonien et levende bevis på. Men den catalanske nationalidentitet er også en konstrueret størrelse, hvis grundelementer er et standardiseret sprog, konstruerede nationalsymboler og opfundne traditioner, som har haft et politisk formål.

6.8 DEN MANGLENDE NATIONALE IDENTITET I SPANIEN

Hvis man skal gå efter den gængse opfattelse af nationalstaten om ét sprog, én nation og én stat, ville man ikke kategorisere Spanien i dag som en nationalstat. Spanien er en stat, ja, men begrebet nation forbindes snarere med de historiske regioner, Catalonien, Baskerlandet og Galicien, end med det samlede Spanien. Separatistbevægelserne i Catalonien og Baskerlandet betegnes da også *nationalistiske* bevægelser, og en catalansk nationalist skelner mellem *nationen* Catalonien og *staten* Spanien. Det er ikke så velset at være spansk nationalist, som det er at være catalansk nationalist – det at være spansk nationalist forbindes med noget farligt eller tosset, og siden Franco har nationalfølelsen i Spanien været præget af tabuer og traumer. Francos nationale motto *Una, Grande y Libre* og hans svulstige militærparader og ceremonier, som hyldede den nationale enhedskultur med det spanske sprog, den spanske nation og den spanske historie fremkaldte efter hans død den modreaktion, at ingen turde tale om spansk stolthed, og spansk nationalfølelse var ikkeeksisterende. Dette gav plads til lokalpatriotismen, som fik plads til at florere på regionalt plan. Et nationalflag plejer at samle en nation, men Spaniens flag, Rojigualda, har lige den modsatte virkning, og i Catalonien er det spanske flag et symbol på centralmagten, som man med alle midler prøver at distancere sig fra. Et andet eksempel er Spaniens nationalhymne, som man forsøgte at genopfinde ved at

fjerne teksten, som blev forbundet med Franco. Man har siden hen forsøgt flere gange at blive enige om en tekst, uden at man kan blive enige. Hvis nationaldagen i Spanien d. 12. oktober skal symbolisere befolkningens følelser for nationen Spanien, ville man karakterisere dem som noget tilbageholdende. Dagen er ikke et kæmpe tilløbsstykke af en fest og har levet en lidt omtumlet tilværelse, da den i 1935 startede ud med at hedde *Día de la Hispanidad* for at fejre tilknytningen til Latinamerika²¹. I 1981 blev den officiel nationaldag, for så i 1987 at ændre navn til *Fiesta Nacional* for at lægge afstand til Spaniens kolonisering. Siden 2000 er den også dagen, hvor man mindes de spanske styrker rundt om i verden, og der afholdes en stor militærparade. Hvis man gerne ville gøre nationaldagen til samlingspunkt, kan man undre sig over, at man holder militærparader, som netop gør, at man får associationer til Franco og hans parader. Man skulle tro, at det netop var, hvad man gerne ville distancere sig fra. Hvis Spanien vil gøre op med sin fortid og Franco, kræver det en offentlig debat, som får fortidens synder frem i lyset, så sårene kan heles. Historisk set er Spaniens demokrati relativt nyt, og det er måske for tidligt at tage fat på dette tabubelagte emne, men man kunne håbe på, at nogen havde modet til at starte debatten.

7 ANALYSE AF SCHWEIZ

Kapitlet starter med et afsnit om sprogrettigheder, som vil blive uddybet og understøttet med eksempler fra forfatningen og sprogloven fra 2007. Dernæst følger et afsnit om schweizernes mange identiteter, og efterfølgende vil der i afsnittet om sprogplanlægningen blive sat fokus på status-, tilegnelses- og korpusplanlægningen i Schweiz igennem eksempler både fra forfatningen og sprogloven. Herefter anvendes teorierne om nationsbygning og national identitet som forklaring på Schweiz' grundlæggelse, og kapitlet slutter med en redegørelse for Schweiz som *Willensnation*.

7.1 SPROGRETTIGHEDER I SCHWEIZ

Hvis man ser på Schweiz i en europæisk kontekst, er landet et atypisk eksempel på opbygning af en nation. Selvom grundlæggernes mål var at få magten samlet i ét parlament og opbygge en føderal republik, valgte de at fjerne så lidt af den eksisterende magt fra kantonerne og ikke at homogenisere landet ved gøre ét sprog til nationalsprog, som mange andre nationer valgte

---

²¹ I andre lande fejres d. 12 oktober som Columbus Day – Columbus' opdagelse af Amerika skete 12. Oktober 1492.

at gøre (Christensen, 2003: 32). Derimod valgte de i 1848 at gøre både tysk, fransk og italiensk til både nationalsprog og officielle sprog. Dette er slået fast i forfatningen:

§ 4 Die Landessprachen sind Deutsch, Französisch, Italienisch und Rätoromanisch.

§ 70 stk. 1 Die Amtssprachen des Bundes sind Deutsch, Französisch und Italienisch.

Derved blev der garanteret en fuldstændig lighed mellem sprogene. Rætoromansk blev først nationalsprog i 1938 og er ikke nævnt i forfatningen som officielt sprog, men er omtalt som officielt sprog i følgende sammenhæng i § 70 stk. 1:

Im Verkehr mit Personen rätoromanischer Sprache ist auch das Rätoromanische Amtssprache des Bundes²².

At rætoromansk blev erklæret for nationalsprog havde både en psykologisk og symbolsk betydning, men sikrede ikke sproget de samme rettigheder og støtte, som hvis rætoromansk var blevet erklæret for officielt sprog. Det blev set som en symbolsk gestus, fordi rætoromansk ikke var ét standardiseret sprog, men bestod af mange dialekter. Da den rætoromansktalende befolkning følte behovet for at styrke opmærksomheden og tilstedeværelsen af rætoromansk, imødekom forbundsstaten dette ønske (McRae, 1998: 120). En anden grund til, at der blev indsendt ansøgning 1935 om at gøre rætoromansk til et nationalsprog i Schweiz, var, at Mussolinis Italien var begyndt at hævde, at det rætoromanske sprog var en italiensk dialekt. Så for at undgå at give Italien anledning til at foretage en annektering af en del af Schweiz, anså man det som nødvendigt at signalere, at de rætoromanske områder hørte til nationen Schweiz (McRae, 1998:120). Som det kan ses af ovennævnte § 70 stk. 1 er rætoromansk i dag kun officielt sprog i den henseende, at rætoromansktalende borgere er sikret rettigheden til at henvende sig til myndighederne på rætoromansk (både kantonale og føderale) og få svar på rætoromansk. Derudover betyder manglen på officiel status på alle områder blandt andet, at ikke alle lovtekster bliver oversat til rætoromansk.

Sprogpolitikken og -planlægningen i Schweiz er bygget op omkring to grundlæggende principper, som udgør hele fundamentet for, hvilke rettigheder borgerne har, og hvordan sprogpolitikken og -planlægningen implementeres og administreres i sprogfællesskaberne. Det første er *territorialitetsprincippet*, den kollektive sprogrettighed, der sikrer, at kantonen

---

²² I al kommunikation med rætoromansk talende personer er rætoromansk også at betragte som officielt sprog i forbundsstaten. (min oversættelse).

råder over retten til at bestemme, hvilke sprog er officielle sprog på det kantonale plan – dette dog under hensyntagen til minoritetssprog (Christensen, 2004: 116). Dette princip er fastsat i § 70 stk. 2 i forfatningen fra 1996:

Die Kantone bestimmen ihre Amtssprachen. Um das Einvernehmen zwischen den Sprachgemeinschaften zu wahren, achten sie auf die herkömmliche sprachliche Zusammensetzung der Gebiete und nehmen Rücksicht auf die angestammten sprachlichen Minderheiten.

Denne kantonale ret er også beskrevet i § 3, som erklærer kantonerne for suveræne i alle beslutninger, som ikke hører ind under forbundsstaten:

Die Kantone sind souverän, soweit ihre Souveränität nicht durch die Bundesverfassung beschränkt ist; sie üben alle Rechte aus, die nicht dem Bund übertragen sind.

Dette princip giver kantonen retten til at forsvare deres sprogområde, og de kantonale myndigheder er kun forpligtet til at kommunikere på det eller de officielle sprog i kantonen (McRae, 1998:122-123).

Det andet princip er *personalitetsprincippet*, som er den individuelle sprogrettighed, der sikrer alle borgere i Schweiz retten til at bruge deres modersmål og foretrukne nationalsprog i hjemmet og i kontakten med myndighederne på det føderale plan (Christensen, 2004: 116-117). Dette personalitetsprincip er beskrevet i § 6 i sprogloven fra 2007:

Wer sich an eine Bundesbehörde wendet, kann dies in der Amtssprache eigener Wahl tun.

Det er denne kombination af principper, der har kunnet sikre sprogfreden i Schweiz, fordi kantonerne vægter territorialitetsprincippet højest og dermed beskytter og sikrer kollektivets rettigheder og interesser, mens den enkelte schweizers sproglige rettigheder varetages af de føderale myndigheder, som er fleksible og retter sig efter den enkelte borgers sproglige præferencer (ibid.: 118). Territorialitetsprincippet betyder, at borgerne i Schweiz skal være villige til at tilegne sig og bruge kantonernes officielle sprog, hvis de flytter til en anden kanton i et andet sprogsamfund. Det kan medføre, at mobiliteten og lysten til at flytte til en kanton eksempelvis for at arbejde i et andet sprogsamfund bliver påvirket deraf. På den ene side sikrer det homogene sprogsamfund, som det administrativt er nemt at styre, men på den

anden side bidrager det også til en opdeling af landet, så sprogsamfundene ikke har så meget med hinanden at gøre og bliver tre separat fungerende samfund.

7.2 SCHWEIZ – ENHED I SPROGLIG MANGFOLDIGHED MED MANGFOLDIGE IDENTITETER

Hvis sprogsamfundene medfører en opdeling af landet, men alligevel sameksisterer fredeligt sammen, kan man jo undre sig, hvad det så er, der binder Schweiz sammen som nation.

Schweiz er – som i de fleste føderale stater – opdelt i flere planer: kommunen (Gemeinde) er den mindste administrative enhed, efterfulgt af det kantonale plan og dernæst det føderale plan. I Schweiz eksisterer der på det føderale plan en pan-schweizisk identitet, som ikke blot forener alle fire sprogsamfund, men som også er funderet på politiske rettigheder som nærhedsprincippet og det direkte demokrati. Der eksisterer dog også en meget stor loyalitet overfor både kommunen og kantonen og overfor sprogsamfundet. Navnlig de tysktalende føler en meget stor loyalitet overfor kommunen, mens de fransktalende især føler det overfor sprogsamfundet (Christensen, 2003: 106-107). Så schweizerne har i hvert fald to identiteter: en flersproget schweizisk nationalidentitet, som er forbundet med forbundsstaten og dens institutioner, og en identitet, som er forankret i kommunen og kantonen og forbundet med kantonens sprog. De to identiteter konkurrerer ikke mod hinanden, men komplementerer hinanden og er med til at svejse Schweiz sammen som nation.

Dialekterne i den tysktalende del af Schweiz bidrager også til schweizernes identitet ved at skille dem ud og lægge afstand til nabolandene i den tysktalende region, Tyskland og Østrig. I tiden efter reformationen foregik der en standardisering i de tysktalende regioner, fordi reformatorerne Luther og Zwingli gerne ville have, at alle kunne læse biblen (Léchoy, 2006). Dette førte til en bevægelse for homogenisering af det tyske skriftsprog, hvor den tysktalende del af Schweiz også indgik som en del i. Dette slog i det 17. århundrede i Tyskland også igennem på det mundtlige plan, så de begyndte at tale, som de skrev. Dette skete imidlertid ikke i Schweiz, hvor man fortsat talte anderledes, end man skrev (Léchoy, 2006). Der var under 2. verdenskrig tiltag til at standardisere schwyzerdütsch til et fælles skriftsprog for at lægge afstand til Tyskland, men planerne fortonede sig mod slutningen af krigen (McRae, 1998: 69). Eksistensen af de mange dialekter af schwyzerdütsch betyder også, at de ikke udgør en stor trussel mod de andre sprogsamfund, som hvis der havde været et

standardiseret schwyzerdütsch. Selvom tysktalende schweizere gør en dyd ud af at adskille sig fra tyskerne og østrigerne, orienterer de sig mod Tyskland og Østrig ved at se deres tv-programmer og læse deres litteratur, så man kan sige, at schweizerne tager del i nabolandenes kulturelle fællesskaber. At schwyzerdütsch ikke siden hen er blevet standardiseret skyldes i høj grad, at de føderale myndigheder ikke blander sig i de kantonale sproglige anliggender, og at schweizerne er imod en standardisering, fordi de har formået at vende denne sproglige mangfoldighed til en fordel og gøre den til en del af deres identitet, som de er stolte af.

7.3 SPROGPLANLÆGNING

De følgende afsnit vil se nærmere på status-, tilegnelses- og korpusplanlægningen i Schweiz. Forfatningen fra 18. april 1999 og sprogloven fra 5. oktober 2007 vil blive inddraget i analysen for bedre at kunne give et billede af den schweiziske sprogpolitik.

7.3.1 STATUSPLANLÆGNING

At både tysk, fransk og italiensk blev skrevet ind i forfatningen i 1848 som både officielle og nationale sprog har uden tvivl været med til at begrænse, at der er opstået sproglige konflikter i Schweiz. Selvom tysk var majoritetssprog dengang – og stadig er – blev det ikke valgt som eneste officielle sprog. Rætoromansk fik lidt oprejsning i 1938, da det blev nationalsprog, og i 1996 da det fik officiel status i et vist omfang med tilføjelsen af § 70 pkt. 1²³. Rætoromansk tales kun af 0,5% af befolkningen og lider stadig under denne tilsidesættelse. Selvom grundlæggerne af Schweiz tilbage i 1848 brugte den sproglige mangfoldighed til at opbygge forestillingen om den schweiziske nation, var det først i 1990'erne, at sprogpolitik rigtig kom på dagsordenen med proaktive politiske tiltag (Christensen, 2004: 112). Der blev taget initiativ til at støtte og værne om de to minoritetssprog, italiensk og rætoromansk (forfatningen, 1999: § 70 stk. 5).

Egentlig var det franskmændenes besættelse af Schweiz i perioden fra 1798 til 1814, som blev starten på den officielle flersprogethed og den sproglige ligestilling i landet, fordi det for første gang i dets historie blev tilføjet (påtvunget) fransktalende regioner. Under den

---

²³ For ordlyd af paragraf: se side 58.

Helvetiske Republik (1798-1803) blev det vedtaget, at lovene skulle offentliggøres på de tre største sprog, tysk, fransk og italiensk (McRae, 1998: 40).

7.3.2 TILEGNELSESPPLANLÆGNING

Forfatningen garanterer udover kantonernes ret til selv at bestemme over uddannelsesområdet, også hvilke sprog skal være officielle sprog i kantonen. Derfor eksisterer der 26 forskellige uddannelsessystemer i det lille land. Kantonerne blev i 1970'erne rådet til af det overordnede organ for uddannelsesområdet, Eidgenössische Konferenz der kantonalen Erziehungsdirektoren (EDK)²⁴, at det første fremmedsprog skulle være et af de fire nationalsprog i Schweiz (Heilprin, 2015).

Introduktionen af nationalsprogene som første fremmedsprog er dog blevet kompliceret af ønsket om at have engelsk på skemaet. De to største sprogregioner har normalt været præget af gensidig solidaritet og hver haft den andens sprog som første fremmedsprog. Men efter at kanton Zürich som den først kanton i 1998 vedtog, at engelsk skulle være første fremmedsprog i skolerne i stedet for fransk, er denne balance begyndt at vakle (Farø, 2005: 7). Skolerne i Central- og Østschweiz har fravalgt nationalsprogene som første fremmedsprog og har engelsk som første fremmedsprog. I de øvrige tysktalende vestlige kantoner samt i Tessin er fransk det første fremmedsprog, som eleverne stifter bekendtskab med. I den vestlige fransktalende del af Schweiz er tysk det først lærte fremmedsprog, og i Graubünden er det første fremmedsprog også et nationalsprog, nemlig enten tysk, italiensk eller rætoromansk afhængig af, hvilken region man bor i (Büchi, 2015).

Sprogstriden om prioriteringen af det engelske sprog i forhold til nationalsprogene i Schweiz har sat gang i en hed debat. Kompromiset blev, at det stod kantonerne frit for selv at vælge, hvornår man indførte henholdsvis engelsk og ét af de officielle sprog. EDK stillede som betingelse, at eleverne skulle introduceres for det første fremmedsprog ikke senere end 3. klasse og det andet fremmedsprog ikke senere end 5. klasse. Det var dog under den forudsætning, at eleverne skulle have erhvervet samme niveau i begge sprog, når de gik ud af skolen (ibid.). Kritikerne af forslaget om introduktion af to fremmedsprog i de yngre klasser

---

²⁴ EDK er de 26 kantonale undervisningsministres politiske organ, som i samarbejde med kantonerne udstikker retningslinjerne på undervisningsområdet på det føderale plan.

mener, at det bliver for svært for de ikke så boglige elever, og at Schweiz' sproglige nationale sammenhængskraft bliver svækket, fordi indførelsen af engelsk er med til at grave *röstigraben* endnu dybere. Desuden har eleverne i de tysktalende kantoner nok med at skulle tilegne sig højtysk, når de kommer i skole, da de indtil skolestart kun har stiftet bekendtskab med deres regions dialekt, schwyzerdütsch. Schweizerhøjtysk er for dem som at skulle lære et helt nyt sprog. Fortalerne derimod synes, at Schweiz er nødt til at følge med den stigende globalisering, hvor det engelske sprog spiller en stor rolle, og at ansvaret for Schweiz' sammenhængskraft ikke skal lægges på elevernes skuldre. Problemet er, at nationalsprogene - især fransk – enten bliver strøget fra skemaet i de unge klasser, eller gjort til valgfag i de store klasser. Det er selvfølgelig en bitter pille at skulle sluge for det fransktalende sprogsamfundene.

En anden problemstilling, som besværliggør kommunikationen mellem det fransktalende og det tysktalende sprogsamfund er, at det højtysk, som de fransktalende lærer i skolen, føles som et fremmedsprog for de tysktalende schweizere. Deres modersmål er schwyzerdütsch. De tysktalende anser højtysk for det første fremmedsprog, som de støder på i skolen. Tilegnelsesplanlægningen med de nationale sprog som første fremmedsprog har indtil introduktionen af engelsk fungeret fint, men med den hede debat, der foregår i Schweiz for tiden, er der for alvor kommet fokus på, hvilken betydning det engelske sprogs fremmarch på bekostning af nationalsprogene kan få for kommunikationen og forståelsen mellem sprogsamfundene.

7.3.3 KORPUSPLANLÆGNING

Rætoromansk blev standardiseret i 1982 og har siden 2001 været officielt sprog i kanton Graubünden. I 2013 fik sproget en ny ordbog *Dicziunari Explorer Rumantsch*, men da det standardiserede skriftsprog Rumantsch Grischun ikke er særlig populært hos brugerne af sproget, var der ikke meget mediedækning af lanceringen af den nye ordbog. Den kantonale og føderale regering bruger den standardiserede form til deres lovtekster og i skolebøger, og fra skoleåret 2007/2008 har det været meningen, at det standardiserede skriftsprog helt

skulle erstatte de fem hidtidige dialekter²⁵, men lokale medier og mange kommuneskoler i Graubünden bruger stadig de fem hidtidige dialekter (Kanton Graubünden, EKUD, 2016).

Skriftsprogene tysk, fransk og italiensk følger alle sammen de respektive officielle ordbøger for henholdsvis det tyske, franske og italienske sprog. Der findes dialekter af alle sprog – dog flest på schwyzerdütsch - og de føderale myndigheder støtter udgivelsen af ordbøger over disse dialekter (McRae, 1998: 171). Ordbøgerne er blevet et levende symbol på Schweiz' sproglige og kulturelle særegne situation. Ordbogen over schwyzerdütsch er også med til minde om, at selvom den tysktalende del af Schweiz udgør en majoritet, er schwyzerdütsch kun en samling dialekter. At det aldrig er blevet et dominerende standardiseret sprog har været med til at bevare den fredelige sprogsituation i Schweiz, fordi det ikke udgør en trussel for de andre nationalsprog.

7.4 KONSTRUKTIONEN AF DEN SCHWEIZISKE NATIONALSTAT

Byggestenene til den moderne schweiziske nation i det 19. århundrede var ikke funderet på en præmoderne etnisk kerne. Nationalfølelsen, som mange schweizere begyndte at give udtryk for på det tidspunkt, skyldtes heller ikke en ældgammel forbindelse til et oprindeligt fædreland (Zimmer, 2003: 17). Den byggede snarere på en politisk bevidsthed med fælles myter, fortællinger og symboler, såsom konføderationens stiftelse og deres loyalitet mod hinanden og deres frigørelse fra habsburgerne. Før 1848 havde der ikke eksisteret en klar nationalfølelse, som havde forenet den schweiziske befolkning. De havde forskellige sprog og religion og var kun løseligt bundet sammen i konføderationen med hver deres institutioner og administration. Grundlæggelsen af Schweiz som nationalstat kan forklares ud fra teorien konstruktivisme. Den schweiziske politiske elite var nødt til at konstruere en fælles identitet, som kunne forenes med den allerede eksisterende kantonale identitet. Noget som kunne få den schweiziske befolkning til også at føle sig som medlemmer af den føderale stat. Det lykkedes den politiske elite både at integrere de løst forbundne kantoner i konføderationen til en nationalstat og at gøre det på en sådan måde, så kantonerne og sprogsamfundene kunne acceptere det, og ikke resulterede i sprogkonflikter, som kunne udgøre en trussel mod den schweiziske enhed. En af grundene til succesen var den føderale stats anerkendelse af kantonernes administrative autonomi, som havde eksisteret før 1848. Derudover indså den

---

²⁵ I hvert fald skriftligt - de mundtlige rætoromanske dialekter skal dog stadig bevares og bruges.

politiske elite, at nøglen til en succesfuld forening var en anerkendelse af den eksisterende kulturelle og sproglige mangfoldighed. Dette afspejlede sig i forfatningen ved at bevare kantonernes autonomi, ligestille de tre majoritetssprog, sikre alle borger i Schweiz de samme sprogrettigheder og kreere en borgernation, som var baseret på politisk rettigheder, konsensus og direkte demokrati. En væsentlig årsag til at Schweiz har overlevet som én nation findes netop i de principper, som nationen blev bygget på.

Den kollektive nationalfølelse kunne ikke hente sin legitimitet i en fælles kultur, sprog eller etnicitet, så det blev hjulpet på vej af nationale myter, historiske fortællinger og symboler, såsom myten om sagnfiguren Wilhelm Tell²⁶ og historien om hans søn og æblet, som blev populariseret og et godt symbol på det heltemod, som havde gjort Schweiz til en fri nation. Et andet eksempel er nationaldagen d. 1. august til minde om *Rütlichschwur*, som er en folkefest, som bliver fejret med masser af både kantonale og nationale flag og fyrværkeri. Dagen fejres til minde om den ed, som de tre første kantoner - Uri, Schwyz og Unterwalden - i det Schweiziske Edsforbund aflagde på engen Rütli ved Vierwaldstättersee i 1291, hvor de svor hinanden loyalitet. Det schweiziske flag – som oprindeligt var kanton Schwyz' officielle flag - blev valgt til officielt flag i 1848. I 1861 blev en nationalhymne vedtaget (*Trittst im Morgenrot daher*), og i 1850 blev schweizerfranc indført som officiel møntenhed.

Den måde hvorpå eliten i Schweiz rekonstruerede myterne og de historiske fortællinger og genbrugte dem i konstruktionen af den schweiziske identitet med et fælles narrativ og nationale symboler, kan forklares igennem etnosymbolisme. Ifølge denne teori ændrer myter og historiske fortællinger sig over tid og kan bruges i nye sammenhænge. Sagnet om helten med buen er kendt fra mange overleveringer fra gammel tid, men blev i 1848 hentet frem igen, genfortalt og knyttet til oprettelsen af det Schweiziske Edsforbund i 1291. Fortællingen om Schweiz' fødsel og Rütlichschwur, som allerede var kendt i det 15. århundrede, og flaget er andre eksempler på genfortælling af allerede eksisterende myter og symboler, som hjalp til at binde fortid, nutid og fremtid sammen og til at danne en fælles schweizisk nationalfølelse. Det passer godt med etnosymbolismens påstand om, at modernitetens udvikling bliver bundet sammen med gamle kulturelle bånd. På den måde er et nationalt fællesskab – ifølge

---

²⁶ Sagnfigur, som symboliserer oprøret mod habsburgerne i 1300-tallet, som Schweiz havde flere sammenstød med på den tid.

etnosymbolismen - ikke en politisk konstruktion, fordi det nationale fællesskab trækker tråde længere tilbage i historien i form af genfortalte myter, symboler og fortællinger. At eliten tog hensyn til den historiske bagage og den kulturelle og sproglige mangfoldighed, viser også valget af det officielle navn for forbundsstaten. For ikke at symbolisere nogen speciel forbindelse til nogen af nationalsprogene, valgte man et navn for nationen på et neutralt sprog, nemlig latin: *Confoederatio Helvetica*.

Konstruktivisterne anser sproget for at være en social konstruktion, og at det ikke har nogen symbolværdi, derfor kan grundlæggerne af en nationalstat frit vælge, hvilket sprog skal være officielt sprog. Derfor kan konstruktivisme ikke bruges som teori til at forklare valget af officielle sprog i Schweiz. Som det er blevet argumenteret for i Cataloniens tilfælde, så spiller sproget en meget vigtig rolle for nationalfølelsen, og netop ligestillingen af sprogene ved grundlæggelsen af Schweiz udgør grundlaget for den sproglig harmoniske situation, som eksisterer i det sprogligt og kulturelt heterogene Schweiz i dag. At der ikke er opstået separatistbevægelser eller nationalisme på grund af den sproglige diversitet i Schweiz, viser hvor unikt landet er skruet sammen, og hvor vigtigt det har været at gøre alle fire sprog til nationalsprog og officielle sprog. At eliten i Schweiz valgte at gøre alle tre majoritetssprog til officielle sprog, i stedet for kun at vælge ét sprog, kan bedst forklares ved at bruge den etnosymbolske teori. Etnosymbolismen lægger stor vægt på de fortidige kulturelle bånd, og at der ikke kun blev valgt ét sprog viser med al tydelighed, at der blev taget hensyn til historien og sprogets værdi som identitetsmarkør. Den forklarer så ikke helt, hvorfor man ikke også gjorde rætoromansk til officielt sprog allerede i 1848. At det ikke fik den nødvendige støtte og opbakning dengang har haft vidtrækkende konsekvenser for sproget.

7.4.1 SCHWEIZ – EN WILLENSNATION?

Fundamentet for nationalstaten Schweiz har været en politisk vilje til at kreere et nationalt fællesskab på trods af en kulturel og sproglig heterogenitet. Den franske historiker, Ernest Renan, anses som en tidlig fortaler for borgernationen og argumenterede for, at en nation er en sjæl, et spirituelt princip, som er funderet på *fortiden* og *nutiden*. Fortiden indebærer minder om en fælles historie og nutiden ønsket om stadig at ville være et fællesskab - at have *viljen* til fortsat at dele denne historiske arv (Keating, 2001: 9). Renan kaldte Schweiz for en *Willensnation* – en føderal stat, som blev holdt sammen af befolkningens vilje til at danne en

nation. Viljen i befolkningen til at være sammen og udgøre en nation overgår sproget som samlende kraft – schweizerne har villet nationen trods forskellene (Christensen, 2004: 90). Schweiz er en udpræget borgernation og ikke en kulturnation, fordi den er baseret på politiske rettigheder og principper og ikke på en idé om en etnisk kerne, som essentialisterne hævder udgør en nation. Disse politiske principper binder på et overordnet niveau det heterogene Schweiz sammen, så de forskellige sprogsamfund føler en national samhørighed. Samtidig er den sproglige diversitet og den kulturelle forskelligartethed samt kantonernes autonomi også blevet fremstillet og accepteret som noget, som samler og ikke splitter nationen (ibid.).

8 KOMPARATIV ANALYSE AF SPANIEN OG SCHWEIZ

Ved sammenligning af de to lande er det påfaldende hvor mange stridigheder, der siden det 15. århundrede har været mellem Spanien og Catalonien, hvorimod der næsten ingen har været i Schweiz. Selvfølgelig har Spanien en længere historie end Schweiz, men forløberen til nationen Schweiz, det schweiziske Edsforbund, trækker også tråde tilbage i tiden, som også vidner om stridigheder, men det har dog primært været før det 16. århundrede og mest mod udefrakommende trusler. Konflikterne i Spanien er - i modsætning til Schweiz - fulgt med op til nutiden. Spanien har – i modsætning til Schweiz – ikke en demokratisk tradition, da Spanien indtil 1978 har ført en centralistisk og absolutistisk styreform og undertrykt Catalonien. Dette ses som en kontrast til Schweiz, som er vokset ud af en løst forbundet konføderation med suveræne enheder og siden 1848 har haft en decentral føderal styreform. Spanien fik først med forfatningen i 1978 en decentral styreform med udstrakt selvstyre til regionerne. Spanien har været en militær stormagt og ført en ekspansionspolitik, hvorimod Schweiz har ført en defensiv politik og siden 1515 – officielt siden Wienerkongressen i 1815 - en neutralitetspolitik.

En anden tankevækkende forskel er de divergerende måder, som landene har håndteret flersprogethed på. I Schweiz er flersprogethed fra begyndelsen blevet anerkendt som en nødvendighed for at overleve som enhed, og eliten valgte at gøre hele tre sprog til både nationalsprog og officielle sprog. Derved lykkedes det dem at bevare og opretholde en ligeværdig position mellem sprogene. Jura-konflikten blev løst ved folkeafstemning, og det viser schweizerne som et fleksibelt folkeslag, som er villige til at finde løsninger på kulturelle

spørgsmål igennem konsensus og indgåelse af kompromis. Disse egenskaber sammen med den førte sprogpolitik er også grunde til, hvorfor Schweiz har overlevet som én sproglig, kulturel og politisk enhed. Schweizerne har formået at vende flersprogethed til en styrke og at gøre denne diversitet til kernen i den nationale identitet (Christensen, 2004: 43).

Selvom Schweiz først har skullet tage stilling til begrebet flersproget siden 1815, da fransktalende kantonen kom med i konføderationen efter Napoleons besættelse, indså eliten i 1848, at den eneste vej frem for en schweizisk enhed var en officiel anerkendelse af alle sprog og på alle planer – både på kantonalt og på føderalt plan. Derfor eksisterer både territorialitets- og personalitetsprincippet i Schweiz, og de komplementerer hinanden, så både den kollektive og den individuelle sproglige ret er sikret. Spanien har derimod håndteret flersprogethed ved op igennem tiden at undertrykke de regionale sprog, og selvom den demokratiske forfatning i 1978 medførte selvstyre til Catalonien og indførelsen af territorialitetsprincippet, som sikrede støtte og rettigheder til det catalanske sprog, blev anerkendelse af catalansk aldrig løftet op på det statslige plan. Catalansk blev kun gjort officielt i Catalonien - altså indenfor et afgrænset territorium - og catalanske borgere er ikke sikret rettigheder efter personalitetsprincippet, hvilket afskærer dem fra at kommunikere med de statslige myndigheder på et sprog efter eget valg.

En tredje ting, som adskiller de to lande, er holdningen til flersprogetheden. Den sproglige mangfoldighed anerkendes ikke som en styrke i Spanien. Denne er til dels blevet officielt anerkendt i 1978, men som et nødtvunget kompromis, som man simpelthen ikke kunne komme udenom, hvis man skulle bevare den spanske stat som en enhed. Den spanske stat er meget tilbageholdende med at give efter overfor krav fra regionerne og især fra Catalonien, og der hersker en magtkamp – også på det sproglige område. Man er bange for, at balancen mellem staten og regionerne tipper, så den spanske stat går i opløsning. Sådan en konkurrence eksisterer hverken mellem sprogsamfundene eller på det kantonale plan i Schweiz, hvor flersprogetheden opleves som en styrke og er en del af den nationale identitet - den sproglige mangfoldighed anses, som noget schweizerne er stolte af og som forener dem.

En fjerde ting, som skal fremhæves her, er tilstedeværelsen af identiteter på flere planer. Schweizerne besidder mange identiteter: en pan-schweizisk identitet, som hylder den sproglige diversitet og en identitet, som føler en stor forbundethed med og loyalitet overfor

deres kanton og dens sprog. Selvom begrebet *Röstigraben* vidner om kulturelle forskelle og sproglige kommunikationsvanskeligheder, er den sproglige mangfoldighed også en styrke, som bidrager til den schweiziske identitet. Spanien derimod har efter Franco det svært med den nationale identitet, og den er faktisk ikkeeksisterende. Det har til gengæld givet plads til den regionale nationalisme, som flourerer i høj grad og i særlig høj grad i Catalonien. Cataloniernes loyalitet og nationale stolthed er forankret i den catalanske identitet, hvor sproget spiller en vital rolle. Der hersker i Catalonien en dyb modvilje mod, ja, nærmest ubehag overfor centralmagten, og Catalonien gør alt i deres magt for at distancere sig fra den. Det er lidt skruen uden ende: centralmagts manglende forståelse og stejle holdning overfor Catalonien øger bare Cataloniens distancering og intensiverer deres ønske om selvstændighed. Omvendt vil Cataloniens mange krav om særbehandling og rettigheder få centralmagten til at stå endnu stejlere, fordi de anser det, som en trussel mod Spanien som *en uopløselig enhed*, fordi det vil anspore andre regioner til at gøre det samme.

Som nævnt tidligere fremfører catalanske nationalister også det økonomiske argument for løsrivelse fra Spanien. Catalonien er den markant rigeste og mest veludviklede region i Spanien. Catalonien kan måske nok klare sig fint uden det øvrige Spanien, mens det modsatte bliver langt sværere. I Schweiz er der – økonomisk set – en mere jævn fordeling, selvom området omkring Genève i den fransktalende del og i Tessin i den italiensktalende del halter lidt efter, og procentsatserne disse steder vidner om en større arbejdsløshed.

Både teorierne etnosymbolisme og konstruktivisme kan forklare national identitet i Spanien, Catalonien og Schweiz. At Spanien tilbage i 1716 forsøgte at konstruere en nation uden at tage hensyn til catalansk og den catalanske kultur, viste sig at få drastiske konsekvenser for forholdet mellem Catalonien og Spanien. Anerkendelsen i 1978 af de regionale kulturer og sprog gav grund til at forvente en forbedring af forholdet mellem dem, men problemet viste sig senere at være, at den spanske forfatning var et kompromis, som skulle forene de modstridende kræfter i Spanien. Ved både i forfatningen at garantere *lige ret for alle* og samtidig at anerkende, at det catalanske sprog og den catalanske kultur, som trak tråde langt tilbage i historien, var noget specielt ved at give dem *mere ret end andre*, åbnede man op for en uforenelighed og en konstant forhandling. Fortiden forhindrer Spanien i at finde ind til en fælles national identitet, og derfor er national identitet kun forankret i regionerne. Her står

Schweiz igen som skærende kontrast, da alle kantoner har lige rettigheder og anses som ligeværdige. Den sproglige diversitet og kulturelle heterogenitet, som har bånd tilbage i fortiden, blev anerkendt fra starten og blev dermed en del af den nationale identitet. Derudover lykkedes det eliten ved genoplivelse af myter og konstruktion af symboler og fortællinger at forene nationen med skabelsen af føderal national identitet. Samme succes havde eliten i Catalonien, da de i forbindelse med *renaixença* fik genoplivet den catalanske identitet ved hjælp af historiske kulturelle bånd, opfundne symboler, konstruerede traditioner og igennem litteraturen og standardiseringen af catalansk.

9 DISKUSSION

Den komparative analyse viser med al tydelighed, at der er mange faktorer, som skal tages med i betragtning, hvis en nationalstat skal blive en succes som flersproget nation. Valget af officielle sprog ved grundlæggelse af nationalstaten, sprogplanlægningen og balancen mellem territorialitets- og personalitetsprincippet. Disse ting er faktorer, som man har mulighed for at justere for at påvirke en sproglig ubalance, men der er også faktorer - såsom historiske forløb og hændelser - som det er umuligt at ændre. For Cataloniens vedkommende er undertrykkelsen af Castilien og senest Franco en historisk arv, som gennem følelsesmæssig forankring i catalonierne som befolkningsgruppe bliver givet videre til efterfølgende generationer og påvirker forholdet til Spanien.

Det er interessant, at spanierne føler, at deres sprog er et minoritetssprog i Catalonien, selvom tallene vidner om det modsatte. Castiliansk er stadig det mest talte hverdagssprog med 50,7 % i forhold til catalansk med 36,3%. Udformningen af uddannelsessystemet er på det catalanske sprogs præmisser og behandler castiliansk som et fremmedsprog, og spanierne føler sig diskrimineret. Dette har fået spanierne til at drage paralleller til sprogsituationen i tiden under Franco - nu bare med omvendt fortegn. Udtalelserne er blevet fremsat på trods af, at forfatningsdomstolen ikke på noget tidspunkt har erklæret uddannelsessystemet for forfatningsstridigt, og at castiliansk stadig er det mest talte hverdagssprog i Catalonien. Selvfølgelig bidrager den store immigration fra Spanien til dette, men måske undervurderes de castilianske mediers indflydelse på tilegnelsen af det castilianske sprog. Selvom catalonierne kan betragte deres sprogplanlægning som en ubetinget succes, forsvarer og kæmper de fortsat en indædt kamp for deres sprog. Man kan synes, at den succesfulde

implementering af sprogpolitikken ville påvirke catalonierne til at være optimistiske på deres sprogs vegne og med tiden blive mere tilbagelænet. Dette ser dog ikke ud til at være tilfældet - snarere tværtimod: de føler stadigvæk, at castiliansk udgør en trussel mod deres sprog og hævder, at det vil blive elimineret, hvis de ikke kæmper for bevarelsen af det. Sproget er blevet det oplagte symbol for kampen for at rette op på historiens uretfærdigheder og et symbol, som tydeliggør forskellen mellem *de andre* – spanierne – og *os* og dermed legitimerer ønsket om selvstændighed. Den historiske arv med undertrykkelse og fratagelse af rettigheder spiller stadigvæk en enorm rolle for deres nationale identitet og bliver holdt i hævd ved at blive genfortalt i opfundne symboler og traditioner.

Årsagen til Spaniens meget stejle holdning overfor Catalonien findes i frygten for den spanske enheds opløsning, men også i manglen på demokratisk tradition. Der har manglet tillid til, at Catalonien ville kunne håndtere at få tildelt lige rettigheder på alle fronter, uden at det ville få konsekvenser for den spanske enhed. Derfor kom den spanske stat kun Catalonien noget af vejen i 1978: Catalonien fik tildelt den kollektive rettighed med indførelsen af territorialitetsprincippet, men ikke den individuelle rettighed, da personalitetsprincippet ikke blev indført. Det var en pligt at lære castiliansk, når man opholdt sig på spansk territorium, men det var ikke en pligt at lære catalansk, når man opholdt sig i Catalonien. Denne pligt blev dog tilføjet den catalanske selvstyrelov i 2006 og godkendt i 2010, efter at det konservative parti havde anket det til forfatningsdomstolen.

Catalonien vil officielt have lov til at afholde folkeafstemning i Catalonien om at løsrive sig fra Spanien. Dette forudsætter en ændring af den spanske forfatning og kræver, at 2/3 af den nationale kongres først stemmer for og derefter udskriver nyvalg, hvorefter også 2/3 af det nye parlament skal være for ændringen (Forfatningen, § 168, stk. 1 og 2). Efterfølgende skal der afholdes en folkeafstemning *i hele Spanien*, hvor selvfølgelig majoriteten skal stemme for ændringen af forfatningen (Forfatningen, §168, stk. 3). Taget i betragtning af at Spaniens to største partier, PSOE og Partido Popular, er imod Cataloniens løsrivelse er chancen for at det lykkedes ikkeeksisterende. Argumentet for at det ikke kan lade sig gøre at give Catalonien retten til at afholde en folkeafstemning er, at forfatningens princip om, at Spanien er en *uopløselig enhed*. Man kan synes, at det er et meget udemokratisk argument. Tænk, hvis man i

Danmark i 1915 havde afvist at give kvinderne valgret, fordi det stod i Grundloven, at vi ikke havde det.

Situationen i Catalonien er en variant af den gordiske knude. Forfatningen åbner med princippet om "*mere ret til nogen*" op for muligheden for en evig forhandling, hvilket Catalonien har udnyttet mange gange og også fortsat vil udnytte i fremtiden. De vil hele tiden have ønsket om at udvide grænserne for deres privilegier, fordi de ønsker selvstændighed, og den spanske stat vil hele tiden tilstræbe at imødekomme så få af disse ønsker som muligt, da de frygter, at det i sidste ende vil føre til en opløsning af den spanske stat, hvilket vil være en økonomisk katastrofe for dem. Jo mere stejl den spanske stat står, jo mere modstand vil det kreere i Catalonien, da det bringer minder frem om fortidens undertrykkelse og styrker dem i ønsket om løsrivelse. Hvis man havde ligestillet alle Spaniens sprog tilbage i 1978, så den nuværende situationen mellem Catalonien og den spanske stat måske anderledes ud. Det ville ikke have slettet den historiske baggage med undertrykkelsen, men den spanske stat ville have signaleret respekt for og anerkendelse af det catalanske sprog og dermed også af catalonierne som befolkningsgruppe.

10 KONKLUSION

Selvom både Spanien og Schweiz er flersprogede forbundsstater, er det i denne afhandling blevet gjort klart, at der er meget store forskelle mellem de to nationalstater. Spaniens historie op til demokratiets indførelse i 1978 har været meget præget af interne konflikter og politisk uro, hvor militæret har haft (taget) en nøgleposition som en "stabiliserende" faktor. Spanien har op gennem tiden undertrykt regionalisme, hvilket medførte, at Catalonien gik fra at være et magtfuldt autonomt fungerende rige med et prestigefyldt sprog til at være en region uden magt og indflydelse og med et sprog, der led domænetab. Efter den Spanske Arvefølgekrig fik de i 1716 med indførelsen af reformen Nueva Planta frataget alle deres privilegier og institutioner, og det catalansk sprog blev forbudt. Selvom Catalonien under industrialiseringen udviklede sig til den rigeste region i Spanien, vendte de demokratiske og sproglige rettigheder først tilbage i 1978. Schweiz, derimod, har formået gennem sine politiske rettigheder såsom direkte demokrati, konsensus og nærhedsprincippet at imødegå og takle opståede problemer – sidste tilfælde var jura-konflikten, som i 1979 medførte, at en del af den fransktalende og katolske del af kanton Bern fik deres egen kanton, Jura.

Undertrykkelsen af Catalonien er den primære hovedårsag til de spændinger, som eksisterer mellem Spanien og Catalonien i dag.

Også deres måde at takle den sproglige mangfoldighed står i skærende kontrast til hinanden. Spanien har med sin undertrykkelse af de regionale sprog, promoveret det castilianske sprog på bekostning af alle de andre regionale sprog – deriblandt det catalanske. Især efter 1716 forsøgte Spanien at konstruere en nation efter devisen: *ét sprog, én nation, én stat*, ved at forbyde de regionale sprog og fastsatte i 1857 det castiliansk sprog som undervisningssprog. Det administrative organ Cancelleria Reial, som havde været med til at standardisere det catalanske sprog i det 13. århundrede var for længst blevet nedlagt på grund af manglende støtte, og catalansk udviklede sig fra at være et litterært standardiseret sprog til kun at være en variation af talte dialekter. På trods af undertrykkelsen og manglende støtte til bevarelsen af sproget overlevede det og fik igennem *Renaixença* i sidste halvdel af det 19. århundrede en genopblomstring og kom til at spille en altafgørende rolle for den catalanske nationalisme, som opstod i forbindelse med *Renaixença*. Det catalanske sprog er blevet en identitetsmarkør for bevægelsen og bruges politisk til at fremme cataloniernes sag, som - især siden forfatningsdomstolen i 2010 underkendte vigtige dele den catalanske selvstyrelov - er at løsrive sig fra Spanien. Selvom catalansk sammen med castiliansk blev officielle sprog i Catalonien i 1978, blev det kun ligestillet med castiliansk indenfor et begrænset territorium af Spanien. Sproget bliver i dag brugt til at understrege den kulturelle forskel mellem Spanien og Catalonien og til at styrke den catalanske nationalfølelse, så de kan distancere sig fra *de andre* (Spanien). Hvis man – isoleret set - kigger på sprogplanlægningen efter 1978, kunne man mene, at den ikke har potentiale til at være årsag til de nuværende sproglige stridigheder mellem Catalonien og den spanske stat, men ser man det i et større historisk perspektiv, forstår man sammenhængen, og hvorfor det catalanske sprog er blevet det altoverskyggende symbol på Cataloniens utilfredshed med den spanske stat.

I modsætning til Spanien valgte eliten i Schweiz at gøre de tre majoritetssprog til officielle sprog og garanterede derved ligestilling af alle tre sprog. Eliten forstod hurtigt, at det var nødvendigt at anerkende den sproglige og kulturelle diversitet, hvis nationalstaten skulle overleve som enhed. De gik dermed imod den daværende trend inden for nationsbygning med *ét sprog, én nation, én stat*. Rætoromansk blev dog først anerkendt som nationalt sprog i 1938

og officielt sprog på begrænsede områder i 1996. Schweiz oplever slet ikke de samme sproglige stridigheder som Spanien, men har dog også små problemer at kæmpe med. For eksempel besværliggøres kommunikationen mellem sprogsamfundene af, at der i skolerne i de fransk- og italiensktalende kantonen undervises i schweizerhøjtysk, som føles som et fremmedsprog for de tysktalende schweizere, da deres hverdagssprog er schwyzerdütsch. I de senere år er der opstået en hed debat efter at skoler i den tysktalende del har introduceret engelsk i skolen før eller på bekostning af de andre schweiziske nationalsprog, som ellers havde været kutyme indtil da. De modstridende synspunkter i debatten har dels været, at man skulle tilpasse sig globaliseringen, og dels at det vil skade kommunikationen og forståelsen mellem sprogsamfundene.

Det kan konkluderes, at sprog og valget af officielle sprog spiller en meget vigtig rolle i begrebet nationsbygning. Selvom den spanske forfatning i 1978 sørgede for genoprejsning af det catalanske sprog, var det en begrænset genoprejsning. Eksempelvis mangler catalanske borgere stadig at kunne benytte sig af personalitetsprincippet overfor de statslige myndigheder, så måske er anerkendelsen både ikke vidtrækkende nok og måske er den simpelthen også kommet for sent for catalonierne. Hvis man i 1978 havde valgt at gøre catalansk til officielt sprog helt på linje med castiliansk, ville catalonierne måske have følt sig respekteret og anerkendt som folkefærd, at situationen havde set anderledes ud i dag. Men også kun måske, da de historiske spændinger mellem Spanien og Catalonien ikke kan slettes.

Igennem denne afhandling er teorierne om national identitet og nationsdannelse, essentialisme, konstruktivisme og etnosymbolisme, forsøgt anvendt på det empiriske materiale, Spanien og Schweiz. Konstruktivismen kan bedst forklare det spanske forsøg efter 1714 på at konstruere én stat med ét sprog og tilsidesætte de regionale sprog. Et forsøg, som havde meget store konsekvenser for den spanske stat, fordi man med fravalget af hensyntagen til såvel den kulturelle som den sproglige mangfoldighed, ignorerede dens rolle for den nationale identitet og skabte fjendtlighed i catalonierne. Det seneste spanske nationsdannelse i 1978 kan dog forklares ud fra den etnosymbolske teori, da man tog hensyn til vigtigheden af de kulturelle og sproglige bånd. Mobiliseringen af den catalanske nationale bevægelse gennem *Renaixença* kan til dels også forklares med den konstruktivistiske teori: der skete en standardisering af det catalanske sprog ved Institutet for Catalanske Studier, og

der blev opfundet symboler og traditioner, som skulle forene catalonierne, og konstruktionen havde et politisk formål. Men konstruktivismen ser bare sprog, som et symbol uden politisk potentiale, og det er ikke tilfældet i Catalonien. Derfor kan den catalanske nationale identitet også til dels forklares med etnosymbolisme, fordi denne teori anser et fælles sprog som fundamentet for udviklingen af en national identitet.

For Schweiz' vedkommende kan konstruktivisme forklare nationsbygningen og etnosymbolisme valget af alle tre sprog som officielle sprog. Konstruktivismen, fordi Schweiz er en nation baseret på politiske rettigheder såsom direkte demokrati, konsensus og nærhedsprincip. Det lykkedes for eliten at konstruere en national identitet, hvor schweizerne var stolte af deres sproglige og kulturelle diversitet og at kreere en loyalitet, som mest var knyttet til kantonen, men også til føderationen. Den nationale identitet var funderet på opfundne myter, symboler og traditioner. Etnosymbolismen kan forklare den, fordi man indså, hvor vigtigt sprogene var for den nationale identitet og derfor valgte man at anerkende alle tre sprog som officielle sprog.

Den sproglige situation i Catalonien og Schweiz i dag er et resultat af sprogplanlægning. Især statusplanlægningen med en officiel anerkendelse af sprogene har haft en positiv betydning for udviklingen af dem, fordi de er blevet understøttet af myndighederne. For det catalanske sprogs vedkommende blev det dog kun officielt anerkendt i Catalonien og for det rætoromanske sprogs vedkommende var det kun i begrænset omfang. Negligeringen af catalansk som officielt sprog og undertrykkelsen af det catalanske sprog gennem mange århundreder medførte domænetab, som først blev vundet ind igen i tiden efter *Renaixença*, da der igen kom øget fokus på korpusplanlægning. I Schweiz er en del af korpusplanlægningen offentligt støttede ordbøger over de mange dialekter, som bliver set som et patriotisk projekt og et symbol på den sproglige særegenhed. Tilegnelsesplanlægningen har dog også betydet rigtig meget for sprogene og især for det catalanske sprog, hvor det stigende antal af catalansktalende og – skrivende i Catalonien med stor tydelighed viser, hvilken succes den har været. I Schweiz har den bidraget til en øget forståelse og kommunikation mellem sprogsamfundene, da eleverne bliver undervist i de andre schweiziske nationalsprog. Introduktionen af engelsk i skolerne på bekostning af nationalsprogene betyder dog, at fransk

og italiensk er i fare for at miste status, og den efterfølgende hede debat tyder på, at de offentlige myndigheder måske bliver nødt til at skærpe sprogpolitikken.

Fremtiden for Catalonien er svær at spå om. Men man kan mene, at hvis der var en mulighed for, at parterne ændrede attitude overfor hinanden, ville det måske give plads til en forsoning, som både Catalonien og den spanske stat i den grad har brug for. Derudover ville en føderal republik måske være vejen frem – med Schweiz som forbillede – da Catalonien ønsker at have mere selvstyre med eksempelvis deres egen domstol. Hvis forsoningen ikke sker, vil Catalonien blive ved med at presse den spanske stat for selvstændighed. En løsrivelse vil dog have store økonomiske konsekvenser både for Catalonien og Spanien, men også for stabiliteten i Europa. Cataloniens medlemskab af EU forudsætter alle EU-landenes accept, også Spaniens, hvilket bliver umuligt at opnå, og Catalonien vil få det meget svært udenfor EU. Flere lande i EU ville stemme nej af frygt for, at det kunne udløse en dominoeffekt af andre løsrivelser, som vil medføre et fragmenteret og ustabilt Europa. Over hele Europa buldrer nationalistbevægelser frem. Senest har Skotland haft afstemning om løsrivelse, som dog endte med, at de forblev en del af Storbritannien. Den seneste udvikling i Storbritannien med vedtagelsen af Brexit, kan imidlertid medføre en ny afstemning i Skotland. Hvis Skotland løsriver sig fra Storbritannien, vil Catalonien helt sikkert kunne hente styrke til og argumentation for deres løsrivelse derfra.

11 BIBLIOGRAFI

Anderson, Benedict (2006). Forestillede Fællesskaber – refleksioner over nationalismens oprindelse og udbredelse. *København, Roskilde Universitetsforlag, 2001.*

Arnau, Joaquim (2009). Languages and Schools in Catalonia. *Catalan International View – A European Review of the World. Issue 5 – Winter 2009. S. 34-39. Vanguard Gràfic, Catalonia, 2009.*

Baron, Irene et al. (2011). Fra Leviathan til Lissabon. Magt og rettigheder i europæiske forfatninger. *Jurist- og Økonomiforbundets Forlag, København, 2011.*

Baron, Irene et al (2015). Europæiske Fællesskaber? Identiteter, fortællinger og konflikter i Europa. *Jurist- og Økonomiforbundets Forlag, København, 2015.*

Beim, Jakob Hvide (16.01.15). Hvad er det med de rige schweizere og deres franc? Lokaliseret 29.03.16 på <http://politiken.dk/oekonomi/ECE2513443/hvad-er-det-med-de-rige-schweizere-og-deres-franc/>

Buhl Jensen, Jakob (2013). Det brogede Spanien, Spaniens historie fra Franco til i dag. 2. udgave. *København: Frydenlund, 2013.*

Bundesgesetz über die Landessprachen und die Verständigung zwischen den Sprachgemeinschaften (05.10.2007). Sprachengesetz. Lokaliseret d. 02.04.16 på <https://www.admin.ch/opc/de/classified-compilation/20062545/index.html>

Bundesverfassung der Schweizerischen Eidgenossenschaft (18.04.99). Lokaliseret d. 29.03.16 på <https://www.admin.ch/opc/de/classified-compilation/19995395/index.html#a4>

Büchi, Christophe (13.01.15). Neuaufbruch in der Sprachenfrage. Lokaliseret d. 02.04.16 på <http://www.nzz.ch/schweiz/neuaufbruch-in-der-sprachenfrage-1.18459797>

Catalonia Trade & Investment (2015). Catalonia facts and figures. Lokaliseret d. 30.03.16 på <http://www.catalonia.com/en/catalonia-barcelona/catalonia-barcelona/Catalonia-facts-figures.jsp>

Christiansen, Jette (2016). Det spanske sprog aranesisk. Lokaliseret 21.01.16 på <http://www.ladanesa.com/udflugter/39-nyheder/kultur/4180-det-spanske-sprog-aranesisk>

Conversi, Daniele (1990). Language or race?: the choice of core values in the development of Catalan and Basque nationalisms. *Ethnic and Racial Studies*, Vol. 13, no. 1, januar 1990. Routledge, 1990.

Conversi, Daniele (1997). The Basques, the Catalans and Spain: alternative routes to nationalist mobilisation. London, C. Hurst & Co. 1997.

El Contexto Magazine (07.11.14). An Explanation of Catalan Independence. Lokaliseret den 07.09.15 from <https://www.youtube.com/watch?v=AlvclpJb05g>

Farø, Ken J. (2005). Det schweiziske Babylon. *Mål og mæle*, (1), 6-13.

Gellner, Ernest (1983). Nations and Nationalism. Oxford, Blackwell, 1983.

Generalitat de Catalunya (2006). Estatut d'Autonomia. Lokaliseret 01.03.16 på <http://web.gencat.cat/ca/generalitat/estatut/estatut2006/preambul/>

Generalitat de Catalunya (28.06.10). Forfatningsdomstolens afgørelse. Lokaliseret d. 03.04.16 på <http://boe.es/boe/dias/2010/07/16/pdfs/BOE-A-2010-11409.pdf>

Generalitat de Catalunya – Ministry of Culture (2014). Language Policy Report 2014. Lokaliseret den 17.02.16 på http://llengua.gencat.cat/web/.content/documents/informepl/arxiu/IPL-2014_en.pdf

Gibson, Gary (24.05.11). Spain's secret conflict. Gary Gibson 24.05.11. Lokaliseret den 02.09.15 på https://www.youtube.com/watch?v=taCH_jMLNEU

Glenthøj, Rasmus (2010). Fælles kultur – forskellige nationaliteter. *Ph.d.-afhandling ved Institut for Historie, Kultur og Samfundsbeskrivelse.*

Guibernau, Monserrat & Hutchinson, John (2001). Understanding Nationalism. *Oxford, Polity Express, 2001.*

Hansen, Torben S. (2001). Er Spanien anderledes? *Den Jyske Historiker, Århus, 2001.*

Hastings, Adrian (1997). The Construction of Nationhood. Ethnicity, Religion and Nationalism. *Cambridge, Cambridge University Press, 1997.*

Heilprin, John (20.02.05). Two national languages urged for Swiss primary school. Lokaliseret d. 15.05.16 på http://www.swissinfo.ch/eng/language-debate_two-national-languages-urged-for-swiss-primary-school/41284160

Henriksen, Mette Mølgård (23.03.2013). Catalonien vil være et nyt land i Europa. Lokaliseret d. 13.02.16 på <http://magasineteuropa.dk/catalonien-vil-vaere-et-nyt-land-i-europa/>

Hobsbawm, Eric J. (1990). Nations and Nationalism since 1780. Programme, myth, reality. *Cambridge, Cambridge University Press, 1990.*

Humblebæk, Carsten et al. (2001). Er Spanien anderledes? *Den Jyske Historiker, Århus, 2001.*

Humblebæk, Carsten (2014). Spain - inventing the Nation. *Bloomsbury Academic, 2014.*

Janning, Finn (12.12.14). Grumset catalansk nationalisme. Lokaliseret d. 16.02.16 på <http://modkraft.dk/artikel/grumset-catalansk-nationalisme>

Jensen, Anker L. (2005). Spanien - ¿anderledes? *Gyldendal, København, 2005.*

Jensen, Jens Peter Kaj (03.02.2016). Decembervalget i Spanien – en historisk ommer. Lokaliseret den 03.03.16 på <http://netudgaven.dk/2016/01/december-valget-i-spanien-en-historisk-ommer/>

Joseph, John E. (2004). Language and Identity. *Palgrave Macmillan, New York, 2004.*

Kanton Graubünden - EKUD (2006). Rumantsch Grischun. Lokaliseret d. 25.05.16 på <https://www.gr.ch/DE/institutionen/verwaltung/ekud/avs/projekte/RumantschGrischun/Suiten/default.aspx>

Keating, Michael (2001). Nations against the State. . The New Politics in Quebec, Catalonia and Scotland. 2. Ed. *Palgrave, New York, 2001.*

Kymlicka, Will & Patten, Alan (2003). Language Rights and Political Theory. *Oxford University Press, Oxford, 2003.*

Lahav, Maya (26.03.2013). Kampen om sproget. Lokaliseret d. 03.03.16 på <http://magasineteuropa.dk/kampen-om-sproget/>

Lécho, Bernhard (06.09.06). Rätoromanisch: Sprache oder Dialekt? Lokaliseret d. 16.05.16 på <http://www.swissinfo.ch/ger/raetoromanisch--sprache-oder-dialekt-/625320>

Mar-Molinero, Clare (2000). The Politics of Language in the Spanish-Speaking World. *Routledge, London, 2000.*

McRae, Kenneth D. (1998). Conflict and compromise in multilingual societies: Switzerland. *Wilfrid Laurier University Press, Ontario, 1998.*

Nelde, Peter H. (1995a). Language Contact. *Annual Review of Applied Linguistics, 1995, Vol. 15, s. 81-90.*

Nelde, Peter H. (1995b). Languages in Contact and Conflict: the Belgian Experience and the European Union. Fundet i: Wright, Sue (Ed.). Languages in Contact and Conflict - Contrasting Experiences in the Netherlands and Belgium. *Clevedon, Multilingual Matters Ltd.*

Nervil, Tomás Cárdenas et al. (2015). Catalansk selvstændighed kan få EU til at vakle. Konsekvenser af spansk parlamentsvalg 20.12.15. DIIS, København, 2015. Lokaliseret d. 15.01.16 på http://pure.diis.dk/ws/files/353586/DIIS_Report_18_Spansk_Valg_WEB.pdf

Niño-Murcia, Mercedes & Rothman, Jason (2008). Bilingualism and Identity. Spanish at the crossroads with other languages. *John Benjamins Publishing Company, Amsterdam, 2008.*

Nissen, Maya (28.09.2015). Cataloniens fortsatte kamp for uafhængighed. Lokaliseret d. 16.03.16 på <https://www.dr.dk/nyheder/udland/overblik-cataloniens-fortsatte-kamp-uafhaengighed>

Odgaard Christensen, Klavs (2004). Sprogpolitik og identitetsdannelse i flersprogede forbundstater: Et komparativt studie af Schweiz og Canada. *Samfundslitteratur, København, 2004.*

Pedersen, Inge Lise (2000). Sprogkontakt, sprogpåvirkning – og sprogpolitik. *Sprog i Norden, 2000, s. 34-44.*

Pedersen, Jens Ulrich (19.02.15). Spaniens uglesete flag. Lokaliseret d. 15.03.16 på <http://www.kristeligt-dagblad.dk/udland/spaniens-uglesete-flag>

Phillipson, Robert (2003). English-Only Europe? Challenging Language Policy. *London, Routledge, 2003.*

Picht, H. (1999). Spaniens historie. *Frederiksberg, 1999.*

Pradilla et al. (2013). The VII Report on the situation of the Catalan Language (2013). Barcelona: Òmnium Cultural i Plataforma per la llengua. Forefindes på: <http://blogs.iec.cat/cruscat/wp-content/uploads/sites/15/2011/11/REPORT-CATALAN-2013-Xarxa-CRUSCAT.pdf>

Réaume, Denise G. (2003). Beyond Personality: The Territorial and Personal Principles of Language Policy Reconsidered. Fundet i: Kymlicka, Will & Patten, Alan (2003). Language Rights and Political Theory. *Oxford University Press, Oxford, 2003.*

Riaño, Yvonne & Wastl-Walter, Doris (2006). Immigration Policies, State Discourses on Foreigners and the Politics of Identity in Switzerland. *Environment and Planning, Vol. 38 (9), pages 1693-1713. Pion Publishers.*

Ritzau (02.12.15). Spansk domstol lukker ned for Cataloniens løsrivelse. Lokaliseret d. 13.03.16 på <http://www.b.dk/globalt/spansk-domstol-lukker-ned-for-cataloniens-loesrivelse>

Ritzau (09.02.14). Valg: Schweiz begrænser adgang for EU-borgere. Lokaliseret d. 01.04.16 på <https://www.dr.dk/nyheder/udland/valg-schweiz-begraenser-adgang-eu-borgere>

Salvador, María José G. (2005). The use of the official languages in the Spanish parliament. Lokaliseret d. 15.05.16 på <https://dialnet.unirioja.es/download/articulo/3199466.pdf>

Schweizerische Eidgenossenschaft (2016). Referenden. Lokaliseret d. 30.03.16 på <https://www.ch.ch/de/referenden/>

Schweizerische Eidgenossenschaft (2016). Volksinitiativen. Lokaliseret d. 30.03.16 på <https://www.ch.ch/de/initiativen/>

Schweizerische Eidgenossenschaft – Bundesamt für Statistik (2014). Statistik – Schweiz. Sprachen. Lokaliseret d. 29.03.16 på <http://www.bfs.admin.ch/bfs/portal/de/index/themen/01/05/blank/key/sprachen.html>

Schweizerische Eidgenossenschaft – Bundesamt für Statistik (2014). Statistik – Schweiz. Ausländische Bevölkerung: Staatsangehörigkeit. Lokaliseret d. 29.03.16 på <http://www.bfs.admin.ch/bfs/portal/de/index/themen/01/07/blank/key/01/01.html>

Schweizerische Eidgenossenschaft – Bundesamt für Statistik (2014). Statistik – Schweiz. Religionen. Lokaliseret d. 29.03.16 på

<http://www.bfs.admin.ch/bfs/portal/de/index/themen/01/05/blank/key/sprachen.html>

Smith, Anthony D. (2000). The Nation in History. Historiographical Debates about Ethnicity and Nationalism. *Hannover: University Press of New England*.

Smith, Anthony D. (2002). "When is a nation?". *Geopolitics* 7(2): 5-32.

Smith, Anthony D. (2003). Nationalisme: Teori, ideologi og historie. *Hans Reitzels Forlag, København, 2003*.

SRF (27.02.13). Psst.....es gibt ein neues Rumantsch Grischun Wörterbuch. Lokaliseret d. 03.04.16 på <http://www.srf.ch/news/regional/graubuenden/psst-es-gibt-ein-neues-rumantsch-grischun-woerterbuch#main-comments>

Sørensen, Jørn Fredsgaard (12.10.98). Krig i biografen. Lokaliseret d. 25.02.16 på <http://www.information.dk/23859>

Tallgren, Viveca (19.08.08). Sprogkrigen i Spanien raser. Lokaliseret d. 03.12.15 på <https://www.information.dk/debat/2008/12/sprogkrigen-spanien-raser>

Turell, Teresa M. (2000). Multilingualism in Spain. Sociolinguistic and Psycholinguistic Aspects of Linguistic Minority Groups. *Multilingual Matters Ltd., Clevedon, 2001*.

Vallverdú, Francesc (1984). A sociolinguistic history of Catalan. *International Journal of the Sociology of Language*, 1984, Vol. 1984(47), pp. 13-28.

Wright, Sue (1999). Language, democracy and devolution in Catalonia. *Clevedon: Multilingual Matters Ltd, 1999*.

Wright, Sue (2000). Community and Communication: The Role of Language in Nation State Building and European integration. *Clevedon, Multilingual Matters, 2000.*

Wright, Sue (2004). Language Policy and Language Planning: From Nationalism to Globalisation. *London/Basingstoke, Palgrave Macmillan, 2004.*

Zimmer, Oliver (2003). A Contested Nation: History, Memory and Nationalisme in Switzerland, 1761-1892. *New York, Cambridge University Press, 2003.*

Bilag 1

Bilag 2

Kilde: Bundesamt für Statistik, www.bfs.admin.ch, folketælling 2000.